

**T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
CEZA ADALETİ ANABİLİM DALI**

**DENETİMLİ SERBESTLİK MÜESSESESİ İÇİNDE
KAMU YARARINA ÇALIŞMA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Saadet KAMER**

Danışman

Prof. Dr. Cengiz BAŞAK

Ankara – 2012

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
CEZA ADALETİ ANABİLİM DALI

DENETİMLİ SERBESTLİK MÜESSESESİ İÇİNDE
KAMU YARARINA ÇALIŞMA

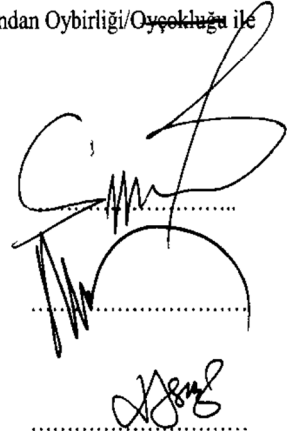
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SAADET KAMER

Bu tez 24/04/2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Cengiz BAŞAK

Üye: Doç. Dr. Mehmet ARICAN

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yasin POYRAZ

.....

.....

.....

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

03.04.2012

Saadet KAMER

ÖNSÖZ

Tez konusu olarak, Ülkemizde son yıllarda gerçekleştirilen en büyük hukuk reformlarından biri olan “denetimli serbestlik sistemi” ve bu sistem içinde yer alan “kamu yararına çalışma” seçilmiştir.

Denetimli serbestlik sistemi, suç ile mücadelede ve bu yolla toplumun korunmasında en önemli ceza hukuku aracıdır. Bu sistemin temelinde suç işleyenlerin rehabilitasyonu yatmakta ve bunların tekrar suç işlememesi için çok kurumlu bir yaklaşım ile çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara ek olarak denetimli serbestlik hizmetleri ile onarıcı adalet kapsamında suçtan zarar görenlerin kayıpları giderilmekte ayrıca bu kişiler psiko-sosyal destek sağlanmaktadır.

Bu sistemde; bir yandan madde bağımlılarının rehabilitasyonu sağlanmakta, diğer yandan başta ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlüler ile hapis cezası ertelenen hükümlüler olmak üzere suç işleyen kişilerin öncelikle suç işleme nedenleri belirlenerek bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar bir plan dahilinde sürdürülmekte, başka bir yandan ise soruşturma ve kovuşturma aşamalarında Cumhuriyet savcılıklarına ve mahkemelere şüpheli ve sanık hakkında “sosyal araştırma raporları” hazırlanıp gönderilmektedir. Bu yoğun çalışmaların tek amacı; daha az mükerrer suçluluk, daha az suç işlenmesi ve daha az sayıda kişinin mağdur olmasıdır. Bu çalışmaların sonucunda ise; daha güvenli bir toplum, daha güçlü bir onarıcı adalet sistemi ve daha az maliyetli bir infaz sistemi gerçekleşecektir.

Günümüzde, suç işleme nedenlerinin farklılığı nedeniyle suç ile mücadelede profesyonel bir bakış açısının geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Diğer bir ifade ile; suç işlendikten sonra suç işleyen kişi ile çalışan, bu kişiyi suçta iten nedenleri belirleyip ortadan kaldırılmasına yoğunlaşan kişiler psikologlar, sosyal çalışmacılar, öğretmenler ve sosyologlardır. Bu profesyoneller, sistemli bir bakış açısı ile hazırladıkları kişiye özgü bir planı uygulayarak toplum içinde suç işleyen kişileri rehabilite etmektedir.

Yukarıda ifade ettiğim suç işleme nedenlerindeki çeşitlilik çok kurumlu bir yaklaşımı zorunlu hale getirmektedir. Sadece Adalet Bakanlığı değil, başta Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere bütün kurum ve kuruluşların birlikte çalışması, akademik çevrelerin sivil toplum kuruluşlarının bu çalışmalara destek olması gerekmektedir.

Özetle yukarıda ifade ettiğim profesyonel, çok kurumlu ve sistemli suçla mücadele ve aynı zamanda onarıcı adalet denetimli serbestlik çalışmaları ile mümkün olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere’de yüz yıl önce kurulan, Avrupa’da yıllarca önce faaliyete geçen denetimli serbestlik sistemi genelde sivil toplum hareketi ile başlamış ve daha sonra resmi bir kimlik kazanarak devam etmiştir. Ülkemizde bu sistem 15 Ağustos 2005 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. Ülkemizde bu sistemin yeni kurulmuş olması nedeniyle sistem ile ilgili kaynakların sınırlı olması sonucunu doğurmuştur.

Bu son derece önemli sisteme, değerli hocam Sayın. Prof. Dr. Cengiz BAŞAK'ın rehberliğinde; katkı yapabilmek, bu konudaki uluslararası uygulamaları açıklayabilmek ayrıca bundan sonra yapılacak mevzuat çalışmalarına ışık tutabilmek amacıyla bu konuda yoğun bir şekilde çalışılmıştır.

Çalışmalarında bana destek veren başta hocam Sayın. Prof. Dr. Cengiz BAŞAK'a, Adalet Bakanlığına ve Polis Akademisi Başkanlığına teşekkür ederim.

ÖZET

Kamer, Saadet, (2012), Denetimli Serbestlik Müessesesi İçinde Kamu Yararına Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Cengiz Başak, 168 sayfa.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırma ile ilgili bilgiler ve ceza adalet ve infaz sistemimizde önemli bir yere sahip denetimli serbestlik sistemi açıklanmıştır. Bu kapsamda; öncelikle mukayeseli hukuk incelenmiş, sonra Ülkemizdeki denetimli serbestlik sisteminin tarihçesine değinilmiştir. Bu açıklamalardan sonra sistemin, teşkilat yapısı ile personel yapısı ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde; denetimli serbestlik sisteminin kapsamı açıklanmıştır. Ülkemizde denetimli serbestlik kapsamında yapılan çalışmalar ondört başlık altında ifade edilmiştir. Kısaca bu çalışmalar; infaz hizmetleri, mahkeme ve Cumhuriyet savcılıkları ile rehabilitasyon çalışmalarında hazırlanan raporlar, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler ile suçtan zarar görene yardım yapılmasıdır.

Denetimli serbestlik sisteminin en önemli bölümlerinden biri olan “kamu yararına çalışma tedbir veya yükümlülüğü” Tezin üçüncü bölümünde incelenmiştir. Bu tedbir veya yükümlülük; bir yandan suç işleyen kişilerin üretken, sorumluluk duygusuna sahip birey olarak toplum içinde yer almasını sağlayan en önemli rehabilitasyon aracı olması, diğer yandan bu kişinin ceza infaz kurumuna girmemesi nedeniyle hem toplumdan ailesinden ve sosyal çevresinden uzaklaşmaması ve bunun bir sonucu olarak ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun artmaması, başka bir yönden ise onarıcı adalet kapsamında suç işleyen kişilerin topluma verdiği zararı çalışarak ödenmesi açısından ceza infaz sisteminde ayrı bir öneme sahiptir.

Tez çalışmaları sırasında, 34 sorudan oluşan bir anket hazırlanarak yedi ilde mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma kararı verilmiş 88 kişiye uygulanmıştır. Anket soruları ile temel hedef, “kamu yararına çalışmanın” suç işleyen kişilerin rehabilitasyonuna etkisinin belirlenmesi olmuştur. Bu bilgiler dışında hükümlünün sosyo-ekonomik durumu, suçu, çalışma süresinin uzunluğu ile ilgili bilgi toplanmıştır. Bütün bu veriler SSPS 10 programında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Denetimli serbestlik, seçenek tedbir, rehabilitasyon, kamu yararına çalışma.

ABSTRACT

Kamer, Saadet, (2012), Unpaid Work in Probation, Supervisor: Prof. Cengiz Başak, 168 pages.

The study has three parts. In the first part, probation system, which has an important role in our criminal justice and enforcement system, is explained. Within this context, comparative law is examined firstly, later history of probation service in Turkey is mentioned. After those explanations, personnel structure and organizational structure of the system is evaluated in detail.

In the second part of the thesis, the context of probation system is explained. The studies in the context of probation in Turkey are stated under twelve headings. Briefly; these studies are execution services, reports in rehabilitative work, public prosecution and courts, released offenders from prisons and help for those harmed by crime.

“Community sanction or obligation”, which is one of the most important parts of probation system, is examined in the third part of the thesis. This sanction or obligation has a distinct importance in criminal enforcement system in terms of being the most important rehabilitation tool which makes offenders taking part in public as individuals who have responsibility feeling and are productive, on the other hand this person’s not staying away from his family, social environment and community because of not entering into prison and not rising of prison density as a result of this, on the other part paying harm by offenders to public by working. It is also important in terms of achievement of “general prevention” aim.

During thesis work, a questionnaire including 34 questions is prepared and applied for 88 people who have community service decisions by courts in seven cities. The main aim by questionnaire questions, is the determination of effect of “community service” on offender rehabilitation. Apart from this information, information is collected on offender’s socio-economic status, crime, length of work period. All these data is evaluated on SPSS 10 programme.

Keywords: Probation, alternative measure, rehabilitation, community work

KISALTMALAR

ACK	: Askerî Ceza Kanunu
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
age	: Adı geçen eser
a.g.k	: Adı geçen kaynak
agm	: Adı geçen makale
AMK	: Anayasa Mahkemesi Kararı
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CGK	: Ceza Genel Kurulu
Çev	: Çeviren
md	: madde
RG	: Resmî Gazete
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vb	: ve benzeri
vd	: ve devamı
YD	: Yargıtay Dergisi
YGGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi

ÖNSÖZ	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER VE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

1.1 GİRİŞ.....	10
1.2 ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
1.3 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	11
1.4 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	12
1.5 ARAŞTIRMANIN BİLGİ TOPLAMA ARAÇLARI	12
1.6. ARAŞTIRMANIN ARSAYIMLARI.....	12
1.7 DENETİMLİ SERBESTLİK KAVRAMI.....	15
1.8 MUKAYESELİ HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK.....	15
1.8.1 Amerika Birleşik Devletleri’nde Denetimli Serbestlik Sistemi.....	15
1.8.2 İngiltere’de Denetimli Serbestlik Sistemi.....	18
1.9 ÜLKEMİZDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TARİHÇESİ.....	20
1.9.1 Osmanlı Döneminde Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Tedbirler İle Hürriyeti Kısıtlayıcı Tedbirler	20
1.9.1.1 Kürek Czası.....	20
1.9.1.2 Kalebentlik Czası	20
1.9.1.3 Nef’i Tedbiri	21
1.9.1.4 Zaptiye Nezareti Altında Bulunma Tedbiri	21
1.9.2 Cumhuriyet Döneminde Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Tedbirler İle Hürriyeti Kısıtlayıcı Tedbirler	21
1.9.2.1 765 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki Düzenlemeler.....	21
1.9.2.2 647 Sayılı Cezaların İnfaz Hakkındaki Kanunundaki Düzenlemeler	23
1.9.2.3 Denetimli Serbestlik Konusunda Yapılan Akademik Çalışmalar	25
1.10 DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TEŞKİLAT YAPISI.....	26
1.10.1 Merkez Teşkilat Yapısı.....	26
1.10.1.1 Danışma Kurulu	26
1.10.1.2 Denetimli Sorumlu Daire Başkanlığı.....	27
1.10.2 Taşra Teşkilat Yapısı	30
1.11 DENETİMLİ SERBESTLİK KONUSUNDA AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ’NİN TAVSİYE KARARI	32
1.12 DENETİMLİ SERBESTLİK PERSONELİ.....	33
1.12.1 Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığında Çalışan Personel.....	33
1.12.2 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Çalışan Personel	33
1.12.2.1 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Görev Yapan Kadrolu Personel	34
1.12.2.2 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Görev Yapan Kamu Kurum Ve Kuruluşlarından Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine Geçici Görevlendirilen Personel	38

1.12.2.3 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Görev Yapan Gönüllü Çalışanlar	38
1.13 ELEKTRONİK İZLEME.....	39

İKİNCİ BÖLÜM DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN KAPSAMI

2.1 GİRİŞ.....	40
2.2 ADLİ KONTROL TEDBİRİ.....	40
2.2.1 Kavram	40
2.2.2 Adli Kontrol Tedbirine Karar Verilebilmesinin Koşulları	41
2.2.3 Adli Kontrol Yükümlülükleri.....	42
2.2.4 Adli Kontrol Tedbirlerinin Sonuçları.....	43
2.2.5 Adli Kontrol Tedbirleri İle İlgili İstatistikler	44
2.3 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK YAPTIRIM VE TEDBİRLER.....	53
2.3.1 Kavram	53
2.3.2 İngiltere’de Hapis Cezasına Seçenek Tedbirler	54
2.3.3 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Tedbirlere Karar Verilebilmesinin Koşulları	58
2.3.4 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Tedbirlere Çevrilmesinin Zorunlu Olduğu Haller	60
2.3.5 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Tedbirlere Çevrilmesinin Yasak Olduğu Haller	60
2.3.6 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırım ve Tedbirler	62
2.3.7 Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırım ve Tedbirlere Çevrilmesinin Sonuçları.....	63
2.3.8 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Tedbirler İle İlgili İstatistikler	64
2.4 HAPİS CEZASININ ERTELENMESİNDE REHBER GÖREVLENDİRİLMESİ VE/VEYA YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ.....	67
2.4.1 Kavram	67
2.4.2 İngiltere’de Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Yükümlülük Belirlenmesi.....	69
2.4.3 Hapis Cezasının Ertelenmesinin Karar Verilebilmesinin Koşulları.....	70
2.4.4 Hapis Cezasının Ertelenmesinin Sonuçları.....	71
2.5.5 Hapis Cezasının Ertelenmesi İle İlgili İstatistikler.....	73
2.5 CEZA İNFAZ KURUMUNDAN KOŞULLU SALIVERİLMESİNDE REHBER GÖREVLENDİRİLMESİ VE/VEYA YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ.....	77
2.5.1 Kavram	77
2.5.2 Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Koşullu Salıverilmesine Karar Verilebilmesinin Koşulları	77
2.5.3 Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Koşullu Salıverilmesinin Sonuçları.....	80
2.5.4 Ceza İnfaz Kurumlarından Koşullu Salıverilen Hükümlüler İle İlgili İstatistikler	82
2.6 HAPİS CEZASININ KONUTTA YERİNE GETİRİLMESİ.....	85
2.6.1 Kavram	85

2.6.2 Hapis Cezasının Konutta Yerine Getirilmesine Karar Verilebilmesinin Koşulları	85
2.6.3 Hapis Cezasının Konutta Yerine Getirilmesinin Sonuçları	86
2.6.4 Hapis Cezasının Konutta Yerine Getirilmesi İle İlgili İstatistikler	86
2.7 HÜKÜMLÜLERE İŞ ARAMA İZİNLERİNDE YARDIMCI OLUNMASI	88
2.7.1 Kavram	88
2.7.2 Hükümlülere İş Arama İzni Verilebilmesinin Koşulları	88
2.7.3 Hükümlülere İş Arama İzni Verilmesinin Sonuçları	88
2.8 ÇOCUKLARIN DENETİM ALTINA ALINMASI	89
2.8.1 Kavram	89
2.8.2 Almanya’da Çocuklar Hakkında Uygulanan Tedbirler	90
2.8.3 Çocukların Denetim Altına Alınmanın Koşulları	91
2.8.4 Çocukların Denetim Altına Alınması İle İlgili İstatistikler	92
2.9 HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARI İLE YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ	94
2.9.1 Kavram	94
2.9.2 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Karar Verilebilmesinin Koşulları	94
2.9.3 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Sonuçları	96
2.9.4 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İle İlgili İstatistikler	97
2.10 UYUŞTURUCU MADDE KULLANAN VEYA BULUNDURANLARIN REHABİLİTASYONU	98
2.10.1 Kavram	98
2.10.2 Uyuşturucu Madde Kullanan Veya Bulunduranlar Hakkında Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Kararının Verilebilmesinin Koşulları	99
2.10.3 Uyuşturucu Madde Kullanan Veya Bulunduranlar Hakkında Verilen Mahkeme Kararlarının Sonuçları	100
2.10.4 Uyuşturucu Madde Kullanan Veya Bulunduranların Rehabilitasyonu İle İlgili İstatistikler	101
2.11 GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİ	103
2.11.1 Kavram	103
2.11.2 Denetimli Serbestlik Müdürlüğünün Görevine Giren Güvenlik Tedbirlerine Karar Verilebilmesinin Koşulları	105
2.11.2.1 Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri Karar Verilebilmesinin Koşulları	105
2.11.2.2 Örgütlü Suçlarda Etkin Pişmanlık Halinde Hükmedilen Güvenlik Tedbiri Karar Verilebilmesinin Koşulları	105
2.11.2.3 İtiyadî Suçlu, Suçu Meslek Edinen, Örgüt Mensubu Suçlu Veya Mükerrer Hükümlü Hakkında Mükerrerlere Özgü Denetimli Serbestlik Tedbirine Karar Verilebilmesinin Koşulları	106
2.11.3 Denetimli Serbestlik Müdürlüğünün Görevine Giren Güvenlik Tedbirlerinin Sonuçları	107
2.11.3.1 Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri Karar Verilebilmesinin Sonuçları	107
2.11.3.2 Örgütlü Suçlarda Etkin Pişmanlık Halinde Hükmedilen Güvenlik Tedbiri Karar Verilebilmesinin Sonuçları	107
2.11.3.3 İtiyadî Suçlu, Suçu Meslek Edinen, Örgüt Mensubu Suçlu Veya Mükerrer Hükümlü Hakkında Mükerrerlere Özgü Denetimli Serbestlik	

<i>Tedbirine Karar Verilebilmesinin Sonuçları</i>	107
2.11.4 Denetimli Serbestlik Müdürlüğünün Görevine Giren Güvenlik Tedbirleri İle İlgili İstatistikler	108
2.12. DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK CEZANIN İNFAZI	110
2.12.1 Kavram	110
2.12.2 Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazının Koşulları	110
2.12.3 Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı Halinde Yükümlülükler	113
2.12.4 Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazının Sonuçları	113
2.13 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNCE RAPOR, FORM, PLAN VE LİSTE HAZIRLANMASI	115
2.13.1 Kavram	115
2.13.2 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince Rapor Hazırlanması	115
2.13.3 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince Form Hazırlanması	117
2.13.4 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince Plan Hazırlanması	118
2.13.5 Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince Liste Hazırlanması	119
2.14 KORUMA KURULLARI	120
2.14.1 Koruma Kurullarının Yapısı	120
2.14.2 Koruma Kurullarının Görevleri	120
2.14.2.1 Suçtan Zarar Görene Yardım	121
2.14.2.2 Ceza İnfaz Kurumundan Salıverilen Hükümlülere Yardım	123
2.14.3 Koruma Kurullarının Çalışmaları İle İlgili İstatistikler	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KAMU YARARINA ÇALIŞMA

3.1 GİRİŞ	125
3.2 KAMU YARARINA ÇALIŞMA KAVRAMI	125
3.3 KAMU YARARINA ÇALIŞMANIN HÜKÜMLÜLERİN REHABİLİTASYONUNA ETKİSİ	126
3.4 MUKAYESELİ HUKUKTA KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ	127
3.4.1 İngiltere’de Kamu Yararına Çalışma Tedbiri	127
3.4.2 Hollanda’da Kamu Yararına Çalışma Tedbiri	128
3.5 ÜLKEMİZDE KAMU YARARINA ÇALIŞMANIN TARİHÇESİ	129
3.5.1 Osmanlı Döneminde Kamu Yararına Çalışma Tedbiri	129
3.5.2 Cumhuriyet Döneminde Kamu Yararına Çalışma Tedbiri	130
3.5.2.1 1 Haziran 2005 Tarihinden Önceki Düzenlemeler	130
3.5.2.2 1 Haziran 2005 Tarihinden Sonraki Düzenlemeler	132
3.5.2.2.1 Kovuşturma Aşamasında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Tedbiri	133
3.5.2.2.2 İnfaz Aşamasında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma	

Tedbiri.....	135
3.5.2.2.3 Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Tedbirinin İnfazı	136
3.4.2.2.4 Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Tedbiri İle İlgili İstatistikler	136
3.6 KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİ İLE İLGİLİ ANKET ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	137
 SONUÇ.....	156
ANKET FORMU	160
KAYNAKÇA.....	163

TABLÖLAR

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde İşlenen Suç Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	8
Tablo 2: Cumhuriyet Başsavcılıkları Tarafından Yürütülen Soruşturma Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	9
Tablo 3: Amerika Birleşik Devletleri'nde 1989 Yılı ile 2009 Yılları Arasında Denetimli Serbestlik ve Parol Altında Takip Edilen Kişi Sayısı ile Jail ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Sayısı	17
Tablo 4: Yıllara Göre Mahkemelerce Verilen Denetimli Serbestlik Karar Sayısı	40
Tablo 5: Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Sayısı	44
Tablo 6: Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu Sayısının Ceza İnfaz Kurumunun Mevcuduna Oranı	45
Tablo 7: Yabancı Ülkelerin Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu Sayısının Ceza İnfaz Kurumu Mevcuduna Oranı	45
Tablo 8: Yıllara Göre Adli Kontrol Altına Alınan Yetişkin Şüpheli ve Sanık Sayısı	46
Tablo 9: Yıllara Göre Adli Kontrol Altına Alınan Çocuk Şüpheli ve Sanık Sayısı	46
Tablo 10: Yıllara Göre Haklarında Yurt Dışına Çıkamama Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	46
Tablo 11: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Yerlere, Belirtilen Süreler İçinde Düzenli Olarak Başvurmak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	47
Tablo 12: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Hâkimin Belirttiği Merci veya Kişilerin Çağrılarına ve Gerektiğinde Meslekî Uğraşlarına İlişkin veya Eğitime Devam Konularındaki Kontrol Tedbirlerine Uymak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	47
Tablo 13: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Her Türlü Taşıtları veya Bunlardan Bazılarını Kullanamamak ve Gerektiğinde Kaleme, Makbuz Karşılığında Sürücü Belgesini Teslim Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	48
Tablo 14: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Özellikle Uyuşturucu, Uyarıcı veya Uçucu Maddeler ile Alkol Bağımlılığından Arınmak Amacıyla, Hastaneye Yatmak Dahil, Tedavi veya Muayene Tedbirlerine Tâbi Olmak ve Bunları Kabul Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	48
Tablo 15: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Şüphelinin Parasal Durumu Göz Önünde Bulundurularak, Miktarı ve Bir Defada veya Birden Çok Taksitlerle Ödeme Süreleri, Cumhuriyet Savcısının İsteği Üzerine Hâkimce Belirlenecek Bir Güvence Miktarını Yatırmak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	49
Tablo 16: Silâh Bulunduramamak veya Taşıyamamak, Gerektiğinde Sahip Olunan Silâhları Makbuz Karşılığında Adli Emanete Teslim Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	49
Tablo 17: Yıllara Göre Haklarında Cumhuriyet Savcısının İstemi Üzerine Hâkim Tarafından Miktarı ve Ödeme Süresi Belirlenecek Parayı Suç Mağdurunun Haklarını Güvence Altına Almak Üzere Aynî veya Kişisel Güvenceye Bağlamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	50

Tablo 18: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Aile Yükümlülüklerini Yerine Getireceğine ve Adlî Kararlar Gereğince Ödemeye Mahkûm Edildiği Nafakayı Düzenli Olarak Ödeyeceğine Dair Güvence Vermek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı.....	51
Tablo 19: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Çevre Sınırları Dışına Çıkmamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı.....	51
Tablo 20: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Bazı Yerlere Gidememek veya Ancak Bazı Yerlere Gidebilmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı	52
Tablo 21: Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Kişi ve Kuruluşlarla İlişki Kurmamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı.....	52
Tablo 22: İngiltere’de Hapis Cezası Yerine Verilen Kamusal Tedbirlerle İlgili İstatistikler	58
Tablo 23: Yıllara Göre Kısa Süreli Hapis Cezası Yerine Verilen Seçenek Tedbir Kararı Sayısı.....	64
Tablo 24: Yıllara Göre En Az İki Yıl Süreyle, Bir Meslek Veya Sanat Edinmeyi Sağlamak Amacıyla, Gerektiğinde Barınma İmkânı Da Bulunan Bir Eğitim Kurumuna Devam Etme Tedbir Sayısı.....	65
Tablo 25: Yıllara Göre Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, Belirli Yerlere Gitmekten Veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma Tedbir Sayısı.....	65
Tablo 26: Yıllara Göre Sağladığı Hak ve Yetkiler Kötüye Kullanılmak Suretiyle veya Gerekirdiği Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırı Davranılarak Suç İşlenmiş Olması Durumunda; Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, İlgili Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınmasına, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Tedbiri Sayısı	66
Tablo 27: Yıllara Göre Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle ve Gönüllü Olmak Koşuluyla Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Tedbir Sayısı.....	67
Tablo 28: Yıllara Göre Mahkemelerce Verilen Hapis Cezasının Ertelenmesi Karar Sayıları ile İlgili İstatistikler	68
Tablo 29: İngiltere’de Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Sanık Hakkında Mahkemece Belirlenecek Yükümlülük Çeşitleri ile İlgili İstatistikler	69
Tablo 30: Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Hapis Cezasının Ertelenmesi ile İlgili Karar Sayısı	73
Tablo 31: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (a) Bendinde Belirtilen “Eğitim Programına Devam” Yükümlülüğü Karar Sayısı.....	73
Tablo 32: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (b) Bendinde Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü Karar Sayısı	74
Tablo 33: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (c) Bendinde Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü Sayısı	74
Tablo 34: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (a) Bendinde Belirtilen “Eğitim Programına Devam” Yükümlülüğü ile Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı	75
Tablo 35: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (b) Bendinde Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü ile Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı	75

Tablo 36: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (c) Bendinde Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü ile Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Kararı Sayısı	76
Tablo 37: Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Beşinci Fıkrasında Belirtilen “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Sayısı.....	76
Tablo 38: Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Koşullu Salıverme ile İlgili Karar Sayısı	82
Tablo 39: Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü Karar Sayısı.....	82
Tablo 40: Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü Karar Sayısı.....	83
Tablo 41: Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 İnci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü ile Birlikte Dokuzuncu Fıkrasında Yer Alan “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Kararı Görevlendirmesi Karar Sayısı.....	83
Tablo 42: Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü ile Birlikte Dokuzuncu Fıkrasında Yer Alan “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Kararı Görevlendirmesi Karar Sayısı.....	84
Tablo 43: Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Dokuzuncu Fıkrasında Belirtilen “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Kararı Görevlendirmesi Karar Sayısı	84
Tablo 44: Yıllara Göre Hapis Cezasının Konutta Yerine Getirilmesi İle İlgili Karar Sayısı	87
Tablo 45: Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Çocukların Denetim Altına Alınması ile İlgili Karar Sayısı.....	92
Tablo 46: Yıllara Göre Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararıyla Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı.....	92
Tablo 47: Yıllara Göre Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesiyle Birlikte Denetim Altına Alma ile İlgili Karar Sayısı.....	93
Tablo 48: Yıllara Göre Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasıyla Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı.....	93
Tablo 49: Yıllara Göre Hükümlünün Meslek veya Sanat Sahibi Olmasını Sağlamak Amacıyla Bir Eğitim Programına Devam Etmesi Yükümlülük Sayısı	97
Tablo 50: Yıllara Göre Ücret Karşılığında Çalıştırılması Yükümlülüğü ile Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı	97
Tablo 51: Yıllara Göre Belli Yerlere Gitmekten Yasaklanması, Belli Yerlere Devam Etmek Hususunda Yükümlü Kılınması ya da Takdir Edilecek Başka Yükümlülük ile Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı.....	98
Tablo 52: Yıllara Göre Hükümden Önce Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Bulunduranlar Hakkında Sadece Denetimli Serbestlik Kararı Karar Sayısı.....	101
Tablo 53: Yıllara Göre Hükümden Önce Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullananlar Hakkında Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararı Sayısı	102
Tablo 54: Yıllara Göre Hükümden Sonra Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Bulunduranlar Yada Kullananlar Hakkında Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararı Sayısı	102
Tablo 55: Yıllara Göre Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri Kararı Sayısı	108
Tablo 56: Yıllara Göre Örgütlü Suçlarda Etkin Pişmanlık Halinde Hükmedilen	

Güvenlik Tedbiri Kararı Sayısı	109
Tablo 57: Yıllara Göre Mükerrerlere Özgü Denetimli Serbestlik Tedbiri Kararı Sayısı.....	109
Tablo 58: 2006-2010 Yılları Arasında İngiltere’de Mahkemelere Gönderilen Sosyal Araştırma Rapor Sayısı ve Çeşidi.....	116
Tablo 59: 2006-2010 Yılları Arasında Suçtan Zarar Görenlere Yapılan Yardım Çeşidi ve Sayısı	124
Tablo 60: 2006-2010 Yılları Arasında Ceza İnfaz Kurumundan Salıverilen Hükümlülere Yapılan Yardım Çeşidi ve Sayısı	124
Tablo 61: 1948-1960 Yılları Arasında Çalışan Hükümlü Sayısı.....	131
Tablo 62: Yıllara Göre İnfaz Aşamasında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Kararı Sayısı	136
Tablo 63: Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Yaş Gruplarına” Göre Dağılımı.....	137
Tablo 64: Kamu Yararına Çalışma Tedbirinin İnfazı Nedeniyle Hükümlüde Meydana Gelen Değişiklerin Yaş Grubuna Göre Dağılımı	138
Tablo 65: Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Cinsiyet Gruplarına” Göre Dağılımı.....	139
Tablo 66: Cinsiyet göre Kamu Yararına Çalışma Tedbirinin “İnfaz Edilen Yerlere” Göre Dağılımı.....	139
Tablo 67: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Eğitim” Durumlarına Göre Dağılımı.....	140
Tablo 68: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Medeni” Durumlarına Göre Dağılımı	141
Tablo 69: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Meslek” Durumlarına Göre Dağılımı.....	142
Tablo 70: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Şu Anki İş” Durumlarına Göre Dağılımı.....	142
Tablo 71: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Şu Ana Kadar Çalıştıkları İş Sayısı ” Durumlarına Göre Dağılımı.....	143
Tablo 72: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İş Çeşidi ” Durumlarına Göre Dağılımı	144
Tablo 73: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “En Son Çalıştığı İşyerindeki Çalışma Süresi” Durumlarına Göre Dağılımı	145
Tablo 74: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Gelir” Durumlarına Göre Dağılımı	145
Tablo 75: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Barınma Yeri” Durumlarına Göre Dağılımı	146
Tablo 76: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Barınma Yerinin Kime Ait Olduğuna” İlişkin Dağılım.....	147
Tablo 77: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Bulundukları Yerde Suç İşlenip İşlenmediğine” İlişkin Dağılım.....	147
Tablo 78: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Suç İşleme Nedenine” İlişkin Dağılım.....	148
Tablo 79: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İşledikleri Suça” İlişkin Dağılım.....	149

Tablo 80: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Hüküm Aldıkları Mahkemeye” İlişkin Dağılım	150
Tablo 81: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Daha Önce Ceza İnfaz Kurumuna Girip Girmediklerine” İlişkin Dağılım.....	150
Tablo 82: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İşledikleri Suçta Mağdur Olup Olmadığına” İlişkin Dağılım.....	151
Tablo 83: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Mahkemelerce Verilen Kamu Yararına Çalışma Tedbiri Hakkında Düşüncelerine” İlişkin Dağılım	151
Tablo 84: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İşkoluna” İlişkin Dağılım	152
Tablo 85: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları Yere” İlişkin Dağılım.....	152
Tablo 86: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İş Konusundaki Düşünceleri” İlişkin Dağılım.....	153
Tablo 87: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İnfazın Tamamlanmasından Sonra Çalıştıkları İşyerinde Gönüllü Çalışıp Çalışmayacakları Konusundaki Düşünceleri” İlişkin Dağılım.....	153
Tablo 88: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerde “Meydana Gelen Değişikliklere” İlişkin Dağılım.....	154
Tablo 89: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilere Mahkeme Kararının Dayandığı “Mevzuat” İlişkin Dağılım	155
Tablo 90: Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilere Mahkeme Kararının Dayandığı “Mahkemece Verilen Çalışma Süresine” İlişkin Dağılım	155

ŞEMALAR

Şema 1: Denetimli Serbestlik Sisteminin Merkez Teşkilatı	29
Şema 2: Denetimli Serbestlik Sisteminin Taşra Teşkilatı	31

GİRİŞ

Toplumlar; suçun işlenmesinin önlenmesi ve suç işlendikten sonra tekrar suç işlenmemesi için sürekli çalışmalar yapmış, bu alanda çeşitli araştırmaları tamamlamış ve sonuçta bu konuda bir çok tedbir geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir.

Bilindiği gibi suç, toplumsal düzeni bozan ve toplumu oluşturan bireylerin güven içinde yaşamasını engelleyen eylemlerdir. Devletlerin öncelikli görevleri arasında bireylerin toplum içinde güven içinde yaşamalarını sağlamak olması nedeniyle suçla mücadele devletlerin temel çalışma alanı olmuştur.

Avrupa Ülkelerinde işlenen suç sayısının yıllara göre dağılımı Tablo 1 de gösterilmiştir. Tabloda 2003-2007 yılları arasındaki suç sayısının; Bulgaristan, Danimarka, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde düştüğü, Belçika ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde aynı kaldığı, İspanya, İtalya, Macaristan ve Romanya gibi ülkelerde arttığı görülmektedir.

Ülkemizde işlenen suç sayısı ile ilgili bir fikir vermesi açısından, Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma sayısının yıllara göre dağılımı Tablo 2 de gösterilmiştir. Bu kapsamda 2000 yılında soruşturma sayısı 1.777.083 iken, bu sayı 2009 yılında 3.248.722 olarak gerçekleşmiştir.

Yine başka bir araştırmada; “Türkiye’de asayiş suçları 1994-2003 döneminde, 1999 ve 2000 yılı hariç sürekli artış göstermiştir. 1994 yılında 196.532 olan suç sayısı 2003 de 322.189 a yükselerek sonuçta işlenen suç oranı 1994-2003 döneminde % 63,9 oranında artmıştır”.¹

İngiltere’de işlenen suç sayısı incelendiğinde; polis kayıtlarına göre Eylül 2008- Ekim 2009 arası suç sayısı % 9 oranında düşerek 4.340.000 olarak gerçekleşmiştir. Bu suçlardan²;

¹ Yılmaz, Ali, Günayergün, Semra, (2011), “Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları: Dağılım ve Başlıca Özellikleri”, yayim.meb.gov.tr/dergiler/170/170/ali%20yilmaz.doc, s. 2, (Erişim Tarihi: 6 Mart 2011).

² Statistics Bulletin, Criminal Statistics: England and Wales 2009, <http://www.justice.gov.uk/criminal-statistics-annual-2009.pdf>, s. 9, (Erişim Tarihi: 6 Mart 2011), aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2011), “İngiltere’de 2009 Yılında Ceza Mahkemelerince Verilen Kararların Değerlendirilmesi”, *Adalet Dergisi*, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Başkanlığı, Sayı: 40 (Mayıs 2011), s. 12.

a. Kişilere karşı şiddet içeren suçlar % 4 oranında azalarak 903.400 den 871.700 e düşmüştür. Yaralanma ile sonuçlanan kişilere karşı şiddet içeren suçların oranı % 4 oranında azalarak 421.000 den 401.700 e inmiştir.

b. Cinsel suçlar % 6 oranında artarak 51.400 den 54.500 e çıkmıştır. Bayanlara karşı işlenen ırza geçme suçu sayısı % 15 oranında artarak 12.100 den 14.000 e yükselmiştir.

c. Evden hırsızlık suçları % 7 oranında azalarak 581.600'den 540.700 e inmiştir. Diğer hırsızlık suçları % 4 oranında azalarak 1.008.000'den 1.004.000 e düşmüştür.

d. Sahtecilik ve dolandırıcılık suçları % 7 oranında azalarak 163.200 den 152.300 e inmiştir.

e. Uyuşturucu suçları % 4 oranında azalarak 243.500'den 235.000 e düşmüştür.

g. Zarar verme suçları % 14 oranında azalarak 936.400'den 806.700 e inmiştir.

Suçun sayısal verilerinden sonra bunun etkileri üzerinde durulması gerekmektedir. Bu bakımdan suçun, toplum üzerinde ekonomiden turizme, bireyler üzerinde psikolojik etkisinden sosyal alana kadar birçok etkileri bulunmaktadır. Her biri ayrı öneme sahip olan bu etkiler arasında “suç korkusu” olarak ifade edilen “güvensizlik duygusunun” ayrı bir yeri bulunmaktadır.

Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan araştırmada; 2003 yılında kendini çok güvende hissedenlerin oranı 14.7 iken, bu oran 2010 yılında 17.3, 2003 yılında kendini güvende hissedenlerin oranı 73.8 iken, bu oran 2010 yılında 61.3, 2003 yılında kendini güvensiz hissedenlerin oranı 10.2 iken, bu oran 2010 yılında 7.6 olarak gerçekleşmiştir.³

Suçun bu psikolojik etkisi dışında ekonomik etkisi de önem taşımaktadır. İngiltere’de yapılan bir araştırmada; suçların % 50 sinden fazlasının mükerrer

³ Türkiye İstatistik Kurumu, (2011), Bireyin Kendini Evinde Güvende Hissetmesi İstatistikleri, (www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=937, Erişim Tarihi: 2 Aralık 2011).

suçlular tarafından işlendiği, bunun ekonomik maliyetinin 11 milyar sterlin olduğu belirlenmiştir.⁴

Diğer yandan mükerrer suçluluğun, ceza adalet sistemine maliyeti üzerinde durulması gereken başka bir konudur. Ortalama bir mükerrer hükümlünün ceza adalet sistemine maliyeti, 65.000 sterlin olup, bu hükümlünün ceza infaz kurumundaki yıllık maliyeti 37.500 sterlindir.⁵

Devletlerin temel görevlerinden biri de suçun etkilerini azaltarak toplumu suçtan korumak ve aynı zamanda suçun meydana getirdiği zararları tazmin etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere çeşitli sistemler geliştirilmiştir. Bir yandan; önleyici kolluk hizmetleri, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesi, diğer yandan; ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik müdürlüklerindeki hizmetlerin etkin hale getirilmesi, başka bir yandan ise; ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler gibi suç işleme olasılığı bulunan hassas gruplara yönelik çalışmaların verimli hale getirilmesidir.

Bu kapsamda, İngiltere Ceza Adalet Sisteminin temel amaçları; suç sayısının, suç korkusunun ve suçun sosyal ve ekonomik maliyetinin en aza indirilmesi olarak belirlenmiştir.⁶

Topluman, suçtan ve suçun etkilerinden korunmasındaki temel araçlardan biri de cezalandırmadır. 19 uncu yüzyıla kadar suç işleyen kişiler; zincire vurulma, kamçılanma, kızgın demirle dağlanma veya idam ile cezalandırılırken, bu dönemde, hapsedmenin suçla mücadelede etkili olacağı gerekçesi ile hapsedme eksenli cezalandırma sistemleri geliştirilmiştir. Bu anlamda hapsedmenin temel amaçları; bireyi ve toplumu suç işlemekten caydırmak, suçluyu hapsedmekle suç

⁴ Minisry Of Justice, (2011), National Offender Management Service: The crucial Role Of The New Local Performance Framework, (<http://www.communities.gov.uk/documents/localgovernment/pdf/625341.pdf>, Erişim Tarihi: 14 Ekim 2011).

⁵ HM Government, (2011), Reducing Re-Offending Through Skills and Employment, (<http://www.education.gov.uk/consultations/downloadableDocs/Reducing%20Re-Offending.pdf>, Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

⁶ Brand, Sam, Price, Richard, (2000), The Economic And Social Costs Of Crime, Economics and Resource Analysis Research, Development and Statistics Directorate Home Office, Home Office Research Study 217, s. 7, (<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/hors217.pdf>, Erişim Tarihi: 29 Kasım 2011).

işleyebilme fırsatını engellemek, işlediği suçtan dolayı misillemeye bulunmak ve suçluyu iyileştirmek olarak açıklanabilir.⁷

Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında değinildiği gibi; “Cezaların yerine getirilmesine, toplumun öç alma duygularını doyurmayı ve ceza yaptırımlarının etkili bir ibret olması esasını benimseyen eski ceza hukuku anlayışı, toplumların uygarlık düzeyinin büyük ölçüde geliştiği ve insan haysiyetinin daha çok gözetildiği zamanımızda hemen hemen tüm olarak terk edilerek, yerine suç işleyenleri, kişiliklerine uygun eğitim, öğretim ve çalıştırma yolları ile düzeltme ve kendilerini topluma tekrar yararlı bireyler haline getirme gibi, hem insanca hem de toplumsal ilke ve amaçlara dayanan yeni bir sistem, bütün batı ülkelerince öngörülmüş bulunmaktadır.”⁸

Yukarıda belirtilen temel amaçları gerçekleştirmek üzere geliştirilen hapsedme sistemi tarihsel gelişim süreci içinde; İkinci Dünya Savaşına kadar ceza infaz kurumlarında toplumun korunması amacıyla uygulamaların gerçekleştirildiği, bu kapsamda hükümlülerin sadece temel ihtiyaçlarının karşılanarak kaçmamasının sağlandığı, İkinci Dünya Savaşından sonra ise insan hakları hareketlerine paralel olarak eğitim ve rehabilitasyon çalışmalarına ağırlık verildiği görülmektedir.⁹

Hapsedme sistemindeki “rehabilitasyon” çalışmalarının gelişimine paralel olarak, 19 uncu yüzyılın ortalarında yine “rehabilitasyon, mağdura verilen zararın giderilmesi” amaçlarını hedefleyen “denetimli serbestlik sistemi”, Amerika Birleşik Devletlerinde ve İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Denetimli serbestlik sistemi de suç işleyen kişilerdeki suç işleme nedenlerini ortadan kaldırmayı hedefleyen ve bu kişileri topluma kazandırmayı amaçlayan toplum temelli bir uygulama olarak çalışmalarına başlamıştır.

Suç işleme nedeninin belirlenmesi ve bu nedenin ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. İngiltere’de yapılan kriminolojik ve sosyal araştırmalar

⁷ Kızmaz, Zahir, (2011), “Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, (<http://sbe.dpu.edu.tr/17/44-68.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Kasım 2011).

⁸ Anayasa Mahkemesi, (2011), 2001/332 Karar, 2001/4 Esas ve 18 Temmuz 2001 sayılı kararı, (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1665&content= Erişim Tarihi: 13 Ekim 2011).

⁹ Altun, Uğurtan, (2002), İnfaz Hukuku Alanında Güncel Sorunlar ve Yeni Yaklaşımlar, İstanbul, yayınlanmamış tebliğ.

sonucu yeniden suç işlenmeye neden olan dokuz etken belirlenmiştir. Bunlar; eğitim eksikliği, işsizlik, uyuşturucu ve alkol kullanımı, akıl veya fiziki sağlıktaki yetersizlik, davranış ve kendini kontrol edememe, hayat becerilerinin eksikliği, barınma yerinin olmaması, borç durumu ve aile ilişkilerindeki bozukluktur.¹⁰

Bu Ülkede yapılan bir araştırmada¹¹;

a. Suç işleyenlerin % 30 unun eğitim sırasında okulda devamsızlığının bulunduğu, ancak genel nüfustaki bu oranın % 2 olduğu,

b. Suç işleyenlerin % 49 unun okulu bıraktığı, ancak genel nüfustaki bu oranın % 1 olduğu,

c. Suç işleyenlerin % 1 nin okuma düzeyinin birinci seviyede bulunduğu, ancak genel nüfustaki oranın % 16 olduğu,

d. Suç işleyenlerin % 52 sinin hiçbir becerisinin bulunmadığı, ancak genel nüfustaki bu oranın % 15 olduğu,

e. Suç işleyenlerin % 67 sinin işsiz bulunduğu, ancak genel nüfustaki bu oranın % 5 olduğu,

belirlenmiştir.

Ayrıntılı olarak açıklanan suç işleme nedenlerinin ortadan kaldırılması için; bir yandan eğitim, iş bulma, beceri geliştirme ve sağlık çalışmaları yapılmakta, diğer yandan hapis cezasına alternatif ve toplum içinde rehabilitasyonu sağlayan denetimli serbestlik sistemi geliştirilmektedir.

İngiltere’de 2001-2002 döneminde ceza infaz kurumlarında hükümlü eğitimine ayrılan pay 57 milyon sterlin olup, bu bütçe 2005- 2006 yıllarında artarak 151 milyon sterline ulaşmıştır.¹² Yine, 2006-2007 yılları arasında

¹⁰ The Social Exclusion Unit, (2011), Reducing Re-Offending by Ex-Prisoners Report, s. 8, (http://www.gos.gov.uk/497296/docs/219643/431872/468960/SEU_Report.pdf, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011).

¹¹ HM Government, (2011), Reducing Re-Offending Through Skills and Employment, s. 14, (<http://www.education.gov.uk/consultations/downloadableDocs/Reducing%20Re-Offending.pdf>, Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

¹² a.g.e, s. 21.

uyuşturucu ile ilgili programlar için ceza adalet sisteminde 330 milyon sterlinlik bir bütçe ayrılmıştır.¹³

Yeniden suç işleme konusunda denetimli serbestlik sistemi ile ceza infaz kurumu karşılaştırıldığında; İngiltere Hükümlü Yönetimi Servisi tarafından yapılan bir araştırmada, 2004 yılında mahkemece kamusal tedbir kararı verilenlerin iki yıl içinde % 50.5 i yeniden suç işlerken bu oran aynı süre içinde ceza infaz kurumlarından salıverilenler için % 67 olarak gerçekleşmiştir.¹⁴

Ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra;

a. İki yıl içinde suç işleme oranları; Danimarka’da % 45, Avustralya’nın üç eyaletinde % 38, Kuzey İrlanda’da % 49, İngiltere ve Galler’de % 58, İskoçya’da % 58 ve Kanada’da % 64,

b. Bir yıl içinde Yeni Zelanda’da erkek hükümlülerde % 49, bayan hükümlülerde % 40,

c. Üç yıl içinde Amerika Birleşik Devletlerinin Newyork şehrinde erkek çocuklarda % 81,

olduğu görölmektedir¹⁵.

Buraya kadar yapılan açıklamalara yani kişiye suça yönelten nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalara ek olarak, “Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT) “suç olayı” üzerine yoğunlaşarak, suçun oluşum mekanizmasını çözerek suçun önlenebileceğini savunmuştur. RAT teorisyenleri suçun temel olarak şu üç faktörün bir arada bulunması durumunda meydana geleceğini öne sürmüşlerdir. Bunlar; motive olmuş suçlu, uygun hedef ve hedefi suçludan koruyabilecek koruyucuların yokluğudur. Bir sa ayağına benzetebileceğimiz bu üç faktörden herhangi birisinin yokluğu durumunda suçun oluşmayacağı savunulmuştur.”¹⁶

¹³ UK Drug Policy Commission, (2008), Reducing Drug Use, Reducing Reoffending, s.7, (http://www.ukdpc.org.uk/resources/RDURR_Full_Report.pdf, Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

¹⁴ National Probation Service, (2008), The Supervision of Community Orders in England and Wales, s. 19, (<http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0708/hc02/0203/0203.pdf>, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2011).

¹⁵ The Social Exclusion Unit, (2011), Reducing Re-Offending by Ex-Prisoners Report, s. 19, (http://www.gos.gov.uk/497296/docs/219643/431872/468960/SEU_Report.pdf, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011).

¹⁶ Dolu, Osman, (2011), “Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyiciler, Suç Fırsatları ve Rutin Faaliyetler Teorisi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, s. 1,

Bu Tezde; İngiltere’de 1876, Amerika Birleşik Devletlerinde 1878 yılında kurulan ve Ülkemizde 2005 yılında hukuk alanında yapılan reform çalışmaları ile ceza adalet sistemimize giren “denetimli serbestlik sistemi” ve bu sistem içinde yer alan “kamu yararına çalışma tedbiri veya yükümlülüğü” açıklanacaktır.

Tez üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, araştırma ile ilgili bilgiler ile ceza adalet ve infaz sistemimizde önemli bir yere sahip denetimli serbestlik sistemi açıklanmıştır. İkinci bölümünde; denetimli serbestlik sisteminin kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Denetimli serbestlik sisteminin en önemli bölümlerinden biri olan “kamu yararına çalışma tedbiri veya yükümlülüğü” üçüncü bölümünde incelenmiştir.

Tablo 1 Avrupa Ülkelerinde İşlenen Suç Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Ülkeler	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	1.000.906	1.005.435	989.91	1.009.668	1.002.552
Bulgaristan	143.921	142.093	137.800	136.410	134.685
Çek Cumhuriyeti	357.740	351.629	344.060	336.446	357.391
Danimarka	486.174	474.419	432.704	425.093	445.271
Almanya	6.572.135	6.633.156	6.391.715	6.304.223	6.284.661
Estonya	53.595	53.048	52.916	51.834	50.375
İrlanda	103.462	99.244	102.206	103.178	-
Yunanistan	441.839	405.627	455.952	463.750	423.422
İspanya	2.144.155	2.141.295	2.230.906	2.267.114	2.309.859
Fransa	3.974.694	3.825.442	3.775.838	3.725.588	3.589.293
İtalya	2.456.887	2.417.716	2.579.124	2.771.490	2.933.146
Latviya	51.773	62.173	51.435	62.328	55.620
Litvanya	79.072	84.136	82.074	75.474	67.990
Lüksemburg	26.163	26.907	25.321	25.913	28.252
Macaristan	413.343	418.833	436.522	425.941	426.914
Malta	17.739	18.384	18.580	16.527	15.005
Hollanda	1.369.271	1.319.482	1.255.079	1.218.447	1.214.503
Avusturya	643.286	643.648	605.272	589.495	594.240
Polonya	1.466.643	1.461.217	1.379.962	1.287.918	1.152.993
Portekiz	417.383	416.420	392.174	398.959	400.222
Romanya	276.841	231.637	208.239	232.658	281.457
Slovenya	76.643	86.568	84.379	90.354	88.197
Slovakya	111.893	131.244	123.563	115.152	110.802
Finlandiya	367.343	354.453	339.715	324.575	343.820
İsveç	1.255.371	1.248.743	1.241.843	1.224.958	1.306.324
İngiltere-Wales	6.013.759	5.637.511	5.555.174	5.428.273	4.950.671

İngiltere-İskoçya	406.97 9	438.12 1	417.78 5	419.25 7	385.50 9
İngiltere-Kuzey İrlanda	127.95 3	118.24	123.19 4	121.14 4	108.46 8
Türkiye	499 130	533 018	673 763	987 464	962 754

Kaynak:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details¹⁷

¹⁷ Eurostat, (2011), Statistics In Focus, Crime and Criminal Justice, (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-10-058, Erişim Tarihi: 2 Ekim 2011).

Tablo 2 Cumhuriyet Başsavcılıkları Tarafından Yürütülen Soruşturma Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Cumhuriyet Başsavcılıklarınca Yürütülen Hazırlık Soruşturma Sayısı
2000	1.777.083
2001	1.988.941
2002	1.935.064
2003	2.109.011
2004	2.300.954
2005	2.567.448
2006	2.733.767
2007	2.899.593
2008	2.898.212
2009 ¹⁸	3.248.722

Kaynak: Adli İstatistikler, 2009, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

¹⁸ Veri değerlendirme tekniği değişikliğinden kaynaklanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER VE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

1.1 GİRİŞ

Ülkemizde denetimli serbestlik sistemi; suçun işlendiği andan infazın tamamlanmasına kadar verilen hizmetlerin bütünü olup, etkin ceza adalet sistemi ile caydırıcı ceza infaz sistemi için en önemli araçtır.

Kişileri suça yönelten nedenler farklı olup öncelikle bu nedenlerin hakim tarafından doğru bir şekilde belirlenmesi, daha sonra bu nedenlerin ortadan kaldırılması için en uygun ceza veya tedbirin uygulanması gerekmektedir. Bunun sağlanamaması halinde suç tekrarı olarak isimlendirilen suç işleyen kişinin tekrar suç işlemesi önlenemeyecektir.

Kişiyi suça iten nedenlerin belirlenmesinde, denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan ve bu konuda özel eğitim alan uzmanların hazırladıkları “sosyal araştırma raporlarının” önemi büyüktür. Yine kişiyi suça iten nedenlerin ortadan kaldırılmasında “denetimli serbestlik tedbirleri” tartışılmaz bir yere sahiptir. Sonuçta ulaşılmak istenen hedef, suç işlemiş kişinin yaptığı hukuka aykırı eylemin olumsuz sonuçlarını anlaması, bunu tekrar etmemesi, sorumluluk duygusuna sahip bir insan olarak toplum içinde yaşamasının sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşabilmek için en önemli araç denetimli serbestlik sistemidir.

Suç işleyen hemen hemen herkes, farklı sürelerle ve değişik çalışmalarla denetimli serbestlik sistemi içine girmektedir. Bu kişiler hakkında; soruşturma ve kovuşturma aşamalarında “sosyal araştırma raporları” hazırlanabilmekte, adli kontrol tedbiri uygulanabilmekte, yargılama sonunda seçenek tedbirlere karar verilebilmekte, hapis cezası verilmesi halinde bu cezanın ertelenmesi ile koşullu salıverme halinde hükümlü denetim altına alınabilmektedir. Özetle “denetimli serbestlik sistemi” suçla mücadelenin, ceza adalet sisteminin ve güvenli toplumun temelini oluşturmaktadır.

Bu bölümde denetimli serbestlik sistemi ve bu kapsamda yapılan çalışmalar açıklanacaktır.

1.2 ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusunu denetimli serbestlik sistemi içinde “kamu yararına çalışma tedbiri” oluşturmaktadır.

“Kamu yararına çalışma tedbiri” incelenmeden önce; genel olarak denetimli serbestlik sistemi, bu sistemin tarihçesi, denetimli serbestlik sistemi içinde yapılan çalışmalar, uluslararası uygulamalar incelenerek sistem bir bütün halinde değerlendirilmiştir. Ayrıca her konu ile ilgili istatistiklere yer verilerek çalışmaların uygulamaya yansımaları incelenmiştir.

Yine 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun ile infaz sistemimize giren “denetimli serbestlik uygulanarak cezanın infazı” ve “elektronik izleme” konuları araştırma kapsamında açıklanmıştır.

1.3 ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı; suçla mücadelede en önemli çalışmalardan biri olan suç işleyen kişilerin yeniden suç işlemelerinin önlenmesinde, denetimli serbestlik sisteminin ve bu sistem içinde yer alan hapis cezasına alternatif bir tedbir şekli olan “kamu yararına çalışma tedbirinin” etkinliğinin ortaya konulmasıdır.

Kamu yararına çalışma tedbiri; suç işleyen kişilerin toplum yararına işlerde çalıştırılmak suretiyle topluma verdiği zararı görmesi, iş disiplini edinmesi suretiyle sorumluluk duygusuna sahip olması, bu tedbirin infazı süresince hükümlüye verilen psiko-sosyal destek sayesinde kendisini suça yönelten öfkesini kontrol edememesi gibi etkenlerin ortadan kaldırılması açısından etkin bir rehabilitasyon aracıdır. Şiddet içermeyen ilk kez suç işleyenlerde ve çocuklarda, denetimli serbestlik ve kamu yararına çalışma tedbiri mükerrer suçluluğu önleyen ve toplum içinde rehabilitasyonu sağlayan en güçlü infaz hukuku aracıdır.

1.4 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma; yedi ilde haklarında mahkemelerce “kamu yararına çalışma tedbir” kararı verilmiş ve tedbirin infazı devam eden bayan ve erkekleri kapsamaktadır. Araştırma örnekleminde bulunan 88 bayan ve erkek tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak seçilmiştir.

1.5 ARAŞTIRMANIN BİLGİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada bilgi toplama aracı olarak “anket formu” kullanılmıştır. Uygulanan anket formu kapalı ve açık uçlu olmak üzere toplam 34 sorudan oluşmuştur.

Anket formundaki sorular ile, “kamu yararına çalışma tedbir” kararının hükümlülerin rehabilitasyonuna etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.6 ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın varsayımları;

1. Kamu yararına çalışma tedbiri suç işleyenlerin toplum içinde rehabilitasyonu sağlayan “en güçlü infaz hukuku” aracıdır.
2. Mahkemelerce, “çocuklar” ve “yaşlılar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmemektedir.
3. Mahkemelerce, genelde “erkekler” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmektedir.
4. Mahkemelerce, genelde “serbest vasıfsız çalışanlar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmektedir.
5. Mahkemelerce, genelde “düzenli tam zamanlı işi bulunanlar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmektedir.

6. Mahkemelerce, genelde “şiddet içeren suç işlemeyenler” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmektedir.

1.7 DENETİMLİ SERBESTLİK KAVRAMI

Denetimli serbestlik kavramının mukayeseli hukukta karşılığı “probasyon” olup, Latince bir kelime olan “probatio” kelimesinden gelmektedir.¹⁹ Philadelphia Denetimli Serbestlik Başkanlığının yaptığı tanıma göre denetimli serbestlik, alternatif bir infaz sistemi olup hükümlülerin cezalarının toplum içinde Denetimli Serbestlik Başkanlığının gözetiminde yerine getirmeleridir.²⁰

Dönmezer-Erman’a göre denetimli serbestlik; hapis cezalarının alternatifi olarak suçluluğu azaltmak ve suçluyu iyileştirmek amacıyla belirli suçlular hakkında kamu davasının açılması veya duruşmanın yapılması ya da cezanın hükmedilmesinin koşullu olarak geri bırakıldığı, suç işleyen kişinin kişiliğini hedefleyen bir sistemin uygulandığı bir tedbirdir.²¹

Denetimli serbestlik başka bir tanımda; bütün suçluların topluma yeniden kazandırılmaları ve entegre edilmesindeki bütün kavramları içermekte olup daha fazla suçluyu yeniden topluma kazandıran ve daha düzgün bir topluma iten bir kavramdır. Diğer bir ifade ile denetimli serbestlik, özellikle genç suçluların denetim altında tutulması ve mağdurların da daha fazla mağdur edilmeden topluma kazandırılmasının sağlanmasıdır.²²

Denetimli serbestlik kavramının tanımı başta 3 Temmuz 2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu olmak üzere ceza ve usul kanunlarımızda yapılmamıştır. Bu kavramın tanımı, ilk kez, yürürlükten kalkan 20 Aralık 2005 tarihli ve 26029 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Denetimli

¹⁹ Wikipedia Free Encyclopedia, (2011), (<http://en.wikipedia.org/wiki/Probation>, Erişim Tarihi: 2 Şubat 2011).

²⁰ First Judicial District Of Pennsylvania Philadelphia Adult Probation & Parole Department, (2011), (<http://www.courts.phila.gov/pdf/site/appd-faq.pdf>, Erişim Tarihi: 2 Şubat 2011).

²¹ Tırtır, Mustafa, (2007), “Kişiye Özgü Tedbir”, *Güncel Hukuk Dergisi*, Ankara, s.13.

²² Mutz, Juergen, (2007), 3-4 Mart 2007 tarihinde Ankara Hakimevinde yapılan “Denetimli Serbestlik Altındaki Çocuklara Yönelik Çalışmalar ve Müdahale Programları Konferansı”, Açılış Konuşması, yayımlanmamıştır, aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2007), *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 5.

Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği ile bu Yönetmelik yerine 18 Nisan 2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren aynı isimli Yönetmeliğin (h) bendinde yapılmıştır. Buna göre denetimli serbestlik; “Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı²³” ifade etmektedir.

Bu tanım çerçevesinde “denetimli serbestlik” kavramının birbirinden farklı alanlarda verilen hizmetlerin bütününden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda denetimli serbestlik;

- a. Soruşturma aşamasında şüpheliler, kovuşturma aşamasında sanıklar hakkında “sosyal araştırma raporları” hazırlayan,
 - b. Mahkemelerce tutuklama tedbiri yerine verilen adli kontrol tedbirini, kısa süreli hapis cezası yerine verilen seçenek tedbirleri infaz eden,
 - c. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan veya bulunduran sanıkların rehabilitasyonunu sağlayan,
 - d. Mahkemelerce hapis cezasının ertelenmesi veya koşulu salıverilme kararı verilmesi halinde hükümlülere rehber ve/veya yükümlülük görevlendirilmesi halinde bu tedbiri yerine getiren,
 - e. Ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin topluma kazandırılmasında destek olan,
 - f. Mahkemelerce suça sürüklenen çocukların denetim altına alınmasına karar verilmesi halinde bu tedbiri infaz eden,
 - g. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin iş arama sürecinde yardımcı olan
- bir sistemdir.

²³ Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&source XmlSearch=denetimli serbestlik>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011).

Yukarıda Yönetmelikte belirtilen tanımda yer almayan ancak denetimli serbestlik sistemi içinde yer alan önemli bir hizmette mağdura yardımdır.

1.8 MUKAYESELİ HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK

1.8.1 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde; denetimli serbestlik sisteminin kurulmasına iki kişi öncülük etmiştir. Bunlar; 18 inci yüzyılda İngiliz hakim Matthew Davenport Hill ile 19 uncu yüzyılda Boston'da ayakkabıcı olan John Augustus'tur. Denetimli serbestliğin babası olarak isimlendirilen Augustus, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk denetimli serbestlik görevlisidir. 1785 yılında Massachusetts eyaletinde doğan Augustus, 1829 yılında Boston'a yerleşerek başarılı bir ayakkabı imalatçısı olmuştur.²⁴

“Washington Toplumunu Bağımlılık Yapıcı Maddelerden Uzak Tutma Derneği'ne” üye olan Augustus, mahkemelerde çalışmıştır. Dernek üyeleri; bağımlılık yapıcı maddelerden uzak durmuş, aynı zamanda dernek üyeleri bağımlıların ceza infaz kurumu yerine; anlayışla, nezaketle, sürekli ahlaki motivasyonla rehabilite edilebileceğini ve bağımlılıktan kurtulabileceklerini savunmuşlardır.²⁵

1841 yılında John Augustus, alkoliklerin kefaletle salıverilmesi için mahkemeye atanan ilk denetimli serbestlik görevlisi olmuştur. Mahkeme; denetimli serbestlik kapsamında karar verdikten üç hafta sonra, hükümlülerin mahkemede hazır bulundurulmasını istenmiş, denetimli serbestlik görevlisi Augustus'un çalışmaları ile hükümlülerin bağımlılıktan kurtularak mahkemeye

²⁴ Newyork City Department Of Probation, (2011), (<http://www.nyc.gov/html/prob/html/about/history.shtml>, Erişim Tarihi: 4 Eylül 2011)

²⁵ a.g.k.

belirlenen tarihte geldikleri görülmüştür. Bu durumda olan bütün hükümlülerde olağanüstü davranış değişikliği gözlemlenmiştir.²⁶

18 yıl gönüllü olarak denetimli serbestlik görevlisi olarak çalışan Augustus, modern denetimli serbestliğin temel üç prensibini kurmuştur. Bunlar; araştırma süreci, denetim sürecinde yapılacak rehberlik ile ilk görüşmedir. Ayrıca denetimli serbestlik terminolojisine Augustus, hükümlülere davranış şekli olarak ifade edilen “probation” kavramını kazandırmıştır.²⁷

1858 yılına kadar Augustus’un çalışmaları ile 1.946 kadın ve erkek kefaletle serbest bırakılmıştır. Bu kişilerden sadece onunun kefaleti, kurallara uyulmaması nedeniyle Devlete geçmiştir. Augustus’un ölümünden kısa süre sonra, 1859 yılında, onun katkıları ile Massachusetts eyaletinde Amerika Birleşik Devletleri’nin ilk “Denetimli Serbestlik Kanunu” kabul edilmiştir. Bu eyalette kabul edilen ilk Denetimli Serbestlik Kanunu’ndan sonra denetimli serbestlik sistemi Amerika Birleşik Devletlerinde hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Bu akıma ilave olarak, çocuk mahkemeleri hareketi de bu Ülkedeki denetimli serbestlik sisteminin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu Ülkedeki ilk çocuk mahkemesi 1899 yılında Chicago kurulmuştur.²⁸

Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1989 yılında infaz sistemi içinde 4.055.600 kişi bulunur iken, bu sayı 2009 yılında 7.225.800 e ulaşmıştır.

²⁶ a.g.k.

²⁷ a.g.k.

²⁸ a.g.k.

Tablo 3 Amerika Birleşik Devletlerinde 1989 Yılı ile 2009 Yılları Arasında Denetimli Serbestlik ve Parol²⁹ Altında Takip Edilen Kişi Sayısı ile Jail³⁰ ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Sayısı

Yıl ar	Denetimli Serbestlik Altında Takip	İki Yıl ve Daha Az hapis Cezalarının İnfaz Edildiği Kurumlar	Ceza İnfaz Kurumlarını n Mevcudu	Koşullu Salıver me Sonrası Takip	Toplam
1989	2.522.125	393.303	683.367	456.803	4.055.600
1990	2.670.234	403.019	743.382	531.407	4.348.000
1991	2.728.472	424.129	792.535	590.442	4.535.600
1992	2.811.611	441.780	850.566	658.601	4.762.600
1993	2.903.061	455.500	909.381	676.100	4.944.000
1994	2.981.022	479.800	990.147	690.371	5.141.300
1995	3.077.861	499.300	1.078.542	679.421	5.335.100
1996	3.164.996	510.400	1.127.528	679.733	5.482.700
1997	3.296.513	557.974	1.176.564	694.787	5.725.800
1998	3.670.441	584.372	1.224.469	696.385	6.126.100
1999	3.779.922	596.485	1.287.172	714.457	6.331.400
2000	3.826.209	613.534	1.316.333	723.898	6.437.400
2001	3.931.731	623.628	1.330.007	732.333	6.574.100
2002	4.024.067	658.228	1.367.547	750.934	6.750.500
2003	4.120.012	684.431	1.390.279	769.925	6.917.700
2004	4.143.792	706.907	1.421.345	771.852	6.987.900
2005	4.166.757	740.770	1.448.344	780.616	7.045.100
2006	4.215.361	759.717	1.492.973	799.875	7.176.000
2007	4.234.471	773.341	1.517.867	821.177	7.267.500

²⁹ Parol, koşullu salıverme sonrası takip anlamına gelmektedir.

³⁰ Jail, iki yıl ve daha az hapis cezalarının infaz edildiği kurumlar anlamına gelmektedir.

7					00
200 8	4.244.046	777.852	1.522.834	824.834	7.274.6 00
200 9	4.203.967	760.400	1.524.513	819.308	7.225.8 00

Kaynak: Ceza İnfaz Sistemi Altında Bulunan Yetişkin Sayısı

<http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/glance/tables/corr2tab.cfm>

1.8.2 İNGİLTERE’DE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

İngiltere’de denetimli serbestlik sisteminin tarihi 1876 yılına kadar geritmektedir. 1876 yılında; alkol bağımlılarına yardım etmek amacıyla kurulan kısa adı CETS olan Derneğe üye olan Hetfordshire’li bir matbaacı Frederic Rainer, bu Derneğe bir yazı yazarak, suç işleyen kişilerin mahkemeye gitmeden önce bu kişilere destek olunamamasından ve yardım edilememesinden duyduğu kaygıyı dile getirmiştir. Bu amaçla Rainer, Derneğe polis merkezlerindeki çalışmaları için 5 şilin (25 pound) parayı bağışlamıştır. Dernek bu talep üzerine harekete geçerek Southmark Mahkemesine alkol bağımlılarının topluma kazandırılması amacıyla iki gönüllü görevlendirmiştir.³¹

1880 yılında, sekiz tam zamanlı gönüllü bu sistem içinde yer almış, bu gönüllüler suç işleyen kişilere barınacak yer sağlamak ve mesleki eğitim vermek üzere çalışmışlardır.³²

1886 yılında, “İlk Kez Suç İşleyenler İçin Denetimli Serbestlik Kanunu” kabul edilmiş ve Ülke genelinde Londra uygulamasında olduğu gibi gönüllerin bu sistem içinde çalışması benimsenmiştir. Ancak uygulamada sistem içinde çalışan gönüllü sayısı son derece az olmuştur.³³

1907 yılında, “Denetimli Serbestlik Kanunu” yürürlüğe girmiş ve bu Kanun ile sistem içinde çalışan gönüllülere “mahkeme görevlileri” resmi unvanı verilmiştir. Daha sonra bu unvan “denetimli serbestlik görevlisi” olarak değiştirilmiştir. Mahkemeler bu Kanun ile, suç işleyen kişilerin bir yıldan üç yıla kadar belirlenecek bir süre ile gözetimi kabul etmesi halinde hapis cezalarının ertelenmesini kabul etmiştir.³⁴

11 Aralık 1912 tarihinde denetimli serbestlik görevlilerinin ilk toplantısı Caxton Hill’de yapılmıştır.³⁵

1938 yılında denetimli serbestlik, Home Office’e bağlanarak bir dizi reform yapılmıştır. Bu kapsamda denetimli serbestlik tedbirleri arasına

³¹ The Guardian, (2007), (<http://www.guardian.co.uk/society/2007/may/02/crime.penal>, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2011).

³² a.g.k.

³³ a.g.k.

³⁴ a.g.k.

³⁵ a.g.k.

“psikiyatrik tedavi” eklenmiş, yine bayan hükümlülerin denetiminin bayan görevlilerle yapılabileceği hükme bağlanmıştır.³⁶

1948 yılında, Ceza Kanununda “belirli bir merkeze devam” gibi tedbirler düzenlenmiş, ancak Kanunda denetimli serbestliğin “yol gösterici, yardım edici ve arkadaş olacağı” açıkça vurgulanmıştır.³⁷

2000 yılında, “Ceza Adalet ve Mahkemeler Hizmeti Kanunu’nun” ismi değişerek “İngiltere ve Galler Denetimli Serbestlik Hizmeti” olmuştur.³⁸

9 Mayıs 2007 tarihinde, denetimli serbestlik ve ceza infaz kurumlarının yönetimi, İçişleri Bakanlığından alınarak Adalet Bakanlığına bağlanmıştır.³⁹

İngiltere’de yüzyılı aşan bir süre önce kurulan “İngiltere Denetimli Serbestlik Sistemi’nin” beş amacı bulunmaktadır. Bunlar; toplumun korunması, tekrar suç işlenmesinin azaltılması, suç işleyen kişiye en uygun cezanın verilmesi, suçun mağdur ve toplumun üzerindeki etkisi konusunda suç işleyen üzerinde farkındalık oluşturulması ve son olarak suç işleyen kişinin rehabilitasyonudur.⁴⁰

İngiltere denetimli serbestlik hizmetlerinin 2007-2008 yılları arasındaki bütçesi 864.3 milyon sterlindir. Aynı dönemde ceza infaz kurumları için ayrılan bütçe 1.800 milyon sterlin olarak gerçekleşmiştir. 20.578 personel denetimli serbestlik hizmetlerinde çalışırken, yaklaşık 47.000 personel ceza infaz kurumlarında görev yapmaktadır. Bu dönemde denetimli serbestlik hizmetlerinde; 148.130 kamusal tedbir, 91.780 hüküm öncesi veya hüküm sonrası denetim yerine gerilmiş ayrıca 240.000 hüküm öncesi rapor hazırlanarak mahkemelere gönderilmiştir. Mart 2007 sonu itibariyle kamuya ait ceza infaz kurumlarında 71.300, özel sektöre ait ceza infaz kurumlarında 8.000 hükümlü ve tutuklu barındırılmıştır.⁴¹

³⁶ a.g.k.

³⁷ a.g.k.

³⁸ a.g.k.

³⁹ Kalmthout, Anton M. Van, Durnescu, Iona, (2008), *Probation in Europe*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, , s. 261, çeviren, Kamer, Vehbi Kadri.

⁴⁰ Smith, D, (2001), “Probation and Training”, *British Journal of Social Work*, ss. 2–641, aktaran, Yurseven, Sevdâ Sevimli, (2008), 30.12.2005-15.06.2007 Tarihleri Arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde İşlem Gören Dosyaların Retrospektif İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 9-10.

⁴¹ Kalmthout, Anton M. Van, Durnescu, Iona, (2008), *Probation in Europe*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, s. 279.

Bu Ülkede; 2001-2006 yılları arasında denetimli serbestlik hizmetlerinin iş yükü % 32 oranında artarken personel sayısı % 35 oranında yükselmiştir.⁴²

1.9 ÜLKEMİZDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TARİHÇESİ

1.9.1 OSMANLI DÖNEMİNDE HÜRRİYETİ BAĞLAYICI CEZALARA SEÇENEK TEDBİRLER İLE HÜRRİYETİ KISITLAYICI TEDBİRLER

Osmanlı döneminde yürürlüğe giren ceza kanunları incelendiğinde, hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif olarak, “Kürek Cezası” ile “Kalebentlik Cezası”nı görmekteyiz. Bu dönemde hürriyeti kısıtlayıcı tedbir olarak; “Nef’i Tedbiri” ile “Zaptiye Nezareti Altında Bulunma Tedbiri” uygulanmıştır.

1.9.1.1 KÜREK CEZASI

Kürek cezası; 1256, 1267 ve 1274 tarihli Ceza Kanunlarında öngörülmüştür. Bu cezaya hükümlüler, Devletçe belirlenen yerlerde zorunlu olarak çalıştırılmaktaydı. Çalıştırılacak iş idare tarafından belirlenmekte olup genellikle hükümlülerin bu cezaları gemilerde yerine getirilmekteydi. Hükümlülere çalışmaları karşılığında ücret ödenmekteydi.⁴³

1.9.1.2 KALEBENTLİK CEZASI

1274 tarihli Ceza Kanununda öngörülen kalebentlik cezası, hükümlünün Devletçe belirlenen bir kalede ceza süresince bulunması şeklinde infaz ediliyordu. Bu cezanın infaz edildiği yerler, ceza infaz kurumlarından farklı olarak Sinop ve Rodos gibi yerlerde bulunan kalelerdi.⁴⁴

⁴² National Probation Service, (2008), The Supervision of Community Orders in England and Wales, (<http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0708/hc02/0203/0203.pdf>, s. 4, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

⁴³ Gökçen, Ahmet, (1987), Tazminat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 53-59.

⁴⁴ a.g.e, s. 59-63.

1.9.1.3 NEF'İ TEDBİRİ

Nef'i tedbiri; 1256, 1267 ve 1274 tarihli Ceza Kanunlarında öngörülmüştür. Bu tedbirde hükümlüler, Devletçe belirlenen yerde oturmak zorundaydılar. Ancak bu hükümlüler aileleri ile birlikte yaşayabiliyor ve bulundukları yerde çalışabiliyorlardı. Nef'i tedbirinin infazını, görevlendirilen memur veya gardiyan kontrol etmekteydi.⁴⁵

1.9.1.4 ZAPTİYE NEZARETİ ALTINDA BULUNMA TEDBİRİ

1274 tarihli Ceza Kanununda öngörülen zaptiye nezareti altında bulunma tedbirinde, hükümlü asıl cezasını tamamladıktan sonra oturacağı yeri ve bu yere gidiş güzergahını Devlete bildirmekte ve Devletten “yol tezkeresi” almaktaydı. Hükümlü oturacağı yere geldiğinde 24 saat içinde durumunu mülkiye ve zabıta memuruna bildirmek zorundaydı.⁴⁶

1.9.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE HÜRRİYETİ BAĞLAYICI CEZALARA SEÇENEK TEDBİRLER İLE HÜRRİYETİ KISITLAYICI TEDBİRLER

Bu dönemde denetimli serbestlik olarak değerlendirilen seçenek tedbirleri bugünkü mevzuatımızda görmekteyiz.

1.9.2.1 765 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDAKİ DÜZENLEMELER

13 Mart 1926 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga 1 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununda denetimli serbestlik ile ilgili hükümler bulunmaktaydı. Bu kapsamda⁴⁷;

“Sürgün cezası” Kanunun 18 inci maddesinde düzenlenmiş olup; mahkeme kararında belirtilen, gerek suçun işlendiği yer gerekse mağdurun oturduğu yerden uzaklıkta bulunan bir şehir veya kasabaya hükümlünün

⁴⁵ a.g.e, s. 67-69.

⁴⁶ a.g.e, s. 69-71.

⁴⁷ Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=5.3.765&MevzuatIliski=0&source XmlSearch=>, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2011).

oturmakta zorunlu kılınmasıdır. Bu ceza, sürekli veya 6 ay ile 5 yıl süre ile geçici olarak verilebiliyordu.

Kanunun 19 uncu maddesinde “ağır para cezası” düzenlenmiştir. Bu cezanın hükümlü tarafından ödenememesi halinde, bir lira bir gün karşılığı hapse çevrilmekteydi. Hükümlünün istemesi halinde, bir gün hapis karşılığı iki günlük çalışma ile yerine getirilebiliyordu. Bu hüküm, Kanunun 24 üncü maddesinde belirtilen hafif hapis cezaları için de uygulanabiliyordu.

“Hapis cezasının tecili” Kanunun 89 uncu maddesinde düzenlenmiş olup, ağır para cezası, geçici sürgün veya 6 aydan az hapis veya hafif hapis cezasının ertelenebileceği hükme bağlanmıştı.

Kanunun 21 inci maddesinde “hapis cezasının konutta infazı” düzenlenmiş olup, Madde de mükerrir olmayan ve bir aydan az hapis cezasına mahkum kadınların ve küçüklerin cezalarının konutta yerine getirilebileceği belirtilmişti.

1979 yılında, Kanunun 26 ncı maddesinde yapılan düzenleme ile; bir aya kadar hapis veya hafif hapis ya da bin liraya kadar ağır para veya hafif para cezasına mahkumiyet halinde hükümlünün geçmişte bir cürüm veya bir aydan fazla kabahate mahkum olmaması ve olayda hafifletici neden bulunması halinde ceza yerine “adli tevbih” yapılmasına karar verilebiliyordu.

Kanunun 28 inci maddesinde, mahkemece verilen ceza dışında olarak ferî ceza olarak bir yıldan üç yıla kadar “emniyeti umumiye idaresinin nezareti mahsusa” tedbiri hüküm altına alınıyordu. Bu tedbirde hükümlü, onbeş gün içinde oturmak istediği yeri yetkili makama bildirmek zorunda olup, hükümlü kendisine yapılan uyarılara uymak zorundaydı. Ayrıca ilgili makam hükümlünün bazı yerlere gitmesini yasaklayabiliyordu.

Uyuşturucu madde suçları ile ilgili olarak Kanunun 403 üncü maddesinde yapılan değişiklik ile; uyuşturucu madde imal, ithal, ihraç edenler ile satanlara maddede belirtilen süre kadar “emniyeti umumiye idaresinin nezareti” altında bulundurulmak üzere sürgün cezasına karar veriliyordu. Kanunun 403 üncü maddesinde yapılan düzenleme ile uyuşturucu madde kullanan mükerrer hakkında polis teşkilatı bulunan yerlerde “umumiye nezareti altında bulundurulmak tedbiri” ile “sürgün cezası”, ayrıca Kanunun 404 üncü uyuşturucu kullanan kişinin

alışkanlığı iptila derecesine ulaşması halinde iyileşinceye kadar “sağlık kurumunda muhafaza ve tedavisi” hüküm altına alınabiliyordu. Bunun dışında bu suçların Kanunun 405 inci maddesinde belirtilen meslek mensubu kişiler tarafından işlenmesi halinde “meslekten yasaklanma tedbirine” karar verilebiliyordu.

Özetle 765 sayılı Türk Ceza Kanununda; suç yerinden veya mağdurun bulunduğu yerden uzak bir yerleşim yerinde oturmayı zorunlu kılan “sürgün cezası”, para cezasının ödenmemesi nedeniyle hapse çevrilmesi halinde bu cezanın çalışılarak tamamlanmasını sağlayan “kamu yararına çalışma”, herhangi bir denetim olmadan sürdürülen “hapis cezasının ertelenmesi”, mahkemece yapılan uyarıyı içeren “adli tevbih”, cezanın infazından sonra bir çeşit denetim sağlayan “emniyeti umumiye idaresinin nezareti” altında bulunma ile uyuşturucu madde kullanımı iptila derecesine ulaşanlar hakkında verilen “sağlık kurumunda muhafaza ve tedavi”, denetimli serbestlik tedbirlerine örnek teşkil etmektedir.

1.9.2.2 647 SAYILI CEZALARIN İNFAZ HAKKINDA KANUNUNDAKİ DÜZENLEMELER

16 Temmuz 1965 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununda; hapis cezasına seçenек tedbirler, hapis cezasının ertelenmesi, kamu yararına çalışma ile ilgili hükümler bulunmaktaydı.

Mülga 647 sayılı Kanunun gerekçesinde “Bir hükümlü veya tutuklunun bütçeye yüklediği bir yıllık mali külfetin 1.624 lira, günlük tutarın 4.45 lira olduğu, belirlenen bu miktarın, 50 Amerikan sentine veya 4 İngiliz şilinine eşit olduğu, 1964 yılı bütçesinde cezaevleri ile ilgili tahsisatın 66.627.000 TL olduğu, altı aydan az cezaya mahkum edilenlerin ortalama cezaevinde 70 gün kaldığı, 1964 yılındaki rakamların 1963 yılındaki hükümlü sayısına uygulanması halinde masrafın 30 milyon lira veya en azından 20 milyon liradan az olmayacağı sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Cezaevlerindeki nüfus genel nüfus miktarındaki artışa yükseltildiğinde 1975 yılında küçük, orta ve büyük olarak sınıflandırılan cezaevlerinin mevcudu sırasıyla 234 bin, 239 bin ve 245 bin olacağı, bu rakamların yine sırasıyla 109.512, 111.852 ve 114.600 ü diğer bütün etkenler aynı

kalmak koşuluyla kısa süreli hapis cezalarına hükümlü bulunanları oluşturacağı, cezaevindeki günlük masrafın 4.45 lira olarak muhafazası çok büyük bulunmakla beraber bu miktarda bir değişiklik olmadığı takdirde bile hükümlüler için harcanacak miktarın büyük bir mali külfet ve güçlük göstereceği belirtilmiştir. Bu aşırı ve faydasız masraflar nedeniyle iş esasına göre kurulu cezaevlerinde uygulanan terbiye ve ıslah metotları ve özellikle çalışma sistemi diğer genel cezaevlerine yönetilemeyeceği” belirtilmişti.⁴⁸

Anılan Kanunun 4 üncü maddesinde; kısa süreli hapis cezası yerine altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırma, aynen iade veya tazmin, altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etme, bir yılı geçmemek kaydıyla muayyen bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men, her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınma tedbirlerinden birine karar veriliyordu. Taksirli suçlarda hapis cezası uzun süreli de olsa bu hüküm uygulanıyordu. Maddede daha sonra yapılan değişiklik ile, seçenek tedbirler arasından “altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırma” çıkarılmıştır.

Para cezasını düzenleyen Kanunun 5 inci maddesinde; para cezasını ödemeye mali gücü olmayanların cezalarının hapse çevrilmeyeceği, bunun yerine Devlet, İktisadi Devlet Teşekkülleri, belediye ve diğer kamu hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırılacağı hükme bağlanmıştır.

Kanunun 6 ncı maddesinde; hapis cezasının ertelenmesi düzenlenmiş olup para cezasından başka bir ceza ile mahkum olmayan kişi, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya altı aya kadar ağır hapis veya bir yıla kadar hapis veya hafif hapis cezalarından biri ile mahkum olması halinde hapis cezası ertelenebiliyordu. 1988 yılında Maddede yapılan düzenleme ile bir yıla kadar ağır hapis cezaları ile iki yıla kadar hapis ve hafif hapis cezalarının ertelenebilmesi olanağı getirilmiştir.

⁴⁸ Gözübüyük, Abdullah Pulat, (1970), *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, Cilt: 1, No: 64, s. 263.

Seçenek infaz Őekillerinin düzenlendiği Kanunun 8 inci maddesinde; sağlık durumu nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunması uygun olmayan 65 yaşını bitirmiş hükümlülerin 30 günü geçmeyen hapis cezaları konutta, 30 günü geçmeyen hapis cezalarının her hafta cuma günü ceza infaz kurumuna girip pazar günü aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları, üç ayı geçmeyen hapis cezalarında her gün saat 19:00 da ceza infaz kurumuna girip sabah saat 07:00 de çıkmak suretiyle geceleri hapis cezası infaz edilebilmektedir. 1988 yılında Maddede yapılan değişiklik ile 30 günlük süreler 60 güne, üç aylık süre dört aya çıkarılmıştır.

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun’da; bugünkü denetimli serbestlik sistemimizin önemli bölümünü oluşturan; hapis cezasına seçenek tedbirler, konutta infaz ve hapis cezasının seçenek infaz Şekilleri gibi düzenlemeler yer almıştır.

1.9.2.3 DENETİMLİ SERBESTLİK KONUSUNDA YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Ülkemizde akademik olarak denetimli serbestliğin tartıŐıldıĐı ilk Konferans 1962 yılında Ankara’da yapılmıştır. II. Milli Sosyal Hizmetler Konferansının konusu ocuk hizmetleri, özellikle çalışmaya muhtaç çocuklara yapılan yardım ve hizmetler olup, Konferans’ta “İntibaksız ve Suçlu ocuklar Komitesi” adında bir çalışma grubu oluŐturulmuŐtur.⁴⁹

Bu grupta hazırlanan raporda; “ocuk suçluluğunu önlemek için; önleyici tedbirler ile tedavi ve ıslah tedbirlerinin alınması, bu kapsamda suçlu çocuklar ile ilgili sistemin yetiŐkinlerden ayrılması, bu çocuklara ceza yerine tedbire hükmedilmesi, bu tedbirlerin bireyselleŐtirilmesi için probasyon tedbirlerinin kabul edilmesi, bunun dışında ocuk mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerde sosyal hizmet görevlileri, probasyon memurları ve sosyal yardımcılar gibi uzman personelin bulunması gerektiği” belirtilmiştir.⁵⁰

⁴⁹ Şahin, Neşe, (2008), “ lkemizde KırkDört Yıl  nce Yapılan Bir Konferansta Denetimli Serbestlik Tartışıldı”, Ankara: Denetimli Serbestlik Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı E-Dergisi, s. 39-40.

⁵⁰ a.g.e.

Denetimli serbestlik konusunda seminer ve konferanslar 2004 yılından itibaren artarak devam etmiştir. Bu kapsamda; 23 Haziran 2004 tarihinde İstanbul'da "Denetimli Serbestlik ve Yardım", 26 - 28 Ocak 2005 tarihleri arasında Ankara'da "Türkiye'de Denetimli Serbestlik ve Yardım Sisteminin Geliştirilmesi" ve 14 - 16 Kasım 2005 tarihlerinde İstanbul'da "Uluslararası Denetimli Serbestlik ve Yardım Konferansı" gerçekleştirilmiştir.

1.10 DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN TEŞKİLAT YAPISI

Ülkemizdeki denetimli serbestlik sisteminin teşkilat yapısı; merkez teşkilatı ve taşra teşkilatı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

1.10.1 MERKEZ TEŞKİLAT YAPISI

Denetimli serbestlik sisteminin merkez teşkilatında; danışma organı olan Danışma Kurulu ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bulunmaktadır.⁵¹

1.10.1.1 DANIŞMA KURULU

Danışma Kurulu; Adalet Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü ve Personel Genel Müdürü, Türkiye Barolar Birliğinin görevlendireceği bir temsilci, Yükseköğretim Kurulunca görevlendirilecek, üniversitelerin hukuk fakültelerinin ceza ve ceza usul hukuku ana bilim dalından bir, sosyal hizmetler yüksek okulu veya bölümünden bir, fakültelerin sosyoloji ve psikoloji bölümlerinden birer profesör veya doçent unvanına sahip, öncelikle Kanunun içerdiği konularda çalışmaları bulunan öğretim üyesi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü, Kadının Statüsü Genel Müdürü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü, Sosyal Yardımlaşma ve

⁵¹ Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu, madde 7, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod= 5.3.765&MevzuatIliski=0&source XmlSearch=>, Erişim Tarihi: 10 Mart 2012).

Dayanışma Genel Müdürü, Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında üst düzey bir temsilci, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün asayişten sorumlu genel müdür yardımcısı veya daire başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonundan bir temsilci ile Denetimli Serbestlik Daire Başkanından oluşmaktadır. Danışma Kurulu toplantılarına gündeme göre kişi ve kurum temsilcileri davet edilebilmektedir.⁵²

Denetimli serbestlik hizmetleri çok farklı alanlarda verilen hizmetler bütününden oluşması nedeniyle Danışma Kurulunda ilgili kurumların temsilcileri yer almış, bu surette denetimli serbestlik konusunda kurumlar arası koordinasyon sağlanmış ayrıca toplantı gündemine göre ilgili kişi veya kurum temsilcilerinin davet edilmesi benimsenmiştir.

Danışma Kurulunun görevleri⁵³;

a. Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin temel ilkeleri belirlemek, öneri niteliğinde kararlar almak ve bu kararları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek,

b. Genel Müdürlük tarafından sunulan, müdürlükler ve koruma kurullarının yıllık faaliyetlerini değerlendirmek ve önerilerde bulunmak,

c. Müdürlükler ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili olarak hazırlanan kanun, tüzük ve yönetmelik taslaklarını incelemek ve önerilerde bulunmak,

ç. Kanunla verilen diğer görevleri yapmaktır.

1.10.1.2 DENETİMLİ SERBESTLİK DAİRE BAŞKANLIĞI

Denetimli serbestlik sisteminin merkez teşkilatında bulunan diğer bir birim Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığıdır. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Daire Başkanlığı; bir Daire Başkanı, üç tetkik hakim ve beş şube müdürlüğünden oluşmaktadır.

⁵² a.g.k, madde 19.

⁵³ a.g.k, madde 20.

Daire başkanlığının görevleri⁵⁴;

a. Müdürlükler ve bürolar ile koruma kurullarının genel amaç ve politikalar çerçevesinde düzenli ve verimli çalışmalarını sağlamak,

b. Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerini geliştirmek, bu konuda projeler hazırlamak, hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacına yönelik; eğitsel, kültürel, bilimsel, sosyal ve benzeri çalışmalar yapmak, gerektiğinde bununla ilgili olarak üniversiteler, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli çalışmak,

c. Müdürlüklerce hazırlanan bir sonraki yıla ait yıllık iş programları ve bu programlara ait projeler ile o yıla ait çalışma raporlarını her yıl Genel Müdürlüğe sunmak; Genel Müdürlükçe yayınlanacak yıllık faaliyet raporunu yönetsel, işlevsel ve sayısal verilere önem vererek hazırlamak,

ç. Müdürlük bulunmayan ilçelerde büroların kurulmasını veya kaldırılmasını Genel Müdürlüğe önermek,

d. Müdürlükler, bürolar ve koruma kurullarının yönetim, denetim ve gözetim görevlerini yürütmek,

e. Müdürlükler, bürolar ve koruma kurullarının çalışmaları ile ilgili her türlü karar ve işlemleri yürütmek ve görevleri ile ilgili Bakanlık, diğer kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle iş birliği yapmak, bu amaçla eğitim ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmak,

f. Görev alanına giren kanun ve düzenleyici işlemlerdeki ihtiyaçlara ilişkin inceleme ve araştırmada bulunarak bunlara ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması için gerekirse tasarılar hazırlayarak Genel Müdürlüğe öneride bulunmak,

g. Denetimli serbestlik altında bulunanlardan toplum için tehlike hâli taşıyanlara özel dikkat gösterilmesini sağlamak, gereken önlemleri almak ve bunlara özgü iyileştirme tedbirlerini geliştirmek,

⁵⁴ a.g.k, madde 9.

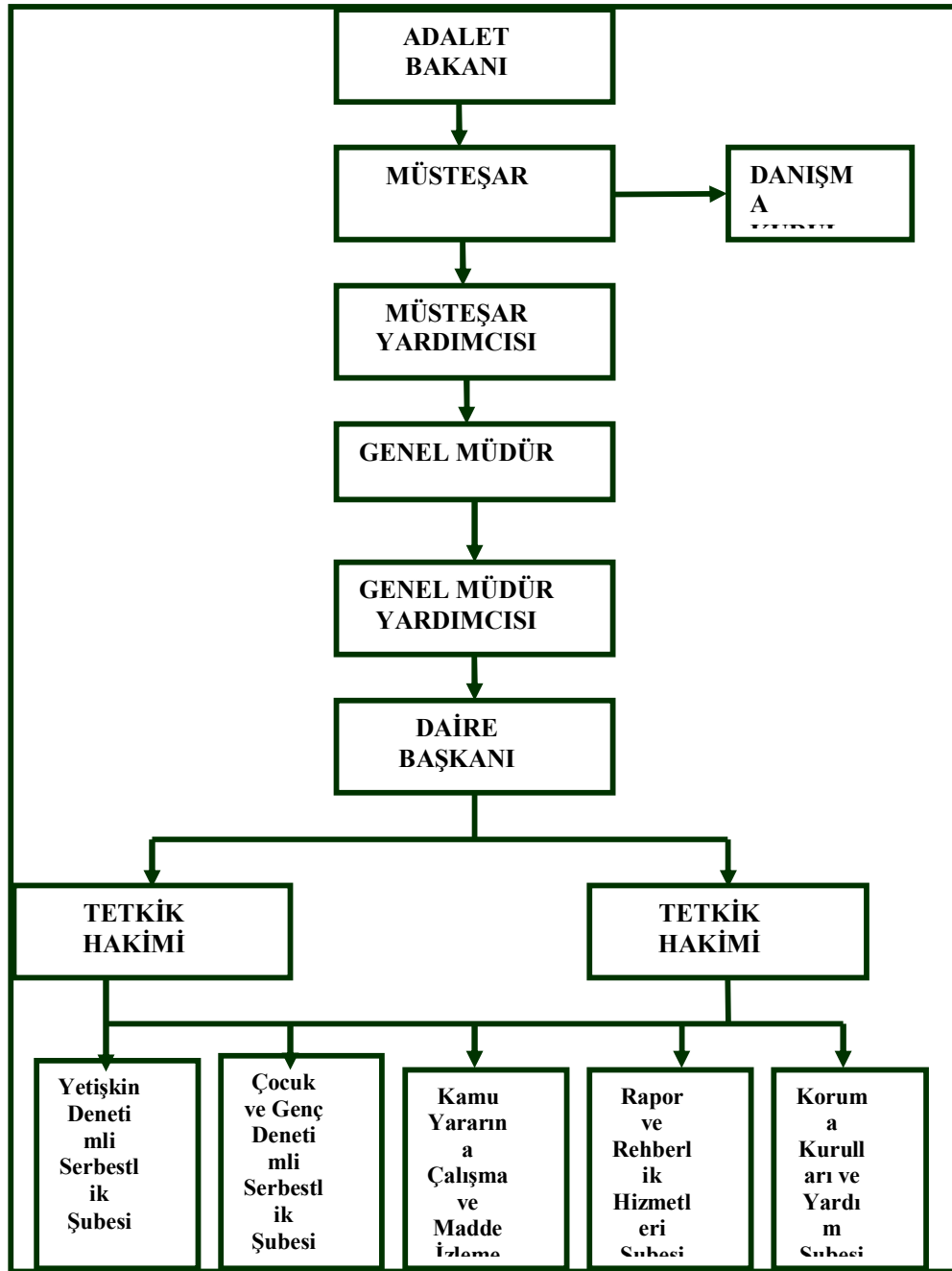
ğ. Görev alanına giren konularda çocuk ve gençlere özel dikkat gösterilmesini, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya bu etkiyi doğuran her türlü madde kullanımı ve aile içi şiddet söz konusu olduğunda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin özenle uygulanmasını sağlamak,

h. Görev alanına giren konularda; bilgilerin, verilerin ve dosyaların elektronik ortama girilmesini, aktarılmasını, elektronik ortamda tutulmasını ve paylaşımının bu ortamda sağlanmasını koordine etmek ve bunları izlemek,

ı. Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetlerini yürütmek,

i. Kanunlarla öngörülen denetimli serbestlik tedbirine ilişkin görevleri yapmaktır.

Şema 1 Denetimli Serbestlik Sisteminin Merkez Teşkilatı

1.10.2 TAŞRA TEŞKİLAT YAPISI

Denetimli serbestlik sisteminin taşra teşkilatını; denetimli serbestlik müdürlükleri ile koruma kurulları oluşturmaktadır.

Ülkemizde 133 adalet komisyonunun bulunduğu yerde Cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı denetimli serbestlik müdürlükleri kurulmuştur. Bu müdürlüklerde; bir şube müdürü, yeterli sayıda şef, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen ile bu alanda özel hizmet içi eğitim almış personel görev yapmaktadır.

Denetimli serbestlik müdürlükleri, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile diğer kanunlarda kendilerine verilen görevleri yerine getirmektedir.

133 adalet komisyonunun bulunduğu yerde Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında koruma kurulları kurulmuştur. Koruma kurullarında; baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik müdürü, millî eğitim müdürü, sosyal hizmetler müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilatı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile varsa kamuya ait fabrikalar ile istekleri hâlinde o yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcilerinden Cumhuriyet başsavcısı tarafından uygun görülenlerin katılımı ile oluşmaktadır.⁵⁵

Koruma kurullarının görevleri⁵⁶;

a. Suçtan zarar gören kişilerin suç nedeniyle karşılaştıkları, sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunların çözümünde yardımcı olmak,

b. Ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak,

⁵⁵ a.g.k, madde 16.

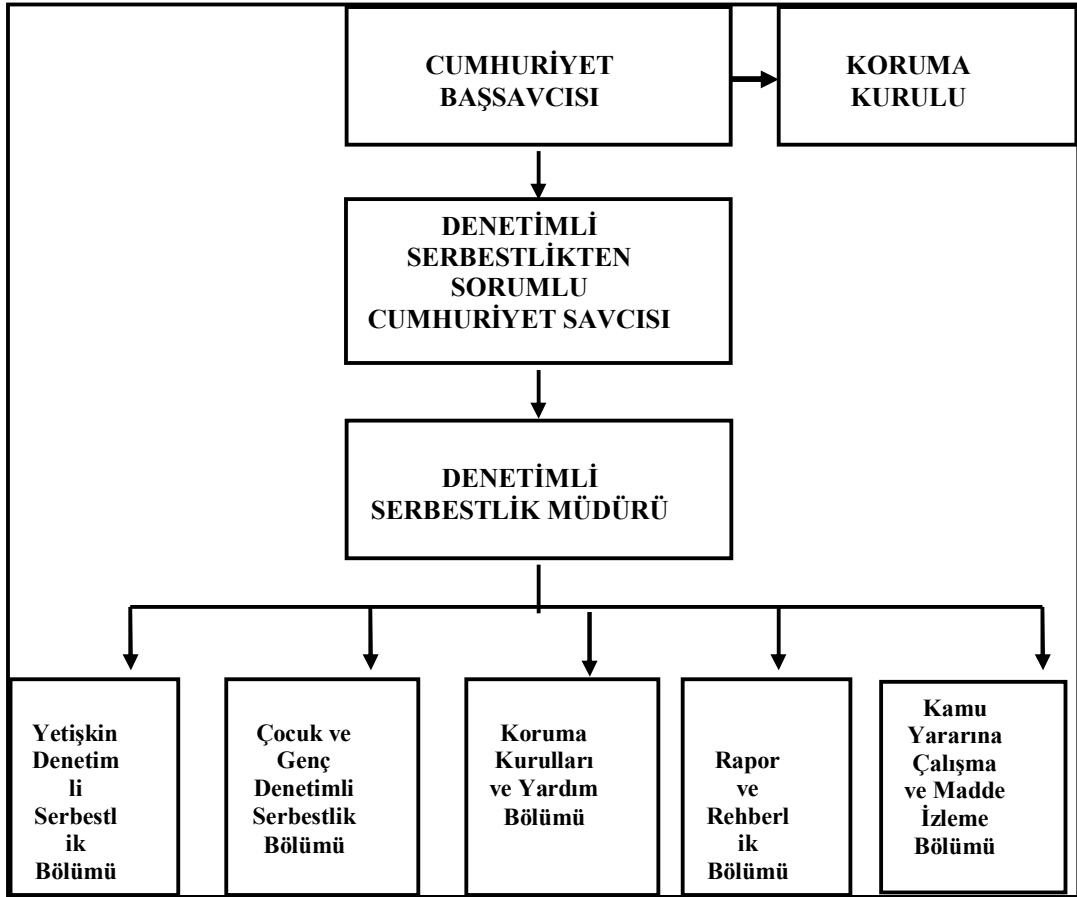
⁵⁶ a.g.k, madde 17.

c. Ceza infaz kurumundan salıverilen çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak; salıverilen diğer hükümlülere de bu konuda yardımcı olmak,

ç. Suçtan zarar gören veya ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülere öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan projeleri görüşmek ve karara bağlamak,

d. Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmaktır.

Şema 2 Denetimli Serbestlik Sisteminin Taşra Teşkilatı

1.11 DENETİMLİ SERBESTLİK KONUSUNDA AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ’NİN TAVSİYE KARARI

“Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 22 Ocak 1965 tarihinde almış olduğu bir kararla üye ülkelerin denetimli serbestlik sistemini ceza sistemlerine almalarını veya sistemlerinde var ise uygulama alanını genişletmelerini önermiştir. Kararın temelinde yatan ilkeler şunlardır.⁵⁷

a. Hürriyeti bağlayıcı ceza, etkili olmadığı gibi zararlı yanları da olabilen bir cezadır. (Suçlunun toplumdan itilmesi, aile ve işyeri ile ilişkilerinin kaybı, itiyadi suçlularla birlikte ceza infaz kurumunda kalınma sonucu etkilenme ve yüksek maliyet.) Ceza infaz kurumu tretmanı konusundaki gelişmeler ise bu zararlı yanları giderememektedir.

b. Şartlı tedbirler, örneğin probation, bu sakıncaları gidermeye olanak vermektedir. Özellikle, rehberlik ve gözetimle birlikte suçlunun toplumda kalarak uygun ve bireyselleştirilmiş tretman ile suçlunun normlara uyarlılığını sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, probation ve benzeri tedbirler, hürriyeti bağlayıcı cezaya seçenek önlemler arasında önemli bir yer almaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 19 Ekim 1992 tarihinde 482 nci toplantısında kabul edilen üye devletlere “Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiye Kararında” toplum yaptırımlarının ve tedbirlerinin suçla mücadelenin önemli yollarını oluşturduğu, bunların hapis cezasının olumsuz etkilerini önlediği ve toplumsal tedbirlerin geniş uygulanması gerektiği belirtilmiştir.⁵⁸

Kararda geçen “toplumsal yaptırımlar ve tedbirler” ifadesi, suçluyu toplum içinde tutan ve koşulların ve/veya yükümlülüklerin yüklenmesi suretiyle

⁵⁷ Tören, Yücel, (1986), *Kriminoloji*, “Suç ve Ceza”, Ankara: Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, s. 248, aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, “Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestlik Sisteminin Önemi”, *Adalet Dergisi*, Sayı: 31 (Mayıs 2008), s. 40, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/31say%C4%B1.pdf>, Erişim Tarihi: 21 Aralık 2011).

⁵⁸ Dursun, Selman, Atlıhan, Özen, (2006), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları Ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi, *Suç Politikası*, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 307, aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, “Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestlik Sisteminin Önemi”, *Adalet Dergisi*, Sayı: 31 (Mayıs 2008), s. 40, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/31say%C4%B1.pdf>, Erişim Tarihi: 21 Aralık 2011).

özgürlüğüne ilişkin bir sınırlama içeren ve bu amaç için, kanunda gösterilen organlar tarafından infaz edilen yaptırım ve tedbirleri kapsamaktadır.”⁵⁹

1.12 DENETİMLİ SERBESTLİK PERSONELİ

Denetimli serbestlik personeli; merkezde Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığında çalışan personel ile denetimli serbestlik müdürlüklerinde çalışan personel olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

1.12.1 DENETİMLİ SERBESTLİK DAİRE BAŞKANLIĞINDA ÇALIŞAN PERSONEL

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığında 1 Daire Başkanı, 1 tetkik hakimi, 3 şube müdürü, 6 uzman ve 6 infaz koruma memuru olmak üzere 17 kişi görev yapmaktadır.⁶⁰

1.12.2 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNDE ÇALIŞAN PERSONEL

Ülkemizde 133 adalet komisyonun bulunduğu yerde faaliyet gösteren denetimli serbestlik müdürlüklerinde toplam 1.304 personel görev yapmaktadır. Bu personelin 127’si şube müdürü, 383 ü denetim görevlisi, 794 ü ise denetleme görevlisidir.⁶¹

Denetim görevlilerinin; 168 i öğretmen, 100 ü sosyolog, 63 ü sosyal çalışmacı ve 52 si psikologdur.

Bu genel açıklamadan sonra denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan personeli üç başlık altında inceleyebiliriz.

⁵⁹ a.g.e, s. 320.

⁶⁰ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, (2011), Denetimli Serbestlik Teşkilat Yapısı ve Personeli, Denetimli Serbestlik Bülteni, Sayı: 4 (Aralık), s. 3, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2011).

⁶¹ a.g.k.

1.12.2.1 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNDE GÖREV YAPAN KADROLU PERSONEL

Denetimli serbestlik müdürlüklerinde; müdürler, denetim görevlileri ve denetleme memurları kadrolu olarak görev yapmaktadır.

1. Müdür

Denetimli serbestlik müdürü, kurumun amiridir. Müdürün görevleri ve sorumlulukları şunlardır:⁶²

“a. Mevzuat hükümlerine ve yetkili mercilerce verilen emirlere göre görevlerini yapmak,

b. Denetimli serbestlik müdürlüğüne vekalet edecek denetim görevlisinin, bulunmaması halinde denetleme memurunun görevlendirilmesi için Cumhuriyet başsavcılığına öneride bulunmak,

c. Denetimli serbestlik görevlileri üzerinde, mevzuatın gösterdiği şekilde gözetim ve denetim hakkını kullanmak,

ç. Denetimli serbestlik görevlilerine verilen yazılı veya sözlü emirlerin yerine getirilip getirilmediğini izlemek ve denetlemek,

d. Mevzuat hükümleri ile yetkili mercilerden verilecek emirler çerçevesinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün merkezi yönetim bütçesi ile ilgili işlerini yürütmek ve denetimini yapmak,

e. Koruma kurullarında üye olarak görev yapmak ve bu kurullarda alınan kararları takip etmek,

f. Koruma kurulu çalışmalarında sekretarya işlemlerinin yürütülmesini sağlamak,

g. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri tarafından uygulanacak denetimli serbestlik müdürlüğü veya büronun görev alanına giren projelerin hazırlanmasında ve yürütülmesinde iş birliği içinde görev almak,

⁶² Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, (2007), *Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı*, Ankara, Yayın No: 13, II. Baskı, s. 11-13, aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2007), *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 695-696.

ğ. Ücretli çalışma yükümlülüğü ve ücretsiz çalışma yaptırımının infazında hazırlanan iş birliği protokollerini imzalamak ve çalışma protokollerini onaylamak,

h. Denetimli serbestlik görevlileri arasında işbölümü yapmak,

1. Denetimli serbestlik müdürlüğünün görevleriyle ilgili olarak mahkemelerce verilen kararların yerine getirilmesini sağlamak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak,

i. Denetimli serbestlik müdürlüğünce hazırlanan bir sonraki yıla ait yıllık iş programları ve bu programlara ait projeler ile o yıla ait çalışma raporlarını her yıl Aralık ayının ikinci haftasında Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığına sunmak,

j. Bakanlıklar arası yapılan protokoller kapsamında, ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde denetimli serbestlik hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak,

k. Yetki alanında bulunan; kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, kamu yararına hizmet veren özel kuruluşlar veya benzer kurumlarla görüşerek, hizmetler ve kurumlar listesinin oluşturulmasını sağlamak,

l. Görev alanına giren konularda; bilgilerin, verilerin ve dosyaların elektronik ortama girilmesini, aktarılmasını ve elektronik ortamda tutulmasını sağlamak,

m. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilen uzman personele, denetimli serbestlik hizmetleri konusunda gerekli bilgilendirmeyi yapmak,

n. Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmaktır.”

2. Denetim Görevlisi

Denetimli serbestlik müdürlükleri veya bürolarında görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmene denetim görevlisi adı verilmektedir.

Denetim görevlisinin görev ve sorumlulukları şunlardır⁶³:

⁶³ Kamer, Vehbi Kadri, (2009), *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 695-696, ayrıca aynı hüküm, Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 17,

“a. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet başsavcılığınca kendiliğinden ya da şüpheli veya müdafinin başvurusu üzerine gerekli görüldüğünde şüpheli hakkında; kovuşturma evresinde hüküm öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, psikolojik durumu, topluma ve mağdura taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporunu hazırlayıp sunmak,

b. Denetim altında bulunan kişiler ve suçtan zarar görenlerin talep etmesi halinde sosyal çalışmacı veya psikolog tarafından psiko-sosyal yardım yapmak,

c. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 ve 191 inci maddeleri ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesi gereğince verilen kararlar doğrultusunda rehberlik hizmeti sunmak,

ç. Denetleme memurları tarafından hazırlanan denetleme planını ve salıverilme öncesi düzenlenecek raporu onaylamak,

d. Denetimli serbestlik tedbiri verilen; şüpheli, sanık ve hükümlüler için tanıma formu, değerlendirme formu, madde kullanım listesi, denetleme planı, denetim planı, gözden geçirilmiş denetim planı ve denetim raporunu hazırlamak,

e. Koruma kurulları proje formatına uygun proje düzenlemek,

f. Kurumlar ve hizmetler listesinin oluşturulmasında görev almak,

g. Çalışma ve işbirliği protokollerini hazırlamak,

ğ. Gerekli görülmesi halinde, denetimli serbestlik tedbiri altındaki şüpheli, sanık ve hükümlülerin bulundukları yerde denetimini yapmak,

h. Koruma kurulları çalışmaları kapsamında, gerektiğinde denetleme memuru ile birlikte ev ve iş yeri ziyaretlerine gitmek,

ı. Koruma kurulunda psiko-sosyal yardım talebi kabul edilenlere psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından yardımcı olmak,

i. Hükümlülerin, yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirme amacına yönelik çalışmalarda bulunmak,

j. Mevzuatta öngörülen denetimli serbestlik hizmetlerinin yerine getirilmesi ile ilgili şube müdürü tarafından verilen diğer işleri yapmak.”

3. Denetleme Memuru

Denetimli serbestlik müdürleri veya bürolarında görev yapan infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memuruna denetleme görevlisi denilmektedir.

Denetleme memurlarının görev ve sorumlulukları şunlardır⁶⁴:

“a. Denetimli serbestlik müdürlüğünün veya büronun kalem hizmetlerini yerine getirmek,

b. Kurumlar ve hizmetler listesinin oluşturulmasında görev almak,

c. Denetimli serbestlik tedbiri altındaki; şüpheli, sanık ve hükümlülerin bulundukları yerde denetimini yapmak,

ç. Koruma kurulları çalışmaları kapsamında, ev ve iş yeri ziyaretleri yapmak,

d. Denetleme planı ile hükümlülerin topluma kazandırılmasında ve salıverilmeye hazırlanmasında, ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal servisleriyle iş birliği yaparak, gerektiğinde hükümlü ile görüşerek salıverilme öncesi düzenlenecek raporu hazırlayarak denetim görevlisinin onayına sunmak,

e. Tanıma formu, koruma kurulları takip formu, koruma kurulları başvuru değerlendirme formu ile takip çizelgesini hazırlamak,

f. Denetim görevlisinin hazırlayacağı tüm rapor, form ile çalışma ve işbirliği protokollerinde ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri temin etmek,

⁶⁴ a.g.e, s. 695-696, ayrıca aynı hüküm, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 18, Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=5.3.765&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, Erişim Tarihi: 10 Mart 2012).

g. Mevzuatta öngörülen denetimli serbestlik hizmetlerinin yerine getirilmesi ile ilgili şube müdürü veya denetim görevlisi tarafından verilen diğer işleri yapmak.”

1.12.2.2 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNDE GÖREV YAPAN KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNE GEÇİCİ GÖREVLENDİRİLEN PERSONEL

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununun 25 inci maddesinde “kamu kurum ve kuruluşları” ile “aile ve çocuk mahkemelerinde” görevli personelin, denetimli serbestlik hizmetlerinde yardımda bulunmasının usul ve esasları düzenlenmiştir.

Bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşlarındaki personel, denetimli serbestlik müdürlüklerinde geçici olarak görevlendirilebilmektedir.

1.12.2.3 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNDE GÖREV YAPAN GÖNÜLLÜ ÇALIŞANLAR

Denetimli serbestlik hizmetlerinde gönüllü çalışanlardan yararlanılabilecektir. Gönüllü çalışan olarak denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapabilmek için gerekli şartlar;

a. Türk vatandaşı olmak,

b. Başvuru tarihinde yirmi bir yaşını bitirmiş olmak,

c. 14 Temmuz 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin genel şartlar başlıklı beşinci bendinde sayılı suçlardan hükümlü bulunmamaktır.

Bu şartlara sahip kişiler; denetimli serbestlik müdürlüğüne veya bürosuna dilekçe ile başvurabilmektedir. Dilekçeye; yerleşim yeri belgesi, Cumhuriyet

başsavcılığından alınacak iyi hâl belgesi ve gönüllü başvuru formunu eklenmektedir.

Başvurular, ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından değerlendirildikten sonra Cumhuriyet başsavcısının onayına sunulmaktadır.

1.13 ELEKTRONİK İZLEME

İngiltere’de faaliyet gösteren Ceza İnfaz Kurumları Reform Derneğine göre elektronik takip; ev hapsi sistemi olup amacı hükümlü ve tutukluları izlemek, kontrol etmek ve davranışlarını düzeltmektir.

Bu genel açıklamadan sonra elektronik takip konusunda literatürde iki farklı kavram kullanılmaktadır. Bu iki kavram; elektronik takip sisteminin iki farklı uygulama şeklini ifade etmektedir. Bu kavramlardan biri ‘The Curfew Order (CO)’ olup, mahkemece verilen ceza olup tek başına hüküm altına alınabileceği gibi başka bir seçenek yaptırımlarla ile birlikte mahkemece karar verilebilmektedir. Diğer elektronik takip yöntemi ‘The Home Detention Curfew (HDC)’dur. Bu yöntemde hükümlüler erken koşullu salıverilerek elektronik izleme ile takip edilmektedir.

Avrupa’da elektronik takip sistemi ilk kez 1989 yılında İngiltere’de uygulanmaya başlamıştır. Bu ülkeyi 1994 ve 1995 yıllarında İsveç ve Hollanda takip etmiştir. Bu tarihlerden sonra diğer Avrupa ülkeleri elektronik takip sistemini ülkelerinde kurmuşlardır. En son 2008 yılında; İrlanda Avusturya ve Norveç elektronik takip sistemini uygulamaya başlamıştır.

Elektronik izleme sistemi infaz mevzuatımıza; 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 4 üncü maddesi ile, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununa eklenen 15/A maddesiyle girmiştir.

Bu sistemin uygulama usul ve esasları, bu konuda hazırlanacak yönetmelikte gösterilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN KAPSAMI

2.1 GİRİŞ

Ülkemizde 2005 yılında kurulan denetimli serbestlik sistemi kapsamında, 2006-2010 yılları arasında mahkemelerce toplam 305.748 karar verilmiştir. Yıllara göre mahkemelerce verilen denetimli serbestlik karar sayısı Tablo 4 de gösterilmiştir.

*Tablo 4 Yıllara Göre Mahkemelerce Verilen Denetimli Serbestlik Karar Sayısı*⁶⁵

Yıl	Karar Sayısı
2006	15.525
2007	42.042
2008	64.744
2009	78.775
2010	104.662

Ceza adalet ve infaz sistemi içinde yer alan denetimli serbestlik sisteminin kapsamı ondört başlık altında incelenebilir.

2.2 ADLİ KONTROL TEDBİRİ

2.2.1 KAVRAM

Koruma tedbiri olan adli kontrol, ceza adalet sistemimize yetişkinler için 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109, çocuklar için ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 inci maddesi ile girmiştir.

Kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma aşamasında şüpheli veya sanık hakkında tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirine karar verilebilmektedir.

⁶⁵ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda ve gerekçesinde “adli kontrol tedbirinin” tanımı yapılmamıştır. Ancak doktrinde bu kavram ile ilgili çok sayıda tanım yapılmıştır. Bu kapsamda Hacıoğlu tarafından yapılan tanımda; “Adli kontrol, tutuklama sebeplerinin (kaçma ve delilleri karartma) varlığına bağlı olarak işlediği bir suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma evresinde şüpheli veya sanığın, bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunmasını, katılanın zarar ve masraflarının giderilmesini sağlamak amacıyla belli yükümlülükler altına alınarak adli makam ve mercilerin denetimi veya kontrolü altına sokulmasıdır”.⁶⁶

2.2.2 ADLİ KONTROL TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Mahkemelerce adli kontrol tedbirine karar verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bunlar;

a. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 101 inci maddesinde belirtilen tutuklama nedeninin bulunması gerekmektedir.

b. Üç istisna dışında, şüpheli veya sanığın üzerine atılı suçun üst sınırının üç yıl ve daha az süreli hapis cezası olmalıdır. İstisnai olarak; yurt dışına çıkamamak ve güvence yatırmak yükümlükleri ile kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında uygulanacak adli kontrol tedbirlerinde üç yıllık süre sınırına bakılmazın mahkemelerce karar verilebilecektir. Diğer bir ifade ile hakim tarafından şüpheli veya sanık hakkında istisnai yükümlülüklerle, cezanın süresine bakılmaksızın bütün suçlar hakkında verilebilecektir.

Bu koşulların gerçekleşmesi durumunda; soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi ile sulh ceza mahkemesince, kovuşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi veya resen yargılamanın yapıldığı mahkemece adli kontrol yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına karar verilebilecektir.

⁶⁶ Hacıoğlu, B. Caner, (2005), “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: IX, Sayı: 1-2, s. 171, aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2007), *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 111.

2.2.3 ADLİ KONTROL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Mahkemece; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinde belirtilen koşulların oluşması halinde, şüpheli veya sanık hakkında bir veya birden fazla adli kontrol yükümlülüklerine karar verilebilecektir. Ancak mevzuatımız yetişkinler ve çocuklar için belirlenecek adli kontrol yükümlülüklerini ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Yetişkinler hakkında verilebilecek adli kontrol yükümlülükleri, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda yetişkinler için;

- a. Yurt dışına çıkamamak,
- b. Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak,
- c. Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak,
- d. Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek,
- e. Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek,
- f. Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak,
- g. Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek,
- f. Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak,

h. Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermektir.

Çocuklar hakkında verilebilecek adli kontrol yükümlülükleri, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 inci maddesinde düzenlenmiş olup, çocuk şüpheli veya sanık hakkında yukarıda yetişkinlere verilebilecek yükümlülüklerle ek olarak;

- a. Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak,
 - b. Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek,
 - c. Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak,
- yükümlülüklerinden bir veya bir kaçına karar verilebilmektedir.

2.2.4 ADLİ KONTROL TEDBİRLERİNİN SONUÇLARI

Mahkemelerce adli kontrol tedbirine karar verilmesinin iki sonucu bulunmaktadır.

- a. Adli kontrol tedbirinin infazına başlanmaktadır.

aa. Mahkemece karar, infaz amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar, “adli kontrol kararlarının kaydına mahsus defter”e kaydedildikten sonra denetimli serbestlik müdürlüğüne iletilmektedir.

bb. Denetimli serbestlik müdürlüğünce karar “adli kontrol defter”ine kaydedildikten sonra şüpheli veya sanığın on gün içinde müdürlüğe gelmesi konusunda tebligat yapılmaktadır.

Şüpheli veya sanığın on gün içinde müdürlüğe gelmesi halinde denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından “denetim planı” hazırlanmaktadır. Bu plan hazırlandıktan sonra mahkeme kararında belirtilen yükümlülüğün infazına başlanmaktadır.

Şüpheli veya sanığın; on gün içinde müdürlüğe gelmemesi veya uyarıya rağmen denetleme planına uymaması yada mahkemece yükümlülüğün kaldırılması halinde kayıt kapatılmalı, dosya Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemesine gönderilmedir.

b. Adli kontrol tedbirinin infazı sırasında; yetişkinler için adli kontrol yükümlülüklerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında hapis cezasının süresi ne olursa olsun tutuklama kararı verilebilecektir. Bu kapsamda bir yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlar ile ilgili verilen adli kontrol tedbirlerine uymayan şüpheli veya sanık hakkında da tutuklama kararı verilebilecektir.

Ancak çocuklar için, adli kontrol tedbirlerden sonuç alınamaması, sonuç alınamayacağının anlaşılması veya tedbirlere uyulmaması durumunda sadece onbeş yaşını bitiren çocuklar hakkında tutuklama kararı verilebilecektir.

2.2.5 ADLİ KONTROL TEDBİRLERİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Adli kontrol tedbirinin tutuklama tedbirine alternatif bir koruma tedbiri olması nedeniyle öncelikle ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu sayısı önem arz etmektedir.

Bu kapsamda; 31 Aralık 2000 tarihinde 24.657 olan tutuklu sayısı 31 Ağustos 2011 tarihinde 52.615'e yükselmiştir.⁶⁷

Tablo 5 Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Sayısı⁶⁸

Yıl	Tutuklu	Hükümlü	Toplam
31.12.2000	24.657	24.855	49.512
31.12.2001	28.068	27.541	55.609
31.12.2002	28.550	30.879	59.429
31.12.2003	31.581	32.715	64.296
31.12.2004	31.920	26.010	57.930
31.12.2005	31.012	24.858	55.870
31.12.2006	43.941	26.336	70.277
31.12.2007	53.229	37.608	90.837
31.12.2008	58.028	45.207	103.235
31.12.2009	59.756	56.584	116.340
31.12.2010	55.578	65.236	120.814
31.08.2011	52.615	71.974	124.589

Bu rakamlar arasında önemli olan bir diğer konu, tutuklu oranının ceza infaz kurumunun mevcuduna oranıdır. 31 Aralık 2000 tarihinde % 49 olan tutuklu

⁶⁷ Rapor, (2011), Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Ankara; yayınlanmamıştır.

⁶⁸ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, (2011), ceza infaz kurumlarının yıllara göre mevcudu, (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

oranının ceza infaz kurumunun mevcuduna oranı 31 Aralık 2011 tarihinde % 42'ye düşmüştür.⁶⁹

Tablo 6 Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu Sayısının Ceza İnfaz Kurumu Mevcuduna Oranı

Yıl	Oran %
31.12.2000	49
31.12.2001	50
31.12.2002	48
31.12.2003	49
31.12.2004	55
31.12.2005	55
31.12.2006	62
31.12.2007	58
31.12.2008	56
31.12.2009	51
31.12.2010	46
31.08.2011	42

Yabancı ülkelerin ceza infaz kurumlarında bulunan tutukluların ceza infaz kurumunun mevcuduna oranı incelendiğinde bu oranın Pakistan'da % 70.2, Danimarka'da % 34 olduğu görülmektedir.

Tablo 7 Yabancı Ülkelerin Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu Sayısının Ceza İnfaz Kurumu Mevcuduna Oranı

Ülke	Oran %
Pakistan	70.2
Hindistan	66.4
Malta	64
Peru	58
Arjantin	57.6
Lüksemburg	43.9
İtalya	41.4
İsviçre	41
Hollanda	40.6
Kanada	37
Belçika	35
Danimarka	34

Kaynak: International Center For Prison Studies

http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wp_b_stats.php?area

⁶⁹ Rapor, (2011), Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Ankara; yayınlanmamıştır.

Mahkemelerce; 2006 yılında adli kontrol altına alınan şüpheli ve sanık sayısı 108 iken, bu sayı 2010 yılında 22.866 ya ulaşmıştır.

Tablo 8 Yıllara Göre Adli Kontrol Altına Alınan Yetişkin Şüpheli Ve Sanık Sayısı⁷⁰

Yıl	Yetişkin Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	108
2007	928
2008	11.211
2009	16.921
2010	22.866

Tablo 9 Yıllara Göre Adli Kontrol Altına Alınan Çocuk Şüpheli Ve Sanık Sayısı⁷¹

Yıl	Çocuk Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	3
2008	199
2009	404
2010	196

a. Yurt dışına çıkamamak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında 36 şüpheli ve sanık hakkında yurt dışına çıkamama yükümlülüğüne karar vermiş iken bu sayı 2010 yılında 9.795 e yükselmiştir.

Tablo 10 Yıllara Göre Haklarında Yurt Dışına Çıkamama Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷²

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	36
2007	184
2008	2.247
2009	3.885

⁷⁰ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

⁷¹ a.g.k.

⁷² a.g.k.

2010	9.795
------	-------

b. Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında 69 şüpheli ve sanık hakkında hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak yükümlülüğüne karar vermiş iken bu sayı 2010 yılında 10.485 e yükselmiştir.

Tablo 11 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Yerlere, Belirtilen Süreler İçinde Düzenli Olarak Başvurmak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷³

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	69
2007	595
2008	6.689
2009	10.160
2010	10.485

c. Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 482 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 12 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Hâkimin Belirttiği Merci veya Kişilerin Çağrılarına ve Gerektiğinde Meslekî Uğraşlarına İlişkin veya Eğitime Devam Konularındaki Kontrol Tedbirlerine Uymak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁴

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	10
2008	244
2009	446

⁷³ a.g.k.

⁷⁴ a.g.k.

2010	482
------	-----

d. Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 80 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 13 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Her Türlü Taşıtları veya Bunlardan Bazılarını Kullanamamak ve Gerektiğinde Kaleme, Makbuz Karşılığında Sürücü Belgesini Teslim Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁵

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	2
2008	66
2009	112
2010	80

e. Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 155 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 14 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Özellikle Uyuşturucu, Uyarıcı veya Uçucu Maddeler ile Alkol Bağımlılığından Arınmak Amacıyla, Hastaneye Yatmak Dahil, Tedavi veya Muayene Tedbirlerine Tâbi Olmak ve Bunları Kabul Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁶

⁷⁵ a.g.k.

⁷⁶ a.g.k.

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	13
2008	259
2009	292
2010	155

f. Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 1.479 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 15 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Şüphelinin Parasal Durumu Göz Önünde Bulundurularak, Miktarı ve Bir Defada veya Birden Çok Taksitlerle Ödeme Süreleri, Cumhuriyet Savcısının İsteği Üzerine Hâkimce Belirlenecek Bir Güvence Miktarını Yatırmak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁷

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	113
2008	1.431
2009	1.736
2010	1.479

g. Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında 3 şüpheli ve sanık hakkında silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek yükümlülüğüne karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 159 olarak gerçekleşmiştir.

⁷⁷ a.g.k.

Tablo 16 Silâh Bulunduramamak veya Taşıyamamak, Gerektiğinde Sahip Olunan Silâhları Makbuz Karşılığında Adli Emanete Teslim Etmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁸

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	3
2007	9
2008	133
2009	262
2010	159

f. Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 16 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 17 Yıllara Göre Haklarında Cumhuriyet Savcısının İstemi Üzerine Hâkim Tarafından Miktarı ve Ödeme Süresi Belirlenecek Parayı Suç Mağdurunun Haklarını Güvence Altına Almak Üzere Aynî veya Kişisel Güvenceye Bağlamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁷⁹

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	2
2008	15
2009	22
2010	16

h. Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm

⁷⁸ a.g.k.

⁷⁹ a.g.k.

edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 15 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 18 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Aile Yükümlülüklerini Yerine Getireceğine ve Adli Kararlar Gereğince Ödemeye Mahkûm Edildiği Nafakayı Düzenli Olarak Ödeyeceğine Dair Güvence Vermek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁸⁰

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	0
2008	37
2009	6
2010	15

1. Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 148 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 19 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Çevre Sınırları Dışına Çıkmamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁸¹

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	2
2008	118
2009	237
2010	148

⁸⁰ a.g.k.

⁸¹ a.g.k.

i. Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 30 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Bazı Yerlere Gidememek veya Ancak Bazı Yerlere Gidebilmek Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁸²

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	0
2008	50
2009	80
2010	30

k. Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak yükümlülüğü

Mahkemelerce; 2006 yılında hiçbir şüpheli ve sanık hakkında belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 18 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 21 Yıllara Göre Haklarında Hâkim Tarafından Belirlenen Kişi ve Kuruluşlarla İlişki Kurmamak Yükümlülüğüne Karar Verilen Şüpheli ve Sanık Sayısı⁸³

Yıl	Şüpheli ve Sanık Sayısı
2006	0
2007	1
2008	31

⁸² a.g.k.

⁸³ a.g.k.

2009	87
2010	18

2.3 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK YAPTIRIM VE TEDBİRLER

2.3.1 KAVRAM

5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 49 uncu maddesinin ikinci fıkrasında; bir yıl ve daha az süreli hapis cezasının kısa süreli hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Kanunda belirtilen koşulların oluşması halinde kısa süre hapis cezası;

a. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 50 inci maddesinde belirtilen seçenek yaptırım ve tedbirlere çevrilebilmekte,

b. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 51 inci maddesi gereğince ertelenebilmekte,

c. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 231 inci maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmektedir.

Kısa süreli hapis cezasının infazında;

a. Cumhuriyet başsavcılığınca; yakalama emri yerine çağrı kağıdı ile hükümlü cezasını infazına davet edilmekte⁸⁴,

b. Hapis cezasının derhal infazı, hükümlü ve ailesi için mahkûmiyetin amacı dışında ağır bir zarara neden olacağının anlaşılması halinde hükümlünün istemi üzerine Cumhuriyet başsavcılığınca infaz ertelenmekte⁸⁵,

c. Hükümlünün yetmiş yaşını bitirmesi halinde hapis cezası konutta infaz edilmektedir.⁸⁶

⁸⁴ 5275 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında; “Üç yıldan fazla hapis cezalarının infazı için doğrudan yakalama emri çıkarılır.” hükmü getirilmiştir.

⁸⁵ 5275 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında; “Üç yıl ve daha az süreli hapis cezalarının derhâl infazının, hükümlü veya ailesi için mahkûmiyetin amacı dışında ağır bir zarara neden olacağı anlaşılırsa, hükümlünün istemi üzerine infazı Cumhuriyet Başsavcılığınca ertelenebilir. Erteleme süresi altı ayı geçemez.”

İkinci fıkrasında; “Üç yıl ve daha az süreli hapis cezaları; hükümlünün yüksek öğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya adı geçenlerin sürekli hastalık veya malûllükleri nedeniyle ailenin tarım topraklarının işlenebilmesinin olanaksız hâle gelmesi veya hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hâllerde, Cumhuriyet Başsavcılığınca altı ayı geçmeyen sürelerle ara verilerek infaz edilebilir. Ancak bu ara verme iki defadan fazla olamaz.”

hükümleri getirilmiştir.

2.3.2 İNGİLTERE’DE HAPİS CEZASINA SEÇENEK TEDBİRLER

İngiltere’de hapis cezasına seçenek olarak on iki ayrı tedbir belirlenebilmektedir. Bu tedbirler⁸⁷;

“a. Ücretsiz çalışma yükümlülüğü

Ücretsiz çalışma yükümlülüğünün temel amacı; cezalandırma, verilen zararın tazmini ve suç isleyen kişinin rehabilitasyonudur. Mahkeme tarafından hükümlünün çalışacağı toplam saat belirlenmektedir. Çalışılması gereken toplam saat 40 ile 300 saat arasında belirlenmekte ve bu süre 12 ay içinde tamamlanmaktadır. Mahkemece belirlenen süre hükümlünün risk seviyesine göre değişmekte ve bu kapsamda; hükümlünün risk seviyesi düşük ise 40 ile 80 saat, orta seviye ise 80 ile 150 saat ve yüksek seviye ise 150 ile 300 saat arasında ücretsiz çalışma süresi belirlenmektedir.

b. Belirli bir etkinlikte bulunma yükümlülüğü

Belirli bir etkinlikte bulunma yükümlülüğünün temel amacı; verilen zararın tazmini ve suç işleyen kişinin rehabilitasyonudur. Bu yükümlülük; hükümlünün eğitim amacıyla bir merkeze devam etmesi, mağdurun ve işlenen suç nedeniyle etkilenen kişilerin uğradıkları zararın tazminini içeren geniş kapsamlı aktiviteleri içeren pakettir.

Hükümlünün bu yükümlülüğe rıza göstermesi gerekli değildir. Hükümlünün risk seviyesi; orta seviye ise 20 ile 30 gün, yüksek seviye ise 60 güne kadar hakim hükümlü hakkında belirli bir etkinlikte bulunma yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

⁸⁶ 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinin ikinci fıkrasında; “(Değişik: 6/4/2006 – 5485/1 md.) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a. Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları altı ay,

b) Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl,

c) Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine hükmü veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir.” hükmü getirilmiştir.

⁸⁷ Kamer, Vehbi Kadri, (2011), “İngiltere’de 2009 yılında Ceza Mahkemelerince Verilen Kararların Değerlendirilmesi”, *Adalet Dergisi*, Ankara, s. 17-22, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/40.%20say%C4%B1/tamam.X02-VEHB%C4%B0%20KADR%20C4%B0%20KAMER.Ceza%20Tevkifevleri%20Daire%20Ba%C5%9Fkan%C4%B1.maka%E2%80%A6.pdf>, Erişim Tarihi: 4 Aralık 2011).

c. Müdahale programına katılma yükümlülüğü

Müdahale programına katılma yükümlülüğünün amacı, hükümlünün rehabilitasyonudur. Suç işleyen kişilerin tutum ve davranışlarını değiştirmek için ‘İngiltere Cezaevleri Genel Müdürlüğü Akredisyon Paneli’ tarafından grup veya bireysel müdahale programları hazırlanmıştır. Bu müdahale programları beş ayrı çeşitten oluşmaktadır. Bunlar; genel suç, şiddet, cinsel suçlar, madde kötüye kullanımı ve aile içi şiddettir.

d. Belirli bir etkinlikte bulunmaktan yasaklanma yükümlülüğü

Belirli bir etkinlikte bulunmaktan yasaklanma yükümlülüğünün amacı, hükümlünün cezalandırılması ve toplumun korunmasıdır. Bu yükümlülükte hükümlü; belirli gün veya günlerde veya üç yıla kadar devam eden süre ile hakim tarafından belirlenecek etkinliklere katılmaktan yasaklanmaktadır. Bu yükümlülüğe örnek; hükümlüden sorumlu denetimli serbestlik görevlisinin onayı olmadan hükümlünün alkol satan işyerlerine veya futbol karşılaşmalarına girmekten yada reşit olamayanlarla iletişime geçmekten yasaklanması verilebilir.

e. Sokağa çıkma yasağına uyma yükümlülüğü

Sokağa çıkma yasağına uyma yükümlülüğünün amacı; hükümlünün cezalandırılması ve toplumun korunmasıdır. Bu yükümlülükte hükümlü; mahkemece altı aya kadar belirlenecek bir süre ile, günde 2 ilâ 12 saat arasında belirli bir yerde bulunmak zorundadır. Mahkemece sokağa çıkma yasağına uyma yükümlülüğüne; değişik günlerde değişik yerler ve değişik süreler ile karar verilebilmektedir.

Mahkemece hükümlünün risk seviyesi; düşük seviye ise birkaç hafta, orta seviye iki aydan üç aya kadar, yüksek seviye ise 4 aydan 6 aya kadar sokağa çıkma yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

f. Mahrumiyet yükümlülüğü

Mahrumiyet yükümlülüğünün amacı; hükümlünün cezalandırılması ve toplumun korunmasıdır. Bu yükümlülükte; mahkemece iki yıla kadar belirlenecek bir süre içinde hükümlünün belirli bir yere girmesi yasaklanmaktadır. Mahrumiyet

yükümlülüğüne mahkemece; değişik yerler ve değişik süreler veya periyotlar ile ilgili karar verilebilmektedir.

Mahkemece hükümlünün risk seviyesi; düşük seviye ise birkaç ay, orta seviye ise 6 ay civarında, yüksek seviye ise 12 ay civarında mahrumiyet yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

g. İkamet yükümlülüğü

İkamet yükümlülüğünün amacı; hükümlünün cezalandırılması ve toplumun korunmasıdır. Bu yükümlülükte; hükümlü mahkemece belirlenecek, hostel olarak isimlendirilen barınma yerinde veya özel bir adreste ikamet etmektedir. Bu yükümlülüğe mahkemece, orta ve yüksek risk taşıyan hükümlüler için 36 aya kadar verilebilmektedir.

h. Ruh sağlığı tedavisine uyma yükümlülüğü

Ruh sağlığı tedavisine uyma yükümlülüğünün amacı; hükümlünün rehabilitasyonudur. Bu yükümlülük, hükümlünün doktorun ve/veya bir psikiyatristin tedavi programına uymasını içermektedir. Ruh sağlığı tedavisine uyma yükümlülüğü, orta ve yüksek risk taşıyan hükümlüler için 36 aya kadar hükmedilebilmektedir.

ı. Madde tedavisine uyma yükümlülüğü

Madde tedavisi yükümlülüğünün amacı, hükümlünün rehabilitasyonudur. Bu yükümlülük, hükümlünün en az altı ay süre ile madde bağımlılığını veya maddeyi kötüye kullanma eğilimini ortadan kaldırmak veya azaltmak amacıyla tedavi olmasını ayrıca düzenli olarak madde testine tabi tutulmasını içermektedir.

Mahkemece hükümlünün risk seviyesi; düşük seviye ise 6 aya kadar, orta seviye ise altı aydan 12 aya kadar, yüksek seviye ise 12 aydan 36 aya kadar madde tedavisine uyma yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

i. Alkol tedavisine uyma yükümlülüğü

Alkol tedavisi yükümlülüğünün amacı, hükümlünün rehabilitasyonudur. Bu yükümlülük; hükümlünün en az altı ay süre ile alkol bağımlılığını ortadan kaldırmak veya azaltmak amacıyla tedavi olmasını içermektedir. Mahkemece hükümlünün risk seviyesi; düşük seviye ise altı aya kadar, orta seviye ise altı

aydan 12 aya kadar, yüksek seviye ise 12 aydan 36 aya kadar alkol tedavisi yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

j. Süpervizyon yükümlülüğü

Süpervizyon yükümlülüğünün amacı, hükümlünün rehabilitasyonudur. Bu yükümlülük; hükümlünün rehabilitasyonu amacıyla düzenli aralıklarla denetimli serbestlik görevlisi veya bu görevlinin belirleyeceği bir uzmanla görüşmesini içermektedir. Süpervizyon süresince, hükümlüde tutum ve davranış değişikliği amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; hükümlünün davranış şekilleri izlenmekte ve gözden geçirilmekte, motivasyonu artırılmakta, öteki yükümlülükler ile birlikte hükümlünün topluma uyumunu sağlamak amacıyla pratik destek verilmekte, eğitimi güçlendirilmektedir.

Mahkemece hükümlünün risk seviyesi; düşük ise 12 aya kadar, orta seviye ise 12 aydan 18 aya kadar, yüksek seviye ise 12 aydan 36 aya kadar süpervizyon yükümlülüğüne karar verebilmektedir.

k. Belirli bir merkeze devam yükümlülüğü

Belirli bir merkeze devam yükümlülüğünün amacı, hükümlünün cezalandırılmasıdır. Bu yükümlülük; hükümlünün günde bir defa ve en fazla 3 saate kadar belirli bir merkeze devam etmesini içermektedir. Hükümlünün devam edeceği toplam süre 12 saatten 36 saate kadar değişmektedir. Belirli bir merkeze devam etme yükümlülüğü, 18–24 yaş grubu hükümlüleri için uygulanabilmektedir.”

İngiltere’de yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklanan mahkemelerce hapis cezası yerine verilen kamusal tedbirler ile ilgili istatistiklere bakılığında; 2005 yılında 96.133 olan kamusal tedbir sayısı 2010 yılında 223.227 ye ulaşmıştır. Oniki tedbir içinde “süpervizyon” ve “ücretsiz çalışma” yoğun bir şekilde uygulanmıştır.⁸⁸

⁸⁸ House of Commans, (2010), Offender Management Caseload Statistics 2010 Tables, (<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/publications/statistics-and-data/prisons-and-probation/oms-quartlery.htm>, Erişim Tarihi: 25 Eylül 2011).

2006 yılında yapılan araştırmada mahkemelerce verilen kamusal tedbirlerin; % 50 si bir yükümlülük içermekte olup ortalama süresi 12 ay, % 35 i iki yükümlülük içermekte olup ortalama süresi 15 ay, % 14 ü üç yükümlülük içermekte olup ortalama süresi 16 ay, % 1 i dört ve daha fazla yükümlülük içermekte olup ortalama süresi 18 ay olarak gerçekleşmiştir.⁸⁹

Tablo 22 İngiltere’de Hapis Cezası Yerine Verilen Kamusal Tedbirlerle İlgili İstatistikler

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Yükümlülükler	96.13 3	211.9 05	223.5 11	226.2 34	231.44 4	223.2 27
Süpervizyon	34.74 1	76.23 4	78.10 2	77.77 7	77.769	72.99 8
Ücretsiz Çalışma	29.94 7	66.93 7	74.77 9	74.62 9	76.699	73.79 7
Müdahale Programı	17.44 0	34.28 7	30.14 3	26.48 3	23.442	20.44 4
Sokağa Çıkmaktan Yasaklanma	3.209	9.615	12.60 8	15.52 6	16.479	17.47 6
Uyuşturucu Tedavisi	5.853	11.89 5	12.14 5	13.15 3	12.087	11.99 6
Belirli Bir Etkinlikte Bulunma	2.638	7.706	8.763	9.639	13.476	15.18 9
Alkol Tedavisi	1.356	2.439	3.267	4.664	6.485	5.949
Belirli Bir Yerde İkamet	268	762	930	956	929	1.062
Belirli Bir Etkinlikte Bulunmama	130	483	847	1.116	1.376	1.491
Belirli Bir Yere Gitmekten Yasaklanma	195	510	845	1.029	1.106	1.135
Psikolojik Tedavi	262	750	652	739	809	743
Belirli Bir Merkeze Devam	94	287	430	523	787	947

⁸⁹ National Probation Service, (2008), The Supervision of Community Orders in England and Wales, s.10, (<http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0708/hc02/0203/0203.pdf>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

2.3.3 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK TEDBİRLERE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Hapis cezasının seçenek tedbirlere çevrilebilmesi için üç koşul bulunmaktadır. Bunlar;

a. Mahkemece sanığa “hapis cezası” verilmiş olmalıdır. Hapis cezası dışında sanığa adli para cezası verilmesi halinde, bu cezanın seçenek tedbirlere çevrilmesi mümkün değildir.

Ancak, kısa süreli hapis cezasına tekerrür nedeniyle zorunlu olarak hükmedildiği durumlarda bu cezanın 5237 sayılı Kanunda belirtilen diğer koşulların bulunması halinde adli para cezası yada diğer tedbirlerden birine çevrilebilecektir.⁹⁰

b. Hapis cezanın süresi, “bir yıl veya daha kısa süreli” olmalıdır. Bir yıllık sürenin belirlenmesinde; suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı değil, mahkemece 5237 Sayılı Kanunun 61 inci maddesine göre belirlenen sonuç ceza esas alınmalıdır.

Yine sanığın birden fazla suç işlediği hallerde bir yıllık süre, her suç için ayrı ayrı değerlendirilmedir.

c. Kanunda suç için öngörülen cezanın seçimlik olarak kısa süreli hapis veya adli para cezasının öngörülmesi halinde, mahkemece bu seçimlik cezalardan kısa süreli hapis cezasının tercih edilmesi durumunda, mahkeme tercih ettiği kısa

⁹⁰ Yargıtay 1 Ceza Dairesinin 2009/30343 Esas, 2011/126 Karar ve 17 Ocak 2011 tarihli kararında; 5237 sayılı TCK’nun 58 inci maddesinin üçüncü fıkrasında “tekerrür halinde sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezasıyla adli para cezası öngörülmüşse hapis cezasına hükümlenileceği” ve Kanunun 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında ise “suç tanımıyla hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde hapis cezasına hükmedilmişse bu cezanın artık adli para cezasına çevrilemeyeceği” düzenlenmiştir.

Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; sanık hakkında mükerrer olması nedeniyle uygulanan maddede seçenek olarak öngörülen yaptırımlarda hakim tercihi hakkı bulunmadığından zorunlu olarak hapis cezasına hükmedilmiş olması karşısında, bu cezanın koşullarının bulunması durumunda aynı Kanun’un 50/1 inci maddesinde yazılı seçenek yaptırımlardan birisine çevrilmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak; 5237 sayılı TCK’nun 50/2.maddesine göre, uygulanan maddede hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörülmesi ve zorunluluk olmaksızın hapis cezasının mahkemece tercih edilmesi halinde bu durumda artık hapis cezası adli para cezasına çevrilmeyecektir.

Açıklanan nedenlerle somut olayda seçenekli cezalardan kısa süreli hapis cezasına tekerrür nedeniyle zorunlu olarak hükmedildiğinden bu cezanın yasa da aranan diğer koşullar bulunduğunda adli para cezası yada önlemlerden birine çevrilmesine yasal bir engel bulunmadığı halde sanık hakkındaki hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesine yer olmadığına karar verilmesi bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

sürelî hapis cezasını 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde belirtilen seçenek tedbirlerden adli para tedbiri dışında kalan tedbirlerden birine çevirmek zorundadır.

d. Kısa süreli hapis cezasının seçenek tedbirlerden birine çevrilmesinde sanığın; kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu ve yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık ve suç işlemesindeki özellikler dikkate alınmalıdır.⁹¹

Bu dört koşulun birlikte gerçekleşmesi halinde, mahkemece kısa süreli hapis cezası, 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde belirtilen seçenek tedbirlerden birine çevrilebilecektir. Burada hakimî takdir yetkisi bulunmaktadır.⁹²

2.3.4 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK TEDBİRLERE ÇEVİRİLMESİNİN ZORUNLU OLDUĞU HALLER

5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde; kısa süreli hapis cezasının seçenek tedbirlere çevrilmesinin zorunlu olduğu iki durum bulunmaktadır. Bu hallerde; kısa süreli hapis cezasının seçenek tedbirlere çevrilmesi zorunlu olup, hakimî takdir hakkı bulunmamaktadır. Bunlar;

a. Daha önce hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak koşulu ile, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış⁹³ veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan sanıkların mahkum edildikleri bir yıl veya daha az süreli hapis cezasıdır.

⁹¹ Yargıtay 2 Ceza Dairesinin 2009/31647 Esas, 2011/954 Karar ve 25 Ocak 2011 tarihli kararında; "...sanığın kişiliğine, yargılama sürecinde göstermediği pişmanlığa göre 5237 sayılı TCK'nun 50 nci maddesindeki seçenek yaptırımlara çevrilmemesine" karar verilirken dört numaralı bentte "...sanığın yargılama sırasında gösterdiği pişmanlığa göre cezanın ertelenmesi halinde tekrar suç işlemeyeceği konusunda olumlu kanaat olduğundan sanığın cezasının 5237 sayılı TCK'nun 51 inci maddesi uyarınca ertelenmesine..." karar verilmek suretiyle değerlendirmede çelişki yaratılması bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

⁹² Yargıtay 9 Ceza Dairesinin 20 Kasım 2006 tarihli ve 4378-6631 sayılı kararında sanık müdafinin hapis cezasının para cezasına çevrilmesi talebi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Parlar Ali, Hatipoğlu Muzaffer, (2007), *Asliye Ceza Davaları*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 1371.

⁹³ Yargıtay 1 Ceza Dairesinin 2011/2574 Esas, 2011/496 Karar ve 31 Mayıs 2011 tarihli kararında; hükümlünün suç tarihi itibarı ile 18 yaşından küçük olması karşısında, yaralama suçundan verilen 5 ay 18 gün hapis cezasının TCK 50/3 madde gereğince aynı maddenin birinci fıkrasında yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilip çevrilmeyeceğinin karar yerinde tartışılmamasının karar verilmesi bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

b. Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşulu ile, otuz gün ve daha az süreli hapis cezasıdır.

2.3.5 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK TEDBİRLERE ÇEVİRİLMESİNİN YASAK OLDUĞU HALLER

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, kısa süreli hapis cezasının seçenek tedbirlere çevrilmesinin yasak olduğu dört durum bulunmaktadır.⁹⁴ Bunlar;

a. 31 Mart 2005 tarihli ve 5329 sayılı Askerî Ceza Kanunu ile Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 22 Mayıs 1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa eklenen Ek 8 maddesi ile kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım ve tedbirler, sırf askeri suçlar ile Türk Ceza Kanununun üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar için uygulanmayacaktır.

Bunun dışında yedek subaylar hariç olmak üzere; subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile Millî Savunma Bakanlığı ve Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel hakkında, askerî ve adliye mahkemelerince verilen kısa süreli hapis cezaları sadece Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerinde yazılı olan seçenek tedbirlerden birine çevrilebilecektir.

b. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlardan dolayı verilen hapis cezası, seçenek tedbirlerden birine çevrilememekte ve ertelenememektedir. Ancak bu hüküm, onbeş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında uygulanmamaktadır.

c. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesinin yedinci fıkrası gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkum olunan hapis cezasının kısa süreli olması halinde, hapis cezası seçenek tedbirlerden birine çevrilmemelidir.

⁹⁴ Kamer, (2007), a.g.e, s. 219.

Ancak sanığın, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya hüküm altına alınmış ise denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerin infazı için hazırlanan “denetleme planına” denetimli serbestlik müdürlüğünün uyarısına rağmen uyulmaması halinde, mahkeme hükmü açıklamalıdır. Bu halde mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine yada koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek tedbirlerden birine çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilecektir.

d. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 11 inci maddesi kapsamına giren suçlarla ilgili verilen hapis cezası, seçenek yaptırım ve tedbirlere çevrilemeyecektir.

2.3.6 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK YAPTIRIM VE TEDBİRLER

5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde, kısa süreli hapis cezasının çevrilebileceği beş ayrı seçenek yaptırım ve tedbirler düzenlenmiştir. Bunlar;

a. Adli para cezası,

b. Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iadesi, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi,

c. En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme,

d. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma,⁹⁵

e. Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma,

f. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasıdır.

Bu seçenek yaptırım ve tedbirlerden; adli para cezası ve mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi yaptırım ve tedbirlerin infazı Cumhuriyet

⁹⁵ Yargıtay 2 Ceza Dairesinin 2009/33977 Esas, 2011/3305 Karar ve 23 Şubat 2011 tarihli kararında; Sanığın 65 yaşını doldurması nedeniyle TCK'nun 50/3 üncü maddesi uyarınca kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi sırasında infazda tereddüde neden olacak şekilde gitmesinin ve yapmasının yasak olduğu yerler ve faaliyetlerin kararda belirtilmemesinin bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

Yargıtay 2 Ceza Dairesinin 2009/36131 Esas, 2011/3714 Karar ve 28 Şubat 2011 tarihli kararında; 5237 sayılı TCK'nun "Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar" başlıklı 50/1-d maddesinde "Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama süresinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlemedeki özelliklere göre; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, çevrilebilir." hükmüne göre, sanığa tayin edilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın seçenek yaptırıma çevrilirken, kanun koyucunun amacına uygun, akla ve mantığa aykırı olmayan, denetime elverişli bir seçenek yaptırıma hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden, **sanığa kanunda öngörülmemen ve zaten uyulmaması halinde suç teşkil edebilecek nitelikte olan "sanığın mağdura 3 ay süreyle her türlü kötü muamelede bulunmama"** şeklinde bir yükümlülük getirmek suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulmasının bozmayı gerektirdiği" belirtilmiştir.

Yargıtay 9 Ceza Dairesinin 2010/6651 Esas, 2011/11103 Karar ve 27 Ekim 2010 tarihli kararında; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar" başlıklı 50/1-d maddesinde "Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama süresinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlemedeki özelliklere göre; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, çevrilebilir." hükmünün yer aldığı, sanığa tayin edilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın seçenek yaptırıma çevrilirken, **kanun koyucunun amacına uygun, akla ve mantığa aykırı olmayan tarafları tatmin edici, denetime elverişli bir seçenek yaptırıma hükmedilmesi** ve cezanın bir katından anlaşılması gerekenin cezanın kendisi olduğu gibi, anılan Kanun'un maddesinde yer alan **"belirli yer" kavramının yurt dışına çıkış yasağını kapsamadığı**, bu yasağın 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde düzenlenen ve şüpheliler hakkında hükmün kesinleşinceye kadar uygulanabileceği öngörülen "adli kontrol" sistemi içerisinde yer aldığı gözetilmeden, cezasının 10 ay yerine, yazılı şekilde 20 ay süre ile yurt dışına çıkmaktan yasaklanmasına çevrilmesine karar verilmesinde isabet görülmemesi nedeniyle hükmün 4. bendinden "ceza süresinin 2 katı olan 20 ay süre ile yurt dışına çıkmaktan yasaklanmasına çevrilmesine" ibaresi çıkartılıp yerine "ceza süresinin yarısı olan 5 ay süre ile alkolü eğlence yerlerine gitmekten yasaklanmasına" ibaresinin yazılmasına, karar verilmiştir.

başsavcılıkları tarafından yapılmakta olup, diğer seçenek tedbirlerin infazı denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir.

2.3.7 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASININ SEÇENEK YAPTIRIM VE TEDBİRLERE ÇEVİRİLMESİNİN SONUÇLARI

Mahkemelerce kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırım ve tedbirlere çevrilmesinin üç sonucu bulunmaktadır.

a. Asıl mahkumiyet; kısa süreli hapis cezası değil, hapis cezasının çevrildiği seçenek yaptırım veya tedbirdir. Hükümlü hakkında, hapis cezasının ertelenmesi veya tekrür hükümlerinin uygulanması bakımından “seçenek yaptırım veya tedbir” dikkate alınacaktır.

b. Seçenek yaptırım veya tedbirlerin infazına başlanmaktadır.

aa. Mahkemece 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinin (c), (d), (e) ve (f) bentleri kapsamında verilen karar, infaz amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar, “denetimli serbestlik genel defterine” kaydedildikten sonra denetimli serbestlik müdürlüğüne iletilmektedir.

bb. Denetimli serbestlik müdürlüğünce karar “denetimli serbestlik defterine” kaydedildikten sonra hükümlünün on gün içinde denetimli serbestlik müdürlüğüne gelmesi konusunda tebligat yapılmaktadır.

Hükümlünün on gün içinde denetimli serbestlik müdürlüğüne gelmesi halinde denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından “denetim planı” hazırlanmaktadır. Bu plan hazırlandıktan sonra mahkeme kararında belirtilen seçenek tedbirin infazına başlanmaktadır.

Hükümlünün; yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde tedbirin infazına başlanamaması veya uyarıya rağmen denetleme planına uymaması yada infazın sona ermesi halinde kayıt kapatılmalı, dosya Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemesine gönderilmedir.

c. Tedbirin denetimli serbestlik müdürlüğünce infazı sırasında hükümlünün; yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde tedbirin infazına başlanamaması veya uyarıya rağmen denetleme planına uymaması halinde hükmü

veren mahkemece kısa süreli hapis cezasının kısmen veya tamamen yerine getirilmesine karar vermektedir.

Ancak hükümlünün elinde olmayan bir neden gerekçesi ile seçenek tedbir yerine getirilememiş ise, hükmü veren mahkeme tedbiri başka bir seçenek tedbir ile değiştirebilecektir.

2.3.8 KISA SÜRELİ HAPİS CEZASI YERİNE VERİLEN SEÇENEK TEDBİRLER İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından infaz edilen 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde yazılı tedbirler ile ilgili istatistiklere bakıldığında mahkemelerce, 2006 yılında 501 kısa süreli hapis cezası yerine seçenek tedbir kararı verilirken bu sayı 2010 yılında 6.289 a ulaşmıştır.

Tablo 23 Yıllara Göre Kısa Süreli Hapis Cezası Yerine Verilen Seçenek Tedbir Kararı Sayısı⁹⁶

Yıl	Karar Sayısı
2006	501
2007	3.228
2008	6.528
2009	5.301
2010	6.289

a. En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme tedbiri

Mahkemelerce; 2006 yılında 55 en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme tedbirine karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 304 olarak gerçekleşmiştir.

⁹⁶ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

Tablo 24 Yıllara Göre En Az İki Yıl Süreyle, Bir Meslek Veya Sanat Edinmeyi Sağlamak Amacıyla, Gerektiğinde Barınma İmkânı Da Bulunan Bir Eğitim Kurumuna Devam Etme Tedbir Sayısı⁹⁷

Yıl	Karar Sayısı
2006	55
2007	153
2008	452
2009	385
2010	304

b. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma tedbiri

Mahkemelerce; 2006 yılında 339 mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma tedbirine karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 3.828 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 25 Yıllara Göre Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, Belirli Yerlere Gitmekten Veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma Tedbir Sayısı⁹⁸

Yıl	Karar Sayısı
2006	339
2007	1.915
2008	3.329
2009	2.450
2010	3.828

c. Sağladığı Hak ve Yetkiler Kötüye Kullanılmak Suretiyle veya Gerektirdiği Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırı Davranılarak Suç İşlenmiş Olması Durumunda; Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, İlgili Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınmasına, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Tedbiri

Mahkemelerce; 2006 yılında 53 sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı

⁹⁷ a.g.k.

⁹⁸ a.g.k.

davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma tedbirine karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 50 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 26 Yıllara Göre Sağladığı Hak ve Yetkiler Kötüye Kullanılmak Suretiyle veya Gerektirdiği Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırı Davranılarak Suç İşlenmiş Olması Durumunda; Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, İlgili Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınmasına, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Tedbir Sayısı⁹⁹

Yıl	Karar Sayısı
2006	53
2007	94
2008	118
2009	58
2010	50

d. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbiri

Mahkemelerce; 2006 yılında 54 mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbirine karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 2.107 olarak gerçekleşmiştir.

⁹⁹ a.g.k

Tablo 27 Yıllara Göre Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle Ve Gönüllü Olmak Koşuluyla Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Tedbir Sayısı¹⁰⁰

Yıl	Karar Sayısı
2006	54
2007	1.066
2008	2.629
2009	2.408
2010	2.107

2.4 HAPİS CEZASININ ERTELENMESİNDE REHBER GÖREVLENDİRİLMESİ VE/VEYA YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ

2.4.1 KAVRAM

Turhan'a göre hapis cezasının ertelenmesi kavramı; failin işlediği bir suç nedeniyle mahkûm olduğu hapis cezasının belli koşullar altında ceza infaz kurumu dışında yerine getirilmesini sağlayan bir kurumdur.¹⁰¹

Erteleme kurumu; 1830 yılında Amerika Bileşik Devletlerinde, 19 uncu yüzyılda Avrupa'da, iki şekilde ortaya çıkmıştır. Bunlar; Anglo Sakson hukukunda geçerli olan Probasyon Modeli ile Fransa-Belçika Hukukunda ortaya çıkan Sursis Modeli'dir.

Bu iki model arasındaki temel fark denetim süresi içinde suç işlenmesi veya belirlenen yükümlülüklere hükümlünün uymaması halinde; Sursis Modeli'nde ertelenen hapis cezasını yerine getirilmesine karar verilirken, Probasyon Modeli'nde hakime yeni yükümlülükler belirleme imkanı tanınmaktadır.¹⁰²

Hapis cezasının erteleme kurumu, ceza mevzuatımıza ilk olarak 1926 tarihinde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu girmiştir. Bu kapsamda erteleme ile ilgili düzenlemeler; mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 89 ilâ 95, 647 sayılı

¹⁰⁰ a.g.k.

¹⁰¹ Turhan, Faruk, (2011), "Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar", s. 1, http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2006_X_2_3.pdf, (Erişim Tarihi: 25 Eylül 2011).

¹⁰² Erdem, Mustafa Ruhan, (2011), "Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Yasal Düzenlemelere Aynasal Bakış", s. 2-3, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/ERDEM.PDF, (Erişim Tarihi: 25 Eylül 2011).

Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 03 Mayıs 1973 tarihli ve 1712 sayılı Kanunla eklenen değişik 6 ncı ve geçici 1 inci ve aynı Kanunla eklenen geçici 9 uncu, Askerî Ceza Kanununun 47 nci ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 38 inci maddelerinde yer almıştır.¹⁰³

Mahkemelerce verilen hapis cezalarının 2000 yılında % 18.3 ertelenirken, bu oran 2009 yılında % 6.5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 28 Yıllara Göre Mahkemelerce Verilen Hapis Cezasının Ertelenmesi Karar Sayıları İle İlgili İstatistikler¹⁰⁴

Yıl	Mahkemelerce Verilen Toplam Mahkumiyet Karar Sayısı	Hapis Cezasının Ertelenmesine İlişkin Karar Sayısı
2000	1.105.956	202.209
2001	1.120.825	204.097
2002	1.028.572	271.279
2003	1.019.595	263.199
2004	1.091.358	277.455
2005	873.751	226.212
2006	941.532	87.133
2007	1.065.953	114.680
2008	845.716	89.635
2009	1.290.489	83.509

2.4.2 İNGİLTERE'DE HAPİS CEZASININ ERTELENMESİ HALİNDE YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ

İngiltere'de hapis cezasının ertelenmesi halinde sanık hakkında mahkemece oniki ayrı yükümlülük yüklenmektedir. Bu Ülkede hapis cezasının ertelenmesi ile mahkemece belirlenecek yükümlülükler, hapis cezası yerine verilebilecek

¹⁰³ Kamer, (2007), a.g.e, s. 289.

¹⁰⁴ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, (2011), (http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2009/ceza/ceza12.pdf, Erişim Tarihi: 8 Aralık 2011).

kamusal yükümlülüklerle aynıdır. Yükümlükler ile ilgili açıklama ilgili bölümde yapılmıştır.

Aşağıda belirtilen yükümlülükler arasında bulunan “süpervizyon” yükümlülüğü, mevzuatımızda “rehber görevlendirilmesine” karşılık gelmektedir.

İngiltere’de mahkemelerce hapis cezasının ertelenmesi ile mahkemece belirlenen yükümlülükler ile ilgili istatistiklere bakılığında; 2005 yılında 10.643¹⁰⁵ olan yükümlülük sayısı 2010 yılında 91.833 e ulaşmıştır. Kamusal tedbirlerde olduğu gibi, oniki tedbir içinde “süpervizyon” ve “ücretsiz çalışma” yoğun bir şekilde uygulanmıştır.¹⁰⁶

Tablo 29 İngiltere’de Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Sanık Hakkında Mahkemece Belirlenecek Yükümlülük Çeşitleri ile İlgili İstatistikler

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Yükümlülükler	10.643	62.216	85.901	86.980	90.374	91.833
Süpervizyon	4.674	25.845	34.002	33.433	33.481	32.415
Ücretsiz Çalışma	1.911	13.554	20.703	21.634	23.318	25.163
Müdahale Programı	2.443	12.576	15.211	13.767	12.457	11.224
Sokağa Çıkmaktan Yasaklanma	526	3.341	5.434	6.309	7.120	8.491
Uyuşturucu Tedavisi	453	2.761	4.087	4.304	4.120	4.075
Belirli Bir Etkinlikte Bulunma	264	2.108	2.869	3.055	4.090	4.878
Alkol Tedavisi	194	821	1.441	1.881	2.763	2.589
Belirli Bir Yerde İkamet	40	293	636	850	914	932
Belirli Bir Etkinlikte Bulunmama	40	341	603	797	1.010	942
Belirli Bir Yere Gitmekten Yasaklanma	54	376	610	659	697	679
Psikolojik Tedavi	34	177	253	222	281	262
Belirli Bir Merkeze Devam	10	23	52	69	123	183

¹⁰⁵ Bu yükümlülükler, 4 Nisan 2005 tarihinden işlenen suçlardan sonra uygulanması nedeniyle 2005 yılına ait istatistikler diğer yıllara göre düşük görülmektedir.

¹⁰⁶ Justice, (2011), Offender Management Caseload Statistics 2010 Tables, (<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/publications/statistics-and-data/prisons-and-probation/oms-quartlery.htm>, Erişim Tarihi: 25 Eylül 2011).

2.4.3 HAPİS CEZASININ ERTELENMESİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Mahkemece hapis cezasının ertelenebilmesi için beş koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar;

a. Mahkemece sanığa verilen sonuç ceza “hapis” cezası olmalıdır.

Bu kapsamda; adli para cezaları, 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinde belirtilen “güvenlik tedbirleri”, 191 inci maddesinde düzenlenen “tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri” ile sadece “denetimli serbestlik tedbirinin” ertelenmesi mümkün değildir.

Yine 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesi kapsamında “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verildiği durumlarda bu karar ertelenmemelidir.

b. Kural olarak hapis cezasının süresi iki yıl ve daha kısa süreli olmalıdır.

İki yıllık sürenin belirlenmesinde; suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı değil, mahkemece 5237 sayılı Kanunun 61 inci maddesine göre belirlenen sonuç ceza esas alınmalıdır.

İstisnai olarak fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin üç yıl veya daha kısa süreli hapis cezaları ertelenebilmektedir.

c. Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmalıdır.

d. Sanığın yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısı ile tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaat oluşmalıdır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Yargıtay 8 Ceza Dairesinin 2008/15774 Esas, 2010/13924 Karar ve 9 Aralık 2010 tarihli kararında; 5237 sayılı TCK’nun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; sanığın daha önce üç aydan fazla hapis cezası ile cezalandırılmamış olması koşulu ve (b) bendinde, suç işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması hükmü getirilmiş olmakla, adli sicil kaydına göre ertelemeye engel sabıkası olmayan sanığın yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık irdelenmeden, sabıkalı olmasına dayanılarak yasal ve yeterli olmayan gerekçeyle cezanın ertelenmesine yer olmadığına karar verilmesi bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

e. Mahkemece cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir.

2.4.4 HAPİS CEZASININ ERTELENMESİNİN SONUÇLARI

Mahkemelerce hapis cezasının ertelenmesinin üç sonucu bulunmaktadır.

a. Mahkemece sanık hakkında hapis cezasını ertelenmesine karar verdikten sonra mutlaka hükümlü hakkında “denetim süresi” belirlenmelidir. Denetim süresi bir yıldan az üç yıldan fazla olmamalıdır. Ancak denetim süresi, sanığa verilen cezanın süresinden az olamamaktadır.

Denetim süresi kararın kesinleşmesi ile başlamaktadır.

b. Mahkeme; hapis cezası ertelenen sanık hakkında denetim süresi belirledikten sonra dört ayrı şekilde karar verilebilecektir. Bunlar;

aa. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde sadece yükümlülük yüklenmesi

Mahkemece, denetim süresi içinde; 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen “eğitim programına devam” veya (b) bendinde belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yada (c) bendinde belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden birine karar verebilecektir.

bb. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde sadece rehberlik edecek uzman görevlendirilmesi

Mahkemece, denetim süresi içinde 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirebilecektir. Bu uzman; denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen veya sosyolog unvanına sahip görevli olup hazırlayacağı denetim planı ile denetim süresi içindeki rehabilitasyon çalışmalarını planlayacaktır.

cc. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde hem yükümlülük yüklemesi hem rehber görevlendirilmesi

Mahkemece, denetim süresi içinde; hem 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen “eğitim programına devam” veya (b) bendinde belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yada (c) bendinde belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden birine hemde aynı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirebilecektir.

dd. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde yükümlülük yüklememesi ve rehber görevlendirmemesi

Mahkemece denetim süresi içinde; 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen “eğitim programına devam” veya (b) bendinde belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yada (c) bendinde belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden birine karar vermeyebilecek aynı zamanda aynı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmeyebilecektir. Diğer bir ifade ile mahkeme hapis cezası ertelenen hükümlünün denetim süresi içinde takip edilmesi gereken bir kişi olarak değerlendirmemesi halinde yükümlülük yüklemeyecek ve rehber görevlendirmeyecektir.

c. Hükümlü denetim süresi içinde; kasıtlı bir suç işlemesi veya mahkemece “yükümlülük belirlenmesi ve/veya rehber görevlendirilmesi” halinde hakim uyarısına rağmen hazırlanan “plana” uymaması halinde ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infazına karar verilmektedir.

2.4.5 HAPİS CEZASININ ERTELENMESİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından infaz edilen; 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri, beşinci fıkrası ile 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri ile beşinci fıkrası ile ilgili kararların istatistiklere bakıldığında, mahkemelerce 2006 yılında 270 karar verilir iken bu sayı 2010 yılında 1.028 e ulaşmıştır.

Tablo 30 Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Hapis Cezasının Ertelenmesi İle İlgili Karar Sayısı¹⁰⁸

Yıl	Karar Sayısı
2006	270
2007	2.016
2008	2.840
2009	1.536
2010	1.028

Mahkemelerce hapis cezası ertelenen hükümlüler ile ilgili;

a. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen “eğitim programına devam” yükümlülüğü kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında 43 “eğitim programına devam” yükümlülüğü kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 76 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 31 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (a) Bendinde Belirtilen “Eğitim Programına Devam” Yükümlülüğü Karar Sayısı¹⁰⁹

Yıl	Karar Sayısı
2006	43
2007	67
2008	125
2009	85
2010	76

¹⁰⁸ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

¹⁰⁹ a.g.k.

b. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında 5 “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 9 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 32 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (b) Bendinde Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü Karar Sayısı¹¹⁰

Yıl	Karar Sayısı
2006	5
2007	32
2008	36
2009	22
2010	9

c. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendinde belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında 1 “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 26 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 33 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (c) Bendinde Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü Sayısı¹¹¹

Yıl	Karar Sayısı
2006	1
2007	21
2008	38
2009	24
2010	26

¹¹⁰ a.g.k.

¹¹¹ a.g.k.

d. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen “eğitim programına devam” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında 6 “eğitim programına devam” yükümlülüğü ile birlikte “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 34 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (a) Bendinde Belirtilen “Eğitim Programına Devam” Yükümlülüğü ile Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı¹¹²

Yıl	Karar Sayısı
2006	6
2007	8
2008	79
2009	22
2010	8

e. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi

Mahkemelerce; 2006 yılında 4 “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü ile birlikte “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmiş iken, 2010 yılında bu hüküm kapsamında mahkemelerce karar verilmemiştir.

Tablo 35 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (b) Bendinde Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü ile Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı¹¹³

Yıl	Karar Sayısı
2006	4
2007	16
2008	11
2009	4
2010	0

¹¹² a.g.k.

¹¹³ a.g.k.

f. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendinde belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi

Mahkemelerce; 2006 yılında “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü ile birlikte “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 10 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 36 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının (c) Bendinde Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü İle Birlikte “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Kararı Sayısı¹¹⁴

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	7
2008	11
2009	9
2010	10

e. 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi

Mahkemelerce; 2006 yılında 211 “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 899 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 37 Yıllara Göre Kanunun 51 inci Maddesinin Beşinci Fıkrasında Belirtilen “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Sayısı¹¹⁵

Yıl	Karar Sayısı
2006	211
2007	1.865
2008	2.540
2009	1.370
2010	899

¹¹⁴ a.g.k.

¹¹⁵ a.g.k.

2.5 HÜKÜMLÜLERİN CEZA İNFAZ KURUMUNDAN KOŞULLU SALIVERİLMESİNDE REHBER GÖREVLENDİRİLMESİ VE/VEYA YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ

2.5.1 KAVRAM

Koşullu salıverilme, mahkûm edildiği hürriyeti bağlayıcı cezalardan, kanunun gösterdiği bir kısmını iyi hal ile ve kurallara uyarak geçirmiş bulunan hükümlünün, konulmuş olan şartlara riayet etmediği takdirde geri alınması şartı ile, hükümlülük süresini tamamıyla bitirmeden, merciince alınacak bir kararla salıverilmesini ve böylece serbest hayata dönmesini ya da bu hayata geçişin kolaylaştırılmasını sağlayan bir kurumdur.¹¹⁶

2.5.2 HÜKÜMLÜLERİN CEZA İNFAZ KURUMUNDAN KOŞULLU SALIVERİLMESİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Hükümlünün ceza infaz kurumundan koşullu salıverilmesi için üç koşulun gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar;

a. İnfaz edilen ceza hapis cezası olmalıdır.

Koşullu salıverilme sadece “hapis cezalarında” uygulanmaktadır. Koşullu salıvermenin uygulanmayacağı infaz rejimleri bulunmaktadır. Bunlar¹¹⁷;

aa. Türk Ceza Kanunu İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, “Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar” başlıklı Dördüncü Bölüm, “Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar” başlıklı Beşinci Bölüm, “Milli Savunmaya Karşı Suçlar” başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmamaktadır.

¹¹⁶ Anayasa Mahkemesi, (2011), 2001/332 Karar, 2001/4 Esas ve 18 Temmuz 2001 sayılı kararı, (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1665&content), Erişim Tarihi: 13 Ekim 2011).

¹¹⁷ Kamer, Vehbi Kadri, (2007) *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 177-178.

bb. 14 Temmuz 2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun birinci maddesi ile değişik 03 Ağustos 2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla;

aaa. Ölüm cezaları, müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları,

bbb. Ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları,

ccc. Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları,

Koşullu salıverme hükümlerinden yararlanamamaktadır.

cc. İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda hükümlü koşullu salıverilmeyecektir.

dd. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi dışında, adli para cezasından çevrilen hapsin infazı ertelenemeyecek ve bunun infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanamayacaktır. Ancak bu hüküm çocuk hükümlüler hakkında uygulanmayacaktır.

ee. Koşullu salıverme kararının geri alınmasında koşullu salıverilen suçun infazında koşullu salıverme işlemleri uygulanmayacaktır.

ff. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 110 uncu maddesinde belirtilen;

Altı ay veya daha az süreli hapis cezasının;

aaa. Her hafta Cuma günleri saat 19.00 da girmek ve Pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları,

bbb. Her gün saat 19.00 da girmek ve ertesi gün saat 07.00 da çıkmak suretiyle geceleri,

ceza infaz kurumlarında cezaları infaz edilenler ile

aaa. Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları altı ay,

bbb. Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl,

ccc. Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının konutta infaz edilenler hakkında koşullu salıverme işlemi uygulanmamaktadır.

gg. Disiplin hapsi kararlarında koşullu salıverme işlemleri uygulanmayacaktır.

hh. Hapsen tazyik kararlarında koşullu salıverme işlemleri uygulanmayacaktır.

b. Hükümlü hapis cezasını “tabi olduğu infaz rejimine” göre ceza infaz kurumunda tamamlamalıdır.

Hükümlünün ceza infaz kurumunda kalması gereken süre; “suç tarihine”, “suçun niteliğine” ve “yaşa” göre değişmektedir. Bu kapsamda 1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenen suçlarda koşullu salıverme tarihi;

aa. Örgütlü suçlarda 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin dördüncü fıkrasına,

bb. Örgütlü suç dışındaki suçlarda 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin ikinci fıkrasına,

göre belirlenmekte olup, ayrıca hükümlünün onbeş yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumda geçen bir günü iki gün sayılmaktadır.

c. Hükümlünün iyi hali olmasıdır.

İyi halin hükümlünün, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinde öngörülen süreleri, kurumların düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara içtenlikle uyarak, haklarını iyi niyetle kullanarak, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirerek geçirmiş ve uygulanan iyileştirme programlarına göre de toplumla bütünleşmeye hazır olduğunun disiplin kurulunun görüşü alınarak idare ve gözlem kurulunca saptanmış bulunması gerekir.¹¹⁸

¹¹⁸ 6 Nisan 2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğü’nün 133 üncü maddesinin birinci fıkrası.

2.5.3 HÜKÜMLÜLERİN CEZA İNFAZ KURUMUNDAN KOŞULLU SALIVERİLMESİNİN SONUÇLARI

Mahkemelerce hükümlünün koşullu salıverilmesine karar verilmesi halinde bunun dört ayrı sonucu bulunmaktadır.

a. Hükümlünün yukarıda belirtilen koşullu salıverme için gerekli koşulları taşıması halinde; hükmü veren mahkeme, hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa aynı derecedeki mahkeme tarafından koşullu salıverme kararı verilebilecektir.

b. Mahkemece, hükümlü hakkında bu karardan sonra mutlaka hükümlü hakkında “denetim süresi” belirlenmelidir. Denetim süresi hükümlünün ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin yarısı olup, hükümlünün hak ederek salıverme tarihinden uzun olamamaktadır.

c. Mahkeme, koşullu salıverilen hükümlü hakkında denetim süresi belirledikten sonra dört ayrı şekilde karar verilebilecektir. Bunlar;

aa. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde sadece yükümlülük yüklenmesi

Mahkemece denetim süresi içinde; 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen “ücret karşılığında çalışma” veya sekizinci fıkrasında düzenlenen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden birine karar verebilecektir.

bb. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde sadece rehberlik edecek uzman görevlendirilmesi

Mahkemece denetim süresi içinde 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirebilecektir. Bu uzman; denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerinde görevli psikolog, soysal çalışmacı, öğretmen veya sosyolog unvanına sahip görevli olup hazırlayacağı denetim planı ile denetim süresi içindeki rehabilitasyon çalışmalarını planlayacaktır.

cc. Mahkemece, hükümlüye denetim süresi içinde hem yükümlülük yüklenmesi hem rehber görevlendirilmesi

Mahkemece denetim süresi içinde; hem 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen “ücret karşılığında çalışma” veya dokuzuncu fıkrasında belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden birine hemde aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirebilecektir.

dd. Mahkemece hükümlüye denetim süresi içinde yükümlülük yüklememesi ve rehber görevlendirilmemesi

Mahkemece denetim süresi içinde; 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen “ücret karşılığında çalışma” veya dokuzuncu fıkrasında belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüklerinden biri ile aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmeyebilecektir. Diğer bir ifade ile mahkeme hükümlünün salıverildikten sonra takip edilmesi gereken bir kişi olarak değerlendirmemesi halinde yükümlülük yüklemeyecek ve rehber görevlendirmeyecektir.

d. Hükümlü denetim süresi içinde;

aa. Hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya

bb. Mahkemece “yükümlülük belirlenmesi ve/veya rehber görevlendirilmesi” halinde hakimın uyarısına rağmen uymaması

halinde koşullu salıverme kararı geri alınmaktadır.

Bu halde hükümlü;

aa. Hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi halinde sonraki suç tarihinden itibaren kalan süreyi aynen,

bb. Mahkemece “yükümlülük belirlenmesi ve/veya rehber görevlendirilmesi” halinde hakimın uyarısına rağmen uymaması halinde, yükümlülüklerle uymama tarihi ile hak ederek salıverme tarihi arasındaki süreyi geçmemek koşuluyla mahkemece takdir edilecek bir sürenin

ceza infaz kurumunda geçirilmesine karar verilmektedir.

2.5.4 CEZA İNFAZ KURUMLARINDAN KOŞULLU SALIVERİLEN HÜKÜMLÜLER İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından infaz edilen; 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci, sekizinci, dokuzuncu fıkraları ile yedinci veya sekizinci fıkrası ile dokuzuncu fıkrası ile ilgili kararların istatistiklere bakıldığında, mahkemelerce 2006 yılında 2 karar verilirken bu sayı 2010 yılında 248 ye ulaşmıştır.

Tablo 38 Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Koşullu Salıverme İle İlgili Karar Sayısı¹¹⁹

Yıl	Karar Sayısı
2006	2
2007	28
2008	144
2009	208
2010	248

a. 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü kararı verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 39 Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü Karar Sayısı¹²⁰

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	0
2008	0
2009	0
2010	1

¹¹⁹ a.g.k.

¹²⁰ a.g.k.

b. 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında 1 “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında yine 1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 40 Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü Karar Sayısı¹²¹

Yıl	Karar Sayısı
2006	1
2007	0
2008	1
2009	3
2010	1

c. 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı

Mahkemelerce; 2006 yılında “ücret karşılığında çalışma” yükümlülüğü ile birlikte “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmemiş iken, bu sayı 2010 yılında 5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 41 Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Ücret Karşılığında Çalışma” Yükümlülüğü ile Birlikte Dokuzuncu Fıkrasında Yer Alan “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı¹²²

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	2
2008	6
2009	5
2010	5

¹²¹ a.g.k.

¹²² a.g.k.

d. 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi

Mahkemelerce; 2006 ve 2010 yıllarında “eğitim kurumuna devam” yükümlülüğü ile birlikte aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmemiştir.

Tablo 42 Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Sekizinci Fıkrasında Belirtilen “Eğitim Kurumuna Devam” Yükümlülüğü ile Birlikte Dokuzuncu Fıkrasında Yer Alan “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı¹²³

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	1
2008	0
2009	1
2010	0

e. 5275 sayılı Kanunun 107 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında belirtilen “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi

Mahkemelerce; 2006 yılında 1 “rehberlik edecek uzman” görevlendirmesi kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 242 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 43 Yıllara Göre 5275 Sayılı Kanunun 107 inci Maddesinin Dokuzuncu Fıkrasında Belirtilen “Rehberlik Edecek Uzman” Görevlendirmesi Karar Sayısı¹²⁴

Yıl	Karar Sayısı
2006	1
2007	25
2008	137
2009	199
2010	242

¹²³ a.g.k.

¹²⁴ a.g.k.

2.6 HAPİS CEZASININ KONUTTA YERİNE GETİRİLMESİ

2.6.1 KAVRAM

“Konut” kavramının dar ve geniş anlamı bulunmaktadır. Dar anlamda konut, “ev” anlamına gelmekte olup, geceleri dinlenmeye ve evsel ihtiyaçlara tahsis edilen yerdir. Geniş anlamda konut, kişilerin faaliyetlerine tahsis ettikleri ve insan kişiliğinin gerçekleşip geliştiği yerdir. Yargıtay’a göre konut ise, devamlı veya geçici olarak, kişilerin yerleşmek ve barınmak amacıyla oturmalarına elverişli yerdir.¹²⁵

Bu kapsamda hapis cezasının konutta infazı, hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne adresini bildirdiği yerde gerçekleşmektedir.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinin 64 üncü maddesinde “konut ve eklentinin dışına çıkılması” halinde infazın ihlali olacağı belirtilerek “eklenti” kavramı kullanılmıştır. Yargıtay’a göre “Eklenti”; konut veya benzeri yapıların kullanılış amaçlarından herhangi birini tamamlayan diğer yapılar ve yerlerdir.¹²⁶

2.6.2 HAPİS CEZASININ KONUTTA YERİNE GETİRİLMESİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Hapis cezasının konutta yerine getirilmesi için üç koşul gerçekleşmesi gerekmektedir.

a. Mahkemece verilen ceza “hapis cezası” olmalıdır.

Hapis cezası dışında diğer cezaların konutta yerine getirilmesi mümkün değildir. Bu kapsamda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 2 nci maddesinin (k) bendine göre verilen disiplin hapsi cezaları konutta yerine getirilememektedir.

¹²⁵ Okuyucu, Güneş, (2003), Türk Hukukunda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Hukuku) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 66-67, (<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/393/687.pdf?show>, Erişim Tarihi: 16 Ekim 2011).

¹²⁶ a.g.e, s. 79.

b. Ceza süresi, Kanunda belirtilen sınırlar içinde kalmalıdır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun üç ayrı yaş grubu için üç ayrı ceza süresi öngörmüştür. Bunlar¹²⁷;

aaa. Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin mahkûm oldukları altı ay veya daha kısa süreli hapis cezaları,

bbb. Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl veya daha kısa süreli hapis cezaları,

ccc. Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl veya daha kısa süreli hapis cezalarıdır.

c. Mahkemece bu talebin uygun bulunması gerekmektedir.

2.6.3 HAPİS CEZASININ KONUTTA YERİNE GETİRİLMESİNİN SONUÇLARI

Mahkemece hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilmesi halinde bunun üç sonucu bulunmaktadır.

a. Hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece hapis cezasının konutta infazına karar verilebilecektir.

b. Mahkemece karar infaz amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar, “denetimli serbestlik genel defterine” kaydedildikten sonra denetimli serbestlik müdürlüğüne iletilmektedir.

bb. Denetimli serbestlik müdürlüğünce karar “denetimli serbestlik defterine” kaydedildikten sonra hükümlünün on gün içinde denetimli serbestlik müdürlüğüne gelmesi konusunda tebligat yapılmaktadır.

¹²⁷ 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, madde 110, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 10 Mart 2011).

Hükümlünün on gün içinde denetimli serbestlik müdürlüğüne gelmesi halinde denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından “denetim planı” hazırlanmaktadır. Bu plan hazırlandıktan sonra hapis cezasının konutta infazına başlanmaktadır.

Hükümlünün; yapılan tebligata rağmen on gün içinde başvurmaması veya uyarıya rağmen denetleme planına uymaması yada infazın sona ermesi halinde kayıt kapatılmalı, dosya Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemesine gönderilmelidir.

c. Bu infaz rejiminde koşullu salıvermeye ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

2.6.4 HAPİS CEZASININ KONUTTA YERİNE GETİRİLMESİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Mahkemelerce hapis cezasının konutta yerine getirilmesi ile ilgili 2006 yılında 93 karar verilirken bu sayı 2010 yılında 124 e ulaşmıştır.

Tablo 44 Yıllara Göre Hapis Cezasının Konutta Yerine Getirilmesi İle İlgili Karar Sayısı¹²⁸

Yıl	Karar Sayısı
2006	93
2007	200
2008	152
2009	106
2010	124

¹²⁸ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

2.7 HÜKÜMLÜLERE İŞ ARAMA İZİNLERİNDE YARDIMCI OLUNMASI

2.7.1 KAVRAM

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 141 inci maddesinde; “Kurumlarda hükümlülük sürelerinin en az altı ayını kesintisiz geçirmiş ve koşullu salıverilmelerine bir ay kalmış hükümlülere olağan yaşantılarına döndüklerinde uyum sorunu ile karşılaşmamaları ve iş bulma olanakları sağlanmak üzere kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının onayı ile çalışma günleri içinde sekiz saate kadar izin verilebilir” hükmü getirilmiştir.

2.7.2 HÜKÜMLÜLERE İŞ ARAMA İZNİ VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Hükümlere iş arama izni verilmesinin üç koşulu bulunmaktadır. Bunlar;

a. Hükümlü ceza infaz kurumunda hükümlülük süresinin en az altı ayını geçirmiş olmalıdır.

Tutuklu ve hükümözlülere iş arama izni verilmemektedir. Yine ceza infaz kurumunda altı aydan az kalan hükümlüler de bu izinden yararlanamayacaklardır.

b. Hükümlünün koşullu salıverilmesine bir aydan az süre kalmış olmalıdır.

Koşullu salıverilmesine bir aydan fazla süre bulunan hükümlülere iş arama izni verilmemektedir.

c. Ceza infaz kurumu en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının onayı olmalıdır.

Ceza infaz kurumu en üst amiri müdürlük teşkilatı bulunan kurumlarda kurum müdürü, müdürlük teşkilatı bulunmayan ceza infaz kurumlarında idare memurudur. Hükümlülere iş arama izni verilebilmesi için ceza infaz kurumu en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının onayı gereklidir.

2.7.3 HÜKÜMLÜLERE İŞ ARAMA İZNİ VERİLMESİNİN SONUÇLARI

Kendilerine iş arama izni verilen hükümlüler; bulundukları il sınırları ve çalışma günleri içinde sekiz saate kadar bu izni kullanabileceklerdir.

2.8 ÇOCUKLARIN DENETİM ALTINA ALINMASI

2.8.1 KAVRAM

Ceza adalet ve infaz sistemi içinde “denetim altına alma” kavramı, rehabilitasyon çalışmalarını içeren bir süreci ifade etmektedir. Bu kapsamda, mahkemece belirlenen denetim süreci içinde, uzman bir kişi tarafından suça sürüklenen çocuğun öncelikle suç işleme nedenleri belirlenerek bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar, başka bir ifade ile, çocuğun yeniden suç işlememesi için yapılan faaliyetler “denetim” kapsamına girmektedir.

Mahkemece; kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birlikte denetim altına alma kararı verilmesi halinde, üç yıl süre ile denetimli serbestlik müdürlüğünce görevlendirilecek uzman tarafından bu rehabilitasyon çalışmaları sürdürülecektir.

5395 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi gereğince mahkemece haklarında;

- a. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı,
- b. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi,
- c. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması

kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilmektedir.

Mahkemece verilen kararın çeşidine göre çocuğun “denetim altına alınmasının” kapsamı değişmektedir. Bu açıdan;

a. Mahkemece çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesi halinde denetim; çocuk hakkındaki kararın amacına ulaşmasını ve çocuğa etkili bir koruma ve gözetim hizmeti sunulmasını sağlamak üzere kararların yerine getirilmesinin izlenmesi ve denetlenmesini ifade etmekte olup bu kararın takibini,

b. Mahkemece çocuk hakkında kamu davası açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi halinde denetim; çocuk

hakkında mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim plânı doğrultusunda suça sürüklenen çocuğun toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı,

ifade etmektedir.

Bu denetim kararlarının infazını, denetimli serbestlik müdürlüğü yerine getirmektedir.

Mahkemece verilen bu kararlar dışında; korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde oniki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi hâlinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından takip edilmektedir.

2.8.2 ALMANYADA ÇOCUKLAR HAKKINDA UYGULANAN TEDBİRLER

Alman Gençlik Mahkemesi Kanunu'nda belirtilen tedbirler¹²⁹;

“a. Kamu yararına hizmet,

b. Eğitim kurslarına katılma, (Örneğin şiddeti önleme, sosyal beceri eğitimi, vb.)

c. Fail-mağdur arabuluculuğu, (Uzlaştırmayı denetimli serbestlik veya Gençlik Dairesi yapmaktadır.)

d. Kurslara katılma tedbiri,

e. Ehliyet el koyma tedbiri,

f. Hakimin takdir ettiği herhangi bir şeyi yapma tedbiri,

g. Yurtta veya ailede kalma tedbiri,

¹²⁹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), *Çocuk ve Genç Adalet Sistemi Almanya Çalışma Ziyareti Raporu*, s. 14, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

h. Denetimli serbestlik görevlisi ile görüşme tedbiri, (Denetim yardımı, ceza içermemektedir.)

ı. Alkol- uyuşturucu tedavisi tedbiri,

i. Psikolojik tedavi tedbiri,

k. Sadece ihtar, (Bir daha mahkemeye gelirse hakim ceza vereceğini söylemektedir.)

l. Para cezası, (Hakim çocuk veya gencin herhangi bir derneğe veya mağdura belli bir miktar para ödemesine karar verebilmektedir.)

m. Tutuklama tedbiri

n. Hapis cezası.”

2.8.3 ÇOCUKLARI DENETİM ALTINA ALMANIN KOŞULLARI

Çocuklar hakkında mahkemece denetim altına alma kararı verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar mahkemece;

a. Suça sürüklenen çocuk hakkında; koruyucu ve destekleyici tedbire ya da kamu davasının açılmasının ertelenmesine veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına,

b. Suça sürüklenen çocuğun, denetim altına alınmasına,
karar verilmesi gerekmektedir.

Çocuk ceza adalet sistemimiz “zorunlu denetimli serbestlik sistemini” kabul etmemiş, suça sürüklenen çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı yada kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi halinde hakim “takdirine” bağlı olarak çocuğun “denetim altına alınmasını” öngörmüştür.

Bu nedenle; suça sürüklenen çocuk hakkında denetim altına alma kararı verilebilmesi için öncelikle, mahkemece koruyucu ve destekleyici tedbir kararı yada kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinden sonra, hakim tarafından çocuğun denetim altına alınmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

2.8.4 ÇOCUKLARIN DENETİM ALTINA ALINMASI İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Mahkemelerce 2006 yılında; 867 koruyucu ve destekleyici tedbir kararı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birlikte denetim altına alma kararı karar verilirken bu sayı 2010 yılında 602 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 45 Yıllara Göre Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince İnfaz Edilen Çocukların Denetim Altına Alınması İle İlgili Karar Sayısı¹³⁰

Yıl	Karar Sayısı
2006	867
2007	597
2008	619
2009	471
2010	602

a. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararıyla birlikte çocuğun denetim altına alınmasına karar verilmesi.

Mahkemelerce 2006 yılında, 70 koruyucu ve destekleyici tedbir kararıyla birlikte denetim altına alma kararı verilir iken, bu sayı 2010 yılında 338 e ulaşmıştır.

Tablo 46 Yıllara Göre Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararıyla Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı¹³¹

Yıl	Karar Sayısı
2006	70
2007	107
2008	158
2009	228
2010	338

¹³⁰ a.g.k.

¹³¹ a.g.k.

b. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararıyla birlikte çocuğun denetim altına alınmasına kararı verilmesi.

Mahkemelerce 2006 yılında, 17 kamu davasının açılmasının ertelenmesiyle birlikte denetim altına alma kararı verilir iken, bu sayı 2010 yılında 8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 47 Yıllara Göre Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesiyle Birlikte Denetim Altına Alma İle İlgili Karar Sayısı¹³²

Yıl	Karar Sayısı
2006	17
2007	9
2008	7
2009	1
2010	8

c. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıyla birlikte çocuğun denetim altına alınmasına karar verilmesi

Mahkemelerce 2006 yılında, 780 hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birlikte denetim altına alma kararı verilir iken, bu sayı 2010 yılında 256 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 48 Yıllara Göre Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasıyla Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı¹³³

Yıl	Karar Sayısı
2006	780
2007	481
2008	554
2009	242
2010	256

¹³² a.g.k.

¹³³ a.g.k.

2.9 HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARI İLE YÜKÜMLÜLÜK BELİRLENMESİ

2.9.1 KAVRAM

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması; yapılan yargılama sonunda verilecek hükmün açıklanmasının belirli şartlarla ve süreyle ertelenmesini, yani hükmün bir süre şartına bağlı olarak askıda kalıp 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 231 inci maddesinin beşinci fıkrasında belirtildiği gibi kurulan hükmün sanık hakkında belirtilen sürede konulan yükümlülüklere uyulması şartıyla bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade etmektedir.¹³⁴

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, Türk Hukukuna ilk kez 2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 23 üncü maddesiyle suça sürüklenen çocuklar ile ilgili uygulamaya girmiş, daha sonra yetişkinler için uygulanması için 5560 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle 5271 sayılı CMK'nun 231 üncü maddesine beşinci ve ondördüncü fıkralar eklemiştir.¹³⁵

2.9.2 HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASINA KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının beş koşulu bulunmaktadır.

a. Yargılama sonunda sanık hakkında mahkumiyet kurulmalıdır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 233 maddesinde belirtilen hüküm çeşitlerinden sadece “mahkumiyet hükmü” verilmesi halinde mahkemece hükmün

¹³⁴ Özsoy, Nevzat, (2011), “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun Uygulama Açısından Değerlendirilmesi”, <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6785>, (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2011).

¹³⁵ Sezer, Yasin, İpek, Ali İhsan, (2011), “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri”, <http://www.humanlawjustice.gov.tr/Uploads%5CMizanpaj%5C204.pdf>, (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2011).

açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecek, diğer hükümlerde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir.

b. Mahkemece sanık hakkında verilen ceza iki yıl veya iki yıldan daha kısa süreli hapis ve/veya adli para cezası olmalıdır.

İki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren mahkumiyet kararlarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir. Yine tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinde bu müessese uygulanmayacaktır.

c. Sanık daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı mahkum edilmemiş olmalıdır.

Kasıtlı bir suçtan mahkum olan hükümlüler hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir. Bu kapsamda; kasıtlı bir suçtan dolayı hapis veya adli para cezası ya da diğer yaptırım veya tedbirlere karar verilen, yine kasıtlı bir suçtan dolayı cezası ertelenen hükümlüler hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir.

d. Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması gerekmektedir.

Sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi hakimın takdirine bağlıdır. Hakim bu takdirini kullanırken iki durumu değerlendirecektir. Bunlar; sanığın kişilik özellikleri ile sanığın duruşmadaki tutum ve davranışlarıdır. Hakim sanığın kişilik özelliklerini değerlendirirken, denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından hazırlanan sosyal araştırma raporlarından yararlanabilecektir.

e. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekmektedir.

“Onarıcı adalet” anlayışının gereği olarak suç işlenmesi nedeniyle mağdurun veya kamunun bir zararı gerçekleşmişse bu zararın giderilmesi gerekmektedir.

2.9.3 HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASININ SONUÇLARI

Sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi halinde bu kararın üç sonucu bulunmaktadır.

a. Sanık hakkında açıklanmamasına karar verilen hükümde mahkum olunan hapis cezası ertelenmemeli veya kısa süreli olması halinde seçenek yaptırım veya tedbirlere çevrilmemelidir.

Koşullarının oluşması halinde hapis cezası; “hapis cezasının ertelenmesine” veya “kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırım veya tedbirlere” çevrilmesine karar verilemeyecektir.

b. Denetim süresi belirlenmelidir.

Mahkemece sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemesi halinde yetişkin veya çocuk ayırımı yapılmadan beş yıl denetim süresi belirlenmelidir. Hakimim burada takdir hakkı bulunmamaktadır.

c. Denetim süresi içinde sanığa yükümlülük yüklenebilecektir.

Hakimin takdirine bağlı olarak denetim süresi içinde sanığa 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan;

aa. Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesi,

bb. Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması,

cc. Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınması,

dd. Takdir edilecek başka yükümlülüğün yerine getirmesi,

yükümlülüklerinden birine karar verilebilecektir.

Hakim, sanığın suç işleme nedenine göre bu nedenin ortadan kaldırılması için en uygun yükümlülüklerden birine karar verebilecektir.

2.9.4 HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Mahkemelerce 2006 yılında 1.147 sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup, bu sayı 2010 yılında 10.682 ye yükselmiştir.

a. Hükümlünün meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesi yükümlülüğü

Mahkemelerce 2006 yılında 117 eğitim programına devam etme yükümlülüğüne karar verilir iken, bu sayı 2010 yılında 686 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 49 Yıllara Göre Bir Eğitim Programına Devam Etme Yükümlülüğü Sayısı¹³⁶

Yıl	Karar Sayısı
2006	117
2007	342
2008	959
2009	976
2010	686

b. Bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması yükümlülüğü

Mahkemelerce 2006 yılında ücret karşılığında çalıştırılması yükümlülüğüne karar verilmemiş iken, 2010 yılında bu yükümlülüğten 44 adet verilmiştir.

Tablo 50 Yıllara Göre Ücret Karşılığında Çalıştırılması Yükümlülüğü İle Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı¹³⁷

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	20
2008	149

¹³⁶ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

¹³⁷ a.g.k.

2009	63
2010	44

c. Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınması veya takdir edilecek başka yükümlülük.

Mahkemelerce 2006 yılında 1.030 belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınması takdir edilecek başka yükümlülük kararı verilir iken, bu sayı 2010 yılında 9.852 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 51 Yıllara Göre Belli Yerlere Gitmekten Yasaklanması, Belli Yerlere Devam Etmek Hususunda Yükümlü Kılınması Yada Takdir Edilecek Başka Yükümlülük İle Birlikte Denetim Altına Alma Karar Sayısı¹³⁸

Yıl	Karar Sayısı
2006	1.030
2007	1.899
2008	6.797
2009	11.024
2010	9.852

2.10 UYUŞTURUCU MADDE KULLANAN VEYA BULUNDURANLARIN REHABİLİTASYONU

2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile Ülkemiz uyuşturucu madde kullanan ve bulunduranlar ile ilgili yeni bir sisteme geçmiş ve bu kişilerin rehabilitasyonunun sağlanması hedeflenmiştir.

2.10.1 KAVRAM

Uyuşturucu madde; “Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan Bakanlar Kurulu Kararlarında uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbî ve bilimsel amaçlar dışında imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, bedelsiz devredilmesi, bulundurulması, sevk edilmesi, nakledilmesi, kullanılması yasaklanan ya da

¹³⁸ a.g.k.

ruhsata bağlanan; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, belirtilen eylemlere konu edilmesi suç oluşturan doğal veya yapay maddelerdir.”¹³⁹

Başka bir tanıma göre uyuşturucu maddeler; “Belirli dozda alındığı zaman kişinin sinir sistemi üzerinde etkide bulunan, akli, fiziki ve psikolojik dengesini bozan, fert ve toplum içerisinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren, alışkanlık ve bağımlılık yapan, kanunların; kullanılmasını, bulundurulmasını ve satışını yasakladığı narkotik ve psikotrop sözcükleriyle de tanımlanan maddelerdir”.¹⁴⁰

Dünya Sağlık Örgütüne göre uyuşturucu madde; “Önüme geçilmez gereksinme, yahut arzu, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali oluşturan maddelerdir.”¹⁴¹

2.10.2 UYUŞTURUCU MADDE KULLANAN VEYA BULUNDURANLAR HAKKINDA TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK KARARININ VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu düzenlenmiştir.

a. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu

Kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak, bir kimsenin kendisine ya da başkasına ait uyuşturucu maddeyi, kullanmak amacıyla fiilî veya hukuki egemenliği altında tutmasıdır.¹⁴²

¹³⁹ Güngör, Şener, Kınacı, Ali, (2001), *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar*, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 37.

¹⁴⁰ Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler, Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, (2003), Ankara, s. 2, aktaran Yıldırım, Esen, (2008), Uyuşturucu Kullanımının Sosyolojik Boyutu Uyuşturucuya Yönelik Talep Azaltımı, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, s. 4, (<http://tez2.yok.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 2 Aralık 2011).

¹⁴¹ İçli, Tülin, (1999), *Kriminoloji*, Ankara: Semih Ofset Matbaası, s. 23, aktaran, Şahin, Abdullah Cemal, (2007), Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarıyla, Mücadelede Halkla İlişkiler ve Bir Model Önerisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 8, (<http://tez2.yok.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 2 Aralık 2011).

¹⁴² Güngör, Şener, Kınacı, Ali, (2001), a.g.e, s. 345.

Mahkemece kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında; 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, sadece “denetimli serbestlik tedbiri” kararı verilmektedir.

b. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu

Uyuşturucu madde kullanmak ise, bir kimsenin uyuşturucu maddeyi ağız veya burun yolu ile ya da damarına veya deri altına şırınga ederek veya ettirerek ya da başka biçimde vücuduna alınmasıdır.¹⁴³

Mahkemece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında; 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, “tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri” kararı verilmektedir.

2.10.3 UYUŞTURUCU MADDE KULLANAN VEYA BULUNDURANLAR HAKKINDA VERİLEN MAHKEME KARARLARININ SONUÇLARI

5560 sayılı Kanunla 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde yapılan değişiklik ile, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında, hükümden önce veya sonra;

a. Bulunduranlar hakkında “denetimli serbestlik tedbirine”,

b. Kullananlar hakkında “tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine”

karar verilebilecektir. Bu kapsamda;

a. Hükümden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında mahkemece karar verilmesi

Mahkemece kovuşturma aşamasında hakimnin takdirine bağlı olarak; uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran sanık hakkında “denetimli serbestlik tedbirine” yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında “tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine” karar verilebilecektir.

b. Hükümden sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında mahkemece karar verilmesi

¹⁴³ a.g.e, s.345.

Mahkemece kovuşturmanın sonunda cezaya hükmettikten sonra; uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran sanık hakkında “denetimli serbestlik tedbirine” yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında “tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine” karar verilebilecektir.

Ancak istisnai olarak kovuşturma aşamasında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilmiş ancak tedbire uyulmaması nedeniyle kovuşturmaya devam edilip ceza hükmedilmiş ise artık tekrar tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilemeyecektir.

2.10.4 UYUŞTURUCU MADDE KULLANAN VEYA BULUNDURANLARIN REHABİLİTASYONU İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

a. Hükümden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar hakkında sadece denetimli serbestlik kararı

Mahkemelerce 2006 yılında 244 hükümden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar hakkında sadece denetimli serbestlik kararı verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 11.971 e ulaşmıştır.

Tablo 52 Yıllara Göre Hükümden Önce Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Bulunduranlar Hakkında Sadece Denetimli Serbestlik Karar Sayısı¹⁴⁴

Yıl	Karar Sayısı
2006	244
2007	1.616
2008	4750
2009	7.970
2010	11.971

¹⁴⁴ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

b. Hükümden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı.

Mahkemelerce 2006 yılında 2.832 hükümden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilmiş iken, 2010 yılında bu sayı 41.557 ye yükselmiştir.

Tablo 53 Yıllara Göre Hükümden Önce Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullananlar Hakkında Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararı Sayısı¹⁴⁵

Yıl	Karar Sayısı
2006	2.832
2007	386
2008	18.208
2009	26.341
2010	41.557

c. Hükümden sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında mahkemece karar verilmesi

Mahkemelerce 2006 yılında 773 hükümden sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduranlar yada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında mahkemece karar verilmiş iken, bu sayı 2010 yılında 6.393 e yükselmiştir.

Tablo 54 Yıllara Göre Hükümden Sonra Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Bulunduranlar Yada Kullananlar Hakkında Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararı Sayısı¹⁴⁶

Yıl	Karar Sayısı
2006	773
2007	1.459
2008	3.595
2009	4.173
2010	6.393

¹⁴⁵ a.g.k

¹⁴⁶ a.g.k

2.11 GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİ

2.11.1 KAVRAM

Doktrinde “güvenlik tedbirleri” veya “emniyet tedbirleri” olarak kullanılan kavram Dönmezer’e göre; “Suçludaki, tehlikelilik durumuyla orantılı olarak hükmedilen ve asıl olarak sosyal savunma amacına yönelmiş bulunan müeyyidelerdir. Bu kapsamda güvenlik tedbirlerinin amacı; kişinin rehabilitasyonu olabileceği gibi toplumun koruması yada her ikisi de olabilmektedir.”¹⁴⁷

Nuhoğlu’na göre güvenlik tedbirleri; “Tehlikeli failler hakkında ceza yerine veya ceza ile birlikte hükmolunan, tehlikelilik ile orantılı olan, genellikle failin iyileştirilmesi amacını ön planda tutan, kanunla belirlenen ve hakim tarafından hükmedilen yaptırımlardır.”¹⁴⁸

Anayasa Mahkemesine göre; “Suç karşılığı olarak ve suçludaki tehlike haliyle orantılı bir biçimde hükmedilen ve esas itibariyle suça ve suçluya karşı toplum savunması amacına yönelmiş bulunan yaptırımlardır” diye tanımlanabilir. Suçları önlemek ve suç işleyenlerin yeniden suç işlemelerine engel olmak için çok kez ceza yaptırımları yetmemekte, kimi suçlular çeşitli kanuni nedenlerle sorumsuz olduklarından cezalandırılmamakta veya yerine getirilen ceza yaptırımları suçluların düzelmesini tek başına sağlayamamaktadır. Toplumun

¹⁴⁷ Dönmezer, Sulhi, Erman, Sahir, (1997), *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku*, İstanbul, Genel Kısım, C. II, s. 567, Önder Ayhan, (1992), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, C. II-III, 2. Bası, s. 603, Çolak Halûk, (2005), *Güncel Ceza Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara, s. 145, aktaran, Çolak, Haluk, Altun, Uğurtan, “*Güvenlik Tedbirleri ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Yaptırım Teorisindeki Yeri*”, <http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=492>, (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2011)

¹⁴⁸ Kurt, Gülşah, (2011), *Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Tedbirler*, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 10, www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfaları/bilgibankasi/.../235672.pdf, (Erişim Tarihi: 3 Aralık 2011).

tehlikeden korunması ise, suçluları, olabildiğince eğitmek, ıslah ve hatta toplumsal ve psikolojik yönlerden tedavi etmek ve dolayısıyla onları topluma yeniden zarar vermeyecek ve bir tehlike de teşkil etmiyecek hale sokmakla kabildir. Bu sonuçların gerçekleşmesini sağlamak için de bazı suçlular hakkında, ceza yaptırımlarından ayrı veya onlarla birlikte olmak üzere, suç ve dolayısıyla suçluya karşı bazı toplum savunması tedbirlerinin alınması gerekebilir. İşte bunlara ceza hukuku alanında emniyet tedbirleri denmektedir.”¹⁴⁹

Güvenlik tedbirleri;

a. İtiyadî alkoliklerin tedavi maksadıyla gözaltına alınmaları, yabancıların sınır dışı edilmeleri, bir yerde ikamet zorunluluğu, içki içilen yerlere gidememe gibi hürriyeti sınırlayan güvenlik tedbirleri,

b. Siyasî haklardan yoksun olma, bir meslek veya sanatın yapılmasının yasaklanması gibi haklardan yoksun kılan güvenlik tedbirleri,

c. Hükmün ilânı, önleyici kefalet gibi diğer tedbirler

olmak üzere ilişkili oldukları hukukî değerler açısından üçe ayrılırlar.¹⁵⁰

Denetimli serbestlik müdürlüğünün görevine giren güvenlik tedbirleri üç başlık altında incelenebilir. Bunlar;

a. Belli haklardan yoksun bırakılma güvenlik tedbiri,

b. Etkin pişmanlık halinde hükmedilen güvenlik tedbiri,

c. İtiyadî suçlu, suçu meslek edinen, örgüt mensubu suçlu veya mükerrer hükümlü hakkında mükerrerlere özgü denetimli serbestlik tedbiridir.

¹⁴⁹ Anayasa Mahkemesi, (2011), 1970/42 Esas, 1971/30 Karar ve 9 Mart 1971 tarihli Kararı, (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=342&content), Erişim Tarihi: 3 Aralık 2011).

¹⁵⁰ a.g.k.

2.11.2 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖREVİNE GİREN GÜVENLİK TEDBİRLERİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

2.11.2.1 BELLİ HAKLARDAN YOKSUN BIRAKILMA GÜVENLİK TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Mahkemelerce, belli haklardan yoksun bırakma güvenlik tedbirine karar verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar;

a. Kasıtlı bir suç işlenmelidir. Taksirle işlenen suçlarda bu güvenlik tedbirinin uygulanmasına olanak bulunmamaktadır.

b. Mahkemece hapis cezasına hükmedilmelidir. Hapis cezası dışındaki diğer cezalarda bu güvenlik tedbirine karar verilemeyecektir.

2.11.2.2 ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA ETKİN PİŞMANLIK HALİNDE HÜKMEDİLEN GÜVENLİK TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Mahkemelerce örgütlü suçlarda etkin pişmanlığa karar verilebilmesi için;

a. Örgütün kurucu ve yöneticileri hakkında; suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasının sağlanması,

b. Örgüt üyeleri hakkında,

aa. Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi,

bb. Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanması ve pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi,

halinde ceza verilmemektedir.

c. Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan yada üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi hakkında, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde bu kişiler hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya verilmemektedir. Ancak kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılmaktadır.

Yukarıda açıklanan etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine karar verilmekte ve denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilmektedir. Ancak bu kişiler hakkında, etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmamaktadır.

2.11.2.3 İTİYADÎ SUÇLU, SUÇU MESLEK EDİNER, ÖRGÜT MENSUBU SUÇLU VEYA MÜKERRER HÜKÜMLÜ HAKKINDA MÜKERRERLERE ÖZGÜ DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

Mahkemelerce mükerrerlere özgü denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar; önceden işlenen suçtan dolayı;

a. Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl,

b. Beş yıl veya daha az süreli hapis yada adli para cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl,

içinde sonraki suç işlenmelidir. Cezanın infaz edildiği tarihten anlaşılması gereken hak ederek salıverme tarihidir.¹⁵¹

2.11.3 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖREVİNE GİREN GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN SONUÇLARI

2.11.3.1 BELLİ HAKLARDAN YOKSUN BIRAKILMA GÜVENLİK TEDBİRİ KARAR VERİLEBİLMESİNİN SONUÇLARI

Belli haklardan yoksun bırakılma güvenlik tedbiri, üç istisna dışında hükümlünün hak ederek salıverme tarihine kadar devam etmektedir. Bu istisnalar;

a. Hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri ile sınırlı olmak koşulu ile bu güvenlik tedbiri uygulanmayacaktır.

b. Hapis cezasının ertelenmesi hâlinde Kanun hâkime takdir hakkı tanıyarak bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakma güvenlik tedbirinin uygulanmamasına karar verilebilecektir.

c. Kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında bu güvenlik tedbiri uygulanmayacaktır.

2.11.3.2 ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA ETKİN PİŞMANLIK HALİNDE HÜKMEDİLEN GÜVENLİK TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN SONUÇLARI

¹⁵¹ Kamer, (2007), a.g.e, s. 480.

Etkin pişmanlıktan yararlananlar hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır. Bu süre mahkeme kararı ile üç yıla kadar uzatılabilecektir.

2.11.3.3 İTİYADÎ SUÇLU, SUÇU MESLEK EDİNEN, ÖRGÜT MENSUBU SUÇLU VEYA MÜKERRER HÜKÜMLÜ HAKKINDA MÜKERRERLERE ÖZGÜ DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNE KARAR VERİLEBİLMESİNİN SONUÇLARI

Tekerrürün dört ayrı sonucu bulunmaktadır. Bunlar¹⁵²;

a. Sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına karar verilmektedir.

b. Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmektedir.

c. Mükerrer hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaktadır.¹⁵³

d. Örgütlü suçlardan birinci kez mükerrir olan hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirmeleri gereken sürede bir değişiklik olmamaktadır. Çünkü bu suçlardan hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirmeleri gereken süre, ceza süresinin dörtte üçüdür.

2.11.4 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖREVİNE GİREN GÜVENLİK TEDBİRLERİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

a. Belli haklardan yoksun bırakılma güvenlik tedbiri ile ilgili istatistikler

Mahkemelerce, 2006 yılında 40 belli haklardan yoksun bırakılma güvenlik tedbir kararı verilmiş iken 2010 yılında bu sayı 35 olarak gerçekleşmiştir.

*Tablo 55 Yıllara Göre Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri Kararı Sayısı*¹⁵⁴

¹⁵² Kamer, (2007), a.g.e, s. 481.

¹⁵³ Yargıtay 8 Ceza Dairesinin 2008/15774 Esas, 2010/13924 Karar ve 9 Aralık 2010 tarihli kararında; Sanık hakkında, hükümde mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağını gösterilmesi ile yetinilmesi gerekirken, ayrıca infazı sınırlar biçimde denetim süresi belirlenmesinin bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

Yıl	Karar Sayısı
2006	40
2007	30
2008	40
2009	41
2010	35

b. Örgütlü suçlarda etkin pişmanlık halinde hükmedilen güvenlik tedbiri ile ilgili istatistikler

Mahkemelerce 2006 yılında 74 örgütlü suçlarda etkin pişmanlık halinde hükmedilen güvenlik tedbiri kararı verilmiş iken, 2010 yılında bu sayı 300 e yükselmiştir.

Tablo 56 Yıllara Göre Örgütlü Suçlarda Etkin Pişmanlık Halinde Hükmedilen Güvenlik Tedbiri Kararı Sayısı¹⁵⁵

Yıl	Karar Sayısı
2006	74
2007	157
2008	191
2009	142
2010	300

c. İtiyadî suçlu, suçu meslek edinen, örgüt mensubu suçlu veya mükerrer hükümlü hakkında mükerrerlere özgü denetimli serbestlik tedbiri ile ilgili istatistikler

Mahkemelerce 2006 yılında 33 mükerrerlere özgü denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiş iken, 2010 yılında bu sayı 1.218 e yükselmiştir.

Tablo 57 Yıllara Göre Mükerrerlere Özgü Denetimli Serbestlik Tedbiri Kararı Sayısı¹⁵⁶

Yıl	Karar Sayısı
-----	--------------

¹⁵⁴ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

¹⁵⁵ a.g.k.

¹⁵⁶ a.g.k.

2006	33
2007	140
2008	315
2009	727
2010	1.218

2.12 DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK CEZANIN İNFAZI

2.12.1 KAVRAM

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı; kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinde belirtilen koşulları taşımaları halinde, koşullu salıverme tarihinden önce ceza infaz kurumundan salıverilerek, salıverilme tarihi ile koşullu salıverme tarihi arasındaki süreyi, denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenen yükümlülükler altında tamamlamalarıdır.

Bu infaz sistemi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununa 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanununla eklenen 105/A maddesi uygulamaya girmiştir.

2.12.2 DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK CEZANIN İNFAZININ KOŞULLARI

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı iki ayrı halde uygulanacaktır. Bunlar;

a. 17 Haziran 2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları

Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı fıkrasında belirtilen istisnalar dışında kalan hükümlüler¹⁵⁷

Anılan Yönetmeliğin 6 ncı fıkrasında belirtilen istisnalar dışında kalan hükümlülerden;

¹⁵⁷ **İki yıldan fazla hapis cezası bulunan hükümlüler**

“Madde 6- Toplam cezalarının beşte birini kapalı ceza infaz kurumlarında iyi halli olarak geçiren ve koşullu salıverilme tarihine beş yıl veya daha az süre kalmış hükümlüler ile cezaları yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları veya kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde infaz edilen hükümlülerden toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda iyi halli olarak geçiren ve koşullu salıverilme tarihlerine üç yıl veya daha az süre kalanlar, açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilir.

Müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar, koşullu salıverilme tarihlerine üç yıl veya daha az süre kaldığında açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilir.

Açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilmek için, ayrıca;

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102, 103, 142, 148, 149, 188, 190, 328, 335, 336, 337 nci maddelerinden hüküm alanlar için, koşullu salıverilmelerine bir yıldan az süre kalması,

b) Kapalı ceza infaz kurumlarında cezaları infaz edilen hükümlülerden;

1) 29/7/2003 tarihli ve 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanununun 14 üncü maddesi ve 5237 sayılı Kanunun 221 inci maddesinden yararlanmalar için, koşullu salıverilmelerine iki yıldan az süre kalması,

2) Örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilmelerine bir yıldan az süre kalması,

3) 5275 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumuna gönderilenler, geriye kalan toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda iyi halli olarak geçirmesi, koşullu salıverilme tarihine en fazla üç yıl kalması ve diğer koşulları taşınması,

aranır.

1/6/2005 tarihinden önce işlenen suçlarda birinci fıkra hükmü uygulanmakla birlikte ayrıca aşağıda belirtilen suçlardan 1/3/1926 tarihli ve mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununa göre mahkum olup da 13/7/1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun gereğince cezasının infazı gereken hükümlüler bakımından;

a) Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 403 ve 404 üncü maddelerinde düzenlenen uyuşturucu madde ticareti, 414, 416/1 ve 418/1 inci maddelerinde düzenlenen ırza geçme, 491/3-4, 492, 493 ve 494 üncü maddelerinde yer alan hırsızlık, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501 ve 502 nci maddelerinde yazılı gasp ile 504 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinde düzenlenen dolandırıcılık suçlarından hükümlü olanların koşullu salıverilme tarihlerine **bir yıldan az süre kalması,**

b) Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 313 üncü maddesinde yazılı, cürüm işlemek için teşekkül meydana getirmek, Mülga 18/6/1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan zimmet, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ncı maddesi, 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununun 56/1-D maddesi delaletiyle, Mülga 765 sayılı Kanunun 133 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan askeri veya siyasi casusluk suçlarından hükümlü olanların koşullu salıverilme **tarihlerine bir yıldan az süre kalması,**

koşulları aranır.

Cezaların toplanması halinde açık ceza infaz kurumuna ayrılmada koşullu salıverme tarihine en az süre aranan suç esas alınır.

Açık ceza infaz kurumuna ayrılma süresini dolduranlar hakkında altı aylık deneme süresinin tamamlanması beklenmeden açığa ayrılma kararı alınabilir.”

aa. Açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren,

bb. Çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan,

ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilecektir.

Bu uygulamanın üç istisnası bulunmaktadır. Ancak bu üç istisnai halde de ön koşul Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı fıkrasında belirtilen istisnalar dışındaki suçlardan hükümlü olmaktır. İstisnai durumlar;

a. 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 11 Nisan 2012 tarihinde koşullu salıverilmelerine bir yıldan az süre kalan;

aa. Açık ceza infaz kurumunda bulunan,

bb. Kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşıyan,

iyi hâlli hükümlülerin talepleri hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar verilebilecektir. Bu hükümlülerde; “açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçirme koşulu” aranmayacaktır.

b. Kadın hükümlüler ile maruz kaldıkları ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen hükümlülerden;

aa. Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler,

bb. Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlüler,

diğer şartları da taşımaları hâlinde yararlanabileceklerdir. Ağır hastalık, sakatlık veya kocama hâli, Adli Tıp Kurumundan alınan veya Adalet

Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumunca onaylanan bir raporla belgelendirilmelidir.

c. Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının oluşmasından itibaren en az altı aylık sürenin geçmiş olması durumunda, diğer şartları da taşımaları hâlinde, bu infaz usulünden yararlanabilecektir.

Bu hükümlülerde; “açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçirme koşulu” aranmayacaktır. Örneğin çalışacak durumda olmayan bir hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılamaması halinde, açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının oluşmasından itibaren en az altı aylık sürenin geçmiş olması durumunda bu haktan istifade edebilecektir.

b. 17 Haziran 2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı fıkrasında belirtilen istisnalar kapsamında kalan hükümlüler

Anılan Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtilen ve koşullu salıverilmelerine bir yıl kala açık ceza infaz kurumuna ayrılma hakkını kazanan hükümlüler, bu infaz usulünden en fazla altı ay süreyle yararlanacaktır.

2.12.3 DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK CEZANIN İNFAZI HALİNDE YÜKÜMLÜLÜKLER

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar;

- a. Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması,
- b. Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması,
- c. Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi,
- d. Belirlenen programlara katılması,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilebilecektir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilecektir.

Burada önemli olan bu yükümlülükler infaz hâkimi tarafından değil denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilemesidir.

2.12.4 DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK CEZANIN İNFAZININ SONUÇLARI

Denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenen yükümlülüklerin gereklerine ve denetim planına uygun davranan hükümlünün infazı tamamlanarak koşullu salıverilmesi hakkında denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan gerekçeli rapor, hakkında koşullu salıverme kararı verilmek üzere ilgili mahkemeye gönderilecektir.

Ancak hükümlü iki ayrı halde cezasının denetimli serbestlik altında infazına son verilerek kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilecektir. Bunlar;

a. Hükümlü ile ilgili nedenler;

aa. Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne üç gün içinde müracaat etmemesi,

bb. Hakkında belirlenen yükümlülükler, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi,

cc. Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi,

hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine, infaz hâkimi tarafından karar verilecektir.

b. Hükümlü ile ilgili soruşturma veya kovuşturma başlaması ile ilgili nedenler;

aa. İşlediği iddia olunan başka bir suçtan dolayı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesinde sayılan nedenlerle tutuklama kararı verilmesi,

bb. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlanmasından önce işlediği iddia olunan ve cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturmaya devam edilmesi,

cc. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla olan kasıtlı bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturma başlatılması,

hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, infaz hâkimi tarafından, hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilecektir.

Hükümlü hakkında soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı veya kovuşturma sonucunda beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi veya düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam olunmasına infaz hâkimi tarafından karar verilebilecektir.

2.13 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNCE RAPOR, FORM, PLAN VE LİSTE HAZIRLANMASI

2.13.1 KAVRAM

Denetimli serbestlik müdürlüklerince hükümlülerin rehabilitasyonu çalışmaları sırasında; denetleme planı, denetim planı, denetim raporu, sosyal araştırma raporu, salıverilme öncesi düzenlenecek rapor, değerlendirme formu, tanıma formu ve madde kullanım listesi hazırlanmaktadır.

Denetimli serbestlik; suç işleyen kişinin, işlediği hukuka aykırı eylemin sonuçlarını anlama ve bir daha bu eylemleri tekrar etmeme sürecidir. Başka bir ifade ile bu kişilerin sorumluluk duygusuna sahip bir birey olarak hayatlarına devam etmesidir.

Başta kişiyi suça yönelten etkenlerin belirlenmesi, sonra bu etkenlerin ortadan kaldırılmasına dönük planlı çalışmaların yapılması ve sonunda süreç içinde kişide meydana gelen değişimlerin izlenebilmesi amacıyla denetimli serbestlik süresince sekiz ayrı rapor, form, plan ve liste hazırlanmakta ve bunlar Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye gönderilmektedir.

2.13.2 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNCE RAPOR HAZIRLANMASI

Denetimli serbestlik müdürlüklerince üç ayrı rapor hazırlanmaktadır. Bunlar; sosyal araştırma raporu, denetim raporu ve salıverilme öncesi düzenlenecek rapordur.

a. Sosyal Araştırma Raporu

Sosyal araştırma raporu; şüpheli veya sanığın kendisinin ve çevresinin sistemli bir bakış açısıyla değerlendirildiği ve toplumla bütünleşmesi amacıyla ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynaklarla ilgili önerileri içeren, soruşturma veya kovuşturma sırasında denetimli serbestlik müdürlüğü veya büroda görevli denetim görevlisi tarafından hazırlanan rapordur.¹⁵⁸

Rapor soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının kendiliğinden yada şüpheli veya müdafinin başvurusu üzerine gerekli görmesi hâlinde; kovuşturma aşamasında ise hâkim veya mahkemenin isteği ile hazırlanmaktadır.

İngiltere’de mahkemelerde her oturum denetimli serbestlik personeli tarafından takip edilmekte olup, hüküm öncesi raporlar kural olarak yazılı olarak hazırlanmakta; acele hallerde sözlü rapor mahkemeye sunulabilmektedir. Rapora itiraz mümkün bulunmamaktadır. Ancak rapordaki maddi hatalar düzeltilebilmektedir. Hazırlanan bu raporlara hâkim uymak zorunda değildir. Bu

¹⁵⁸ Mevzuat Bilgi Sistemi, (2011), Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 95, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

kapsamda raporlar tavsiye niteliğindedir. Ancak uygulamada hâkimlerin nadiren bu raporlara uymadığı görülmektedir.¹⁵⁹

Tablo 58 2006-2010 Yılları Arasında İngiltere’de Mahkemelere Gönderilen Sosyal Araştırma Rapor Sayısı ve Çeşidi¹⁶⁰

	2006	2007	2008	2009	2010
Rapor Çeşidi	209.5 25	215.3 58	216.3 53	217.8 58	212.4 84
Standart Sosyal Araştırma Raporu	153.0 25	145.9 69	134.5 19	113.5 08	93.33 4
Hızlı Yazılı Sosyal Araştırma Raporu	46.75 1	52.17 7	56.04 6	68.95 6	78.37 0
Hızlı Sözlü Sosyal Araştırma Raporu	8.524	16.16 5	24.80 8	34.39 0	39.79 0

b. Denetim Raporu

Denetim raporu; sanık veya hükümlü hakkında hazırlanan denetim planı veya düzenlenmişse gözden geçirilmiş denetim planı doğrultusunda yapılan üç aylık uygulamanın değerlendirildiği, ayrıca raporun hazırlandığı dönemi takip eden sonraki üç aylık dönemde yapılması düşünülen mesleki çalışmaların açıklandığı belgedir.¹⁶¹

c. Salıverilme Öncesi Düzenlenecek Rapor

Salıverilme öncesi düzenlenecek rapor; ceza infaz kurumlarında kullanılmakta olan gözlem ve sınıflandırma formunda yer alan infaz sürecine ilişkin bilgiler, hükümlünün işlemiş olduğu suça ilişkin düşünceleri, psiko-sosyal servisin değerlendirmesi, eğitim durumu, çalışmaya ilişkin değerlendirme, gündelik yaşamına ilişkin değerlendirme bölümleri ve hükümlünün salıverilme

¹⁵⁹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), 4-11 Şubat 2006 Tarihleri Arasında İngiltere’ye Yapılan Çalışma Ziyareti Raporu, s.17, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 1 Aralık 2011).

¹⁶⁰ House of Commans, (2010), Offender Management Caseload Statistics 2010 Tables, (<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/publications/statistics-and-data/prisons-and-probation/oms-quartlery.htm>, Erişim Tarihi: 25 Eylül 2011).

¹⁶¹ a.g.k, madde 99, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

sonrasına ilişkin düşünceleri ve yaşamı hakkındaki planları dikkate alınarak hazırlanan belgedir.¹⁶²

2.13.3 DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM MERKEZİ ŞUBE MÜDÜRLÜKLERİNCE FORM HAZIRLANMASI

Denetimli serbestlik müdürlüklerince iki ayrı rapor hazırlanmaktadır. Bunlar; değerlendirme formu ve tanıma formudur.

a. Değerlendirme Formu

Sanık veya hükümlü hakkında 5237 sayılı Kanunun 51 ve 191 inci maddeleri ile 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi gereğince rehber görevlendirilmesine karar verilmesi halinde; denetimli serbestlik müdürlüğü veya büroda görev yapan denetim görevlisi tarafından hazırlanan formdur. Ayrıca bu form, denetim süresi içinde kişiye yönelik yürütülen psiko-sosyal yardım çalışmalarının yönünü belirlemede bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır.¹⁶³

b. Tanıma Formu

Bu form;

a. 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi ile 5275 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince ücretsiz olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilen,

b. 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (b) bendi, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin yedinci fıkrası ile 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi gereğince ücret karşılığında çalıştırılmasına karar verilen,

c. 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi, 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (c) bentleri, 5275 sayılı Kanunun 107

¹⁶² Kamer, (2007), a.g.e, s. 556.

¹⁶³ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 92, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011)

nci maddesinin sekizinci fıkrası ve 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (a) bendi gereğince bir eğitim kurumuna veya programına devam etme kararı verilen,

sanık veya hükümlü hakkında denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından doldurulan belgedir.¹⁶⁴

2.13.4 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNCE PLAN HAZIRLANMASI

Denetimli serbestlik müdürlüklerince iki ayrı plan hazırlanmaktadır. Bunlar; denetleme planı ve denetim planıdır.

a. Denetleme Planı

Denetimin yöntemini belirleyen, gerektiğinde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi uzmanlar ile infaz ve koruma başmemurları veya infaz ve koruma memurları tarafından hazırlanan, şüpheli, sanık veya hükümlünün yükümlülüklerinin planlandığı, sonuçları itibariyle denetim planı ile eşdeğer olan belge denetleme planı denir.¹⁶⁵

b. Denetim Planı

Değerlendirme formu ile düzenlenmesi halinde sosyal araştırma raporu doğrultusunda sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi uzmanlar tarafından hazırlanan, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi ile iyileştirilmesini amaçlayan, meslekî çalışma ve denetimin ayrıntılı olarak planlandığı belgeye denetim planı denir.¹⁶⁶

2.13.5 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜKLERİNCE LİSTE HAZIRLANMASI

¹⁶⁴ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 93, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

¹⁶⁵ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 4, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

¹⁶⁶ a.g.k.

Denetimli serbestlik müdürlüklerince, madde kullanım listesi hazırlanmaktadır.

Madde kullanım listesi; hakkında 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesi gereğince tedaviye ve denetimli serbestlik tedbiri veya sadece denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiş olan sanık veya hükümlüler ile psiko-sosyal yardım veya rehberlik hizmeti verilen şüpheli, sanık veya hükümlülerden madde kullanımı olanların değerlendirilmesi aşamasında temel bilgi toplamayı amaçlayan belgedir.¹⁶⁷

2.14 KORUMA KURULLARI

2.14.1 KORUMA KURULLARININ YAPISI

Koruma kurulları; adli yargı adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında oluşmaktadır. Bu kurullarda görev alacak üyeler; 5402 Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu gereği bulunması zorunlu üyeler ile Cumhuriyet başsavcısının onayı ile davet edilebilecek üyeler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

a. 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu gereği bulunması zorunlu üyeler; Baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik müdürü, millî eğitim müdürü, sosyal hizmetler

¹⁶⁷ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, madde 94, (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik>, Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilatı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile kamuya ait fabrika yöneticileridir.

Bu üyelerin görev süresinde bir kısıtlama bulunmamaktadır.

b. Cumhuriyet başsavcısının onayı ile davet edilebilecek üyeler; Koruma kurulunun bulunduğu yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcileridir.

Bu üyelerin görev süresi iki yıldır.

2.14.2 KORUMA KURULLARININ GÖREVLERİ

Koruma Kurulları; suçtan zarar görenler ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülere yardım etmek üzere oluşturulmuş kurullardır.

2.14.2.1 SUÇTAN ZARAR GÖRENE YARDIM

Suçtan zarar gören, suç sayılan eylem sonucunda, hukuk düzeni tarafından korunan yararı, zararı yada tehlikeye uğratılan kişiyi belirtmektedir. Suç mağduru, suç sayılan eylem kimin üzerinde yapılmış ise o kişiyi ifade etmektedir. Suçtan zarar gören kavramı, suç mağduru kavramını içine almaktadır.¹⁶⁸

Milana’do toplanan Suçluların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Yedinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen ve Genel Kurulun 29 Kasım 1985 tarihli ve 40/34 kararında ifade edilen mağdur kavramı; “yürürlükte bulunan ceza kanunlarının eylem veya ihmal yoluyla ihlal edilmesi nedeniyle, bireysel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde yaralanma da dahil olmak

¹⁶⁸ Dönmez, Sulhi, Erman, Sahir, (1986), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, İstanbul: Beta yayınevi Cilt: 2, s.461, aktaran, Uruşak, Uğur, (1992), *Suç Mağdurunun Korunması*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 2. aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2008), “Ülkemizde ve Mukayeseli Hukukta Mağdura Yardım”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:77 (Temmuz-Ağustos), s. 250.

üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayba uğrayan veya temel hakları esaslı bir biçimde zayıflayan ve bu surette zarar gören kimse” olarak tanımlanmıştır.¹⁶⁹

Almanya’da suçtan zarar görene yardım, kamuya yararlı dernekler tarafından verilmektedir. Bu kapsamda dernekler suçtan zarar görenlere¹⁷⁰;

a. Güvenliğinin sağlanması konusunda mağdura destek olmaktadır. Mağdur hizmetlerinde güvenliğin sağlanması oldukça önemlidir. Mağdur risk altında ise; risk analizi yapılarak strateji belirlenmektedir.

b. Psikolojik danışmanlık yapılmaktadır.

c. Sosyal danışmanlık hizmeti verilmektedir. Sağlık hizmetleri için belgeler, sigorta ödemeleri, formların doldurulması, resmi kurumlarla ilişkilerde destek olunmaktadır.

d. Aile bireylerine yardım yapılmaktadır.

e. Tanık danışmanlığı yapılmaktadır. Bu kapsamda tanıklara; polis ve mahkeme süreci hakkında bilgi verilmektedir.

Avusturya’da mağdur hizmetleri Almanya’da olduğu gibi sivil toplum kuruluşları tarafından verilmektedir. Bu kapsamda¹⁷¹;

a. Mahkeme süresince mağdur hukuki olarak bilgilendirilmekte ve hakları savunulmakta,

b. Mağdurda kendisine karşı işlenen fiilin yarattığı olası travmatik durumlar ile ilgili olarak psikolojik destek verilmekte ve mağdur mahkeme sürecine hazırlanmakta,

¹⁶⁹ Bacanlı, Mehmet Rifat, (2007), Ceza Muhakemesinde Mağdurun Korunması, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 5, <http://tez2.yok.gov.tr/tezjic/tez.htm>, (Erişim Tarihi: 17 Mart 2007), aktaran, Kamer, Vehbi Kadri, (2008), “Ülkemizde ve Mukayeseli Hukukta Mağdura Yardım”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:77 (Temmuz-Ağustos), s. 251.

¹⁷⁰ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), Suç Mağdurlarına Yönelik Almanya Çalışma Ziyareti Raporu, s. 22, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 1 Aralık 2011).

¹⁷¹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), Denetimli Serbestlik ile Bağlantısı Bulunan Mağdurlar Hakkında Çalışma Ziyareti Raporu, s.3, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 1 Aralık 2011).

c. Mağdurun maddi olarak zararı söz konusu ise bu zararların karşılanması için gereken başvuruların yapılması sağlanmakta ve bu konuda mağdura yardımcı olunmaktadır.

Fransa’da mağdur hizmetlerinde “mağdur yardım dernekleri” önemli bir yer tutmaktadır. “Bu derneklerin finansmanının büyük bir kısmını Adalet Bakanlığı karşılamaktadır. Dernekler için 2008 yılında 8.655.400 Euro’luk bütçe ayrılmış, 2009 yılında ise bu bütçe % 14.7 oranında artış göstermiştir. Mağdurlara yardım konusunda 175 yerel mağdur yardım derneği bulunmaktadır. 1425 yerde bulunan bu dernekler 2008 yılında 308.000 mağdura destek olmuşlardır. Bu dernekler tarafından;

a. Kolluk merkezlerinde mağdurlar karşılamakta,

b. Psikolojik yardım yapılmakta,

c. Hakları konusunda mağdurlar bilgilendirilmekte ve yönlendirilmektedir”.¹⁷²

Ülkemizde koruma kurullarınca;

a. Suçtan zarar gören kişilerin suç nedeniyle karşılaştıkları, sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunların çözümünde yardımcı olunmaktadır.

b. Suçtan zarar görenlerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan projeleri görüşülmekte ve karara bağlanmaktadır.

2.14.2.2 CEZA İNFAZ KURUMUNDAN SALIVERİLEN HÜKÜMLÜLERE YARDIM

Koruma kurulları;

a. Ceza infaz kurumlarından saliverilen hükümlülerin; meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak

¹⁷² Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), Fransa Çocuk Adalet Sistemi ve Mağdur Hizmetleri Çalışma Ziyareti Raporu, s.56, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 1 Aralık 2011).

isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmaktadır.

b. Ceza infaz kurumundan salıverilen çocuk ve genç hükümlülerin, öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almakta; salıverilen diğer hükümlülere de bu konuda yardımcı olmaktadır.

c. Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülere öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan projeleri görüşmekte ve karara bağlamaktadır.

2.14.3 KORUMA KURULLARININ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

2006 yılı ilâ 2010 yılları arasında koruma kurullarına 465 suçtan zarar gören ile 2.738 ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüye yardım yapılmıştır.¹⁷³

Tablo 59 2006-2010 Yılları Arasında Suçtan Zarar Görenlere Yapılan Yardım Çeşidi ve Sayısı

Yardım Çeşidi	Sayı
Ayni Yardım	192
Nakdi Yardım	90
İş Yardımı	24

¹⁷³ Çalışma Raporu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, Yayınlanmamıştır, s. 83.

Kredi yardımı	12
Eğitim Yardımı	54
Sağlık Yardımı	7
Psiko Sosyal Yardım	141
Diğer Yardım Türleri	12
Toplam	532

Tablo 60 2006-2010 Yılları Arasında Ceza İnfaz Kurumundan Salıverilen Hükümlülere Yapılan Yardım Çeşidi ve Sayısı

Yardım Çeşidi	Sayı
Ayni Yardım	954
Nakdi Yardım	526
İş Yardımı	1062
Kredi yardımı	121
Eğitim Yardımı	555
Sağlık Yardımı	37
Psiko Sosyal Yardım	99
Diğer Yardım Türleri	17
Toplam	3.371

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU YARARINA ÇALIŞMA

3.1 GİRİŞ

Kamu yararına çalışma tedbiri veya yükümlülüğü uygulamada ilk kez 1970 yılında “Ceza Sisteminde Tavsiye Konseyi” tarafından önerilmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu tavsiye 1972 yılında İngiltere tarafından dikkate alınarak ceza mevzuatına eklenmiş ve bu tedbirin süresi 40 saatten 240 saate kadar belirlenmiştir.¹⁷⁴

Bu tedbirin İngiltere’de uygulanmaya başlanmasından yaklaşık on yıl sonra 1981 yılında Hollanda’da, 1982 yılında Fransa, Danimarka ve İrlanda’da, 1983 yılında Portekiz’de ve 1984 yılında Norveç’te uygulanmaya başlamıştır.¹⁷⁵

Bugün Avrupa Konseyine üye kırk altı ülke ile Amerika, Asya ve Afrika’da birçok ülkede bu tedbir uygulanmaktadır.

3.2 KAMU YARARINA ÇALIŞMA KAVRAMI

Uluslararası uygulamalarda “unpaid work” olarak ifade edilen “Kamu yararına çalışma” kavramının tanımı, ceza ve infaz mevzuatımızda yapılmamıştır. Ancak Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığınca denetimli serbestlik personelinin eğitimi için hazırlanan “Kamu Hizmeti Tedbiri Personel El Kitabında” “Kamuya yararlı iş” kavramının tanımı örnekleri ile birlikte yapılmıştır.

Bu tanıma göre “Kamuya yararlı iş”; kamu hizmeti kapsamında Devlet yada kamu tüzel kişileri tarafından genel ve ortak gereksinimleri karşılamak için yapılan iş ve işlemlerin tamamına denileceği, bu kapsamda belediyelerin bahçe temizliği, okulların boya badana işleri ile temizlik hizmetleri, yaşlı ve özürllüler ile

¹⁷⁴ Kalmthout, Anton M. Van, (2011), “Kamu Yararına Çalışmadan “Toplumsal Yaptırımlara”: Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı”, çeviren Alıcı, Burhan, s. 4, <http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menu sayfaları/bilgibankasi/makaleler/kureselbakisdergisi.pdf>, (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

¹⁷⁵ a.g.e, s. 5.

çalışma, sağlık kurumlarında hasta bakımı, çevre düzenlemesi gibi hizmetlerin kamuya yararlı iş olduğu belirtilmiştir.¹⁷⁶

Anayasa Mahkemesine göre; kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbiri ile suçlunun, toplum içinde özgürlüğü kısıtlanmadan, cezaevlerinin olumsuz etkilerinden de kurtarılarak, toplumla sosyal bağları koparılmadan ve hayatın normal akışı değişmeden ıslah edilmesi amaçlandığı belirtilmiştir.¹⁷⁷

3.3 KAMU YARARINA ÇALIŞMANIN HÜKÜMLÜLERİN REHABİLİTASYONUNA ETKİSİ

Kamu yararına çalışmanın hükümlülerin rehabilitasyonuna etkisi Avrupa Konseyi'nin kararlarında açık bir şekilde vurgulanmıştır. Bu kapsamda¹⁷⁸; “Konsey 1976 yılında hapis cezasına seçenek olarak bazı tedbirler konusunda yaptığı açıklamada;

- a. Kamu hizmeti tedbirinin infazı ile hükümlünün davranışlarında bir değişiklik oluştuğu,
 - b. Hükümlünün gönüllü olarak yaptığı çalışmada iş birliğini yapmak suretiyle toplumun hükümlünün iyileştirilmesine aktif olarak katkıda bulunduğu,
 - c. Hükümlünün iş tecrübesi kazandığı ayrıca suç teşkil eden davranışları ve çevresine karşı olumlu tutum geliştirdiği”,
- belirtilmiştir.

Uygulamada ise bu tedbirin son derece olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda¹⁷⁹;

- “a. Ceza infaz kurumlarının mevcudunun artmasını önlemeye yardımcı olmakta,

¹⁷⁶ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2007), *Kamu Hizmeti Yaptırımı Personel El Kitabı*, Ankara, s. 9.

¹⁷⁷ Anayasa Mahkemesi, (2011), 2009/18 Esas, 2010/65 Karar ve 11 Mayıs 2010 sayılı Kararı, (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1665&content), Erişim Tarihi: 13 Ekim 2011).

¹⁷⁸ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), “Kamu Hizmeti Cezasının Tarihçesi”, Denetimli Serbestlik Bülteni, Sayı: 3 (Ekim), s. 3, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2011).

¹⁷⁹ a.g.k.

b. Bir yıl yada daha kısa hapis cezası yerine kamu yararına çalışma tedbirine karar verilmesi ile hükümlülerin aileleriyle birlikte toplum içinde kalmaya devam etmekte, ayrıca iki yıl ve daha kısa süreli hapis cezasının yarısını ceza infaz kurumunda çektikten sonra salıverilen hükümlülerin kalan cezalarını toplum içinde çalışarak tamamlamaları ile aile düzenleri bozulmamakta,

c. Kamu hizmeti tedbirinin infazının, ceza infaz kurumundaki hapis cezasının infazının göre daha maliyeti düşük olmakta,

d. Bu tedbirin infazı ile hükümlüler yeni ve ilave beceriler kazanmaktadır.”

3.4 MUKAYESELİ HUKUKTA KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ

3.4.1 İNGİLTERE’DE KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ

İngiltere’de “kamu yararına çalışma tedbiri” 1972 yılında Ceza Adalet Kanunu ile mevzuata girmiş ve pilot olarak Nottinghamshire’de uygulanmaya başlamıştır. İlk kez suç işleyenler için uygulanan bu tedbir saat olarak yerine getirilmiş ve genellikle hükümlüler kamu yararına olan boyama, duvar yazılarını silme bahçe düzenleme gibi işlerde çalıştırılmıştır. Kamu yararına çalışma tedbiri; ilk üç yılda Londra’da 75.000 saat infaz edilirken bugün yılda 6.5 milyon saat yerine getirilmektedir. 2005 yılında bu tedbir, “topluma geri ödeme” olarak isimlendirilmiştir.¹⁸⁰

Hapis cezasına seçenek oniki tedbirden biri olan “kamu yararına çalışma tedbiri” mahkemelerce 40 saatten 300 saate kadar verilebilmektedir. Denetimli serbestlik merkezince önce “hükümlünün risk analizi” yapılmaktadır. “Kırkbir ve daha üzeri risk puanına” sahip hükümlüler hakkında bu tedbire karar verilmekte olup mahkeme kararının denetimli serbestlik merkezine geldiği tarihten itibaren on gün içinde hükümlü işe yerleştirilerek tedbirin infazına başlanmaktadır. Kırk

¹⁸⁰ A Century Of Cutting Crime 1907–2007, s. 7, (http://probationassociation.co.uk/media/3766/a_20century_20of_20cutting_20crime_201907_20_202007.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

saate kadar olan cezalar “altı hafta” içinde, daha uzun süreli olan cezalar “on iki hafta” içinde infaz edilmektedir.¹⁸¹

İngiltere’de kamu yararına çalışma tedbirinin bir çeşidi de “geliştirilmiş kamu yararına çalışma tedbiridir. Hükümlü kamu yararına çalışma tedbirini yerine getirmesi için bir takım becerilere ihtiyaç duyması halinde önce hükümlüye bu beceriler eğitim yoluyla kazandırılmakta, sonra tedbir yerine getirilmektedir.¹⁸²

Bu Ülkede; 2005 yılında 29.947, 2006 yılında 66.937, 2007 yılında 74.779, 2008 yılında 74.629, 2009 yılında 76.699 ve 2010 yılında 73.797 kamu yararına çalışma tedbirine karar verilmiştir.¹⁸³

Tedbirlerin infazının maliyet değerlendirildiğinde 2007 Temmuz ayı itibariyle; psikolojik tedavinin 3.700, madde tedavisinin 1.920, belli bir programa katılmanın 1.790, alkol tedavisinin 1.670 sterlin olup kamu yararına çalışmanın maliyeti 780 sterlin olduğu görülmektedir.¹⁸⁴

3.4.2 HOLLANDA’DA KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ

Hollanda’da “kamu yararına çalışma tedbiri” tarihsel olarak geçirdiği gelişim dikkate alınarak iki dönem halinde incelenebilir. Bu tedbirin uygulanmaya başladığı 1981 yılından 2001 yılına kadar dönemde 6 ay hapis cezasının karşılığı 240 saat çalışma olarak belirlenmiştir. 2001 yılında mevzuatta yapılan düzenleme ile; 4 ay hapis cezasının karşılığı 240 saat çalışma olarak belirlenmiş ayrıca bu tedbirin soruşturma aşamasında elektronik izleme ile kovuşturma aşamasında hapis cezasının ertelenmesi veya hapis cezası ile birlikte uygulanması esası benimsenmiştir.¹⁸⁵

¹⁸¹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), İngiltere ve Galler Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Yapı ve İşleyişinin İncelenmesi Ziyareti, s. 35, (http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfaları/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/ingiltere_04_110206.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

¹⁸² a.g.e, s. 37.

¹⁸³ Kaye, Robert, (2011), Fitting the Crime, s. 47, (http://www.policyexchange.org.uk/images/publications/pdfs/Fitting_the_Crime_-_Nov__10.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011),

¹⁸⁴ National Probation Service, (2011), The Supervision of Community Orders in England and Wales, s. 27, (<http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0708/hc02/0203/0203.pdf>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

¹⁸⁵ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Sorumlu Daire Başkanlığı, (2011), 11- 18 Haziran 2006 Tarihleri Arasında Kamu Hizmeti Cezası İle İlgili Olarak

Soruşturma aşamasında savcılık, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından verilen “kamu yararına çalışma tedbiri” denetimli serbestlik merkezine gönderilmektedir. Denetimli serbestlik merkezince hükümlü merkeze davet edilmekte, hükümlü geldiğinde denetimli serbestlik uzmanı ile görüşmektedir. Uzman hükümlüye tedbiri açıklamaktadır. Bu açıklamadan sonra hükümlü denetimli serbestlik uzmanı ve çalışma tedbirinin yerine getirileceği yerin sorumlusu arasında “sözleşme” yapılmaktadır. Sözleşmede; çalışmaya başlama ve bitiş tarihi, hangi gün kaç saat çalışılacağı, iş yerindeki sorumlunun kimliği bilgileri yer almaktadır.¹⁸⁶

Bu Ülkede 2005 yılında 26.960 kamu yararına çalışma tedbiri infaz edilmiştir.

3.5 ÜLKEMİZDE KAMU YARARINA ÇALIŞMANIN TARİHÇESİ

3.5.1 OSMANLI DÖNEMİNDE KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ

Osmanlı döneminde kamu yararına çalışma tedbirinin uygulanmasını 26 Nisan 1909 tarihinde Meclis-i Mebusan tarafından kabul edilen “Serseri ve Mazannai Sui Eşhas Hakkında Kanunda” görmekteyiz. Bu Kanun, TBMM tarafından 17 Temmuz 1963 tarih ve 272 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁸⁷

Anılan Kanunun birinci maddesinde, hiçbir geliri olmayan ve çalışabilecek iken en az iki ay süre ile boşta gezen ayrıca bir iş bulmak için gayret göstermeyen kişilerin “Serseri” kapsamında olduğu, buna ilave olarak çalışabilecek iken geçim yolu olarak dilenmeyi seçenlerinde aynı kapsamda değerlendirileceği ifade edilmiştir.¹⁸⁸

Bu kişiler, anılan Kanun kapsamında göz altına alınarak 24 saat içinde savcılığa gönderilmekte, savcılık kişiyi mahkemeye sevk etmektedir. Mahkeme, kişinin yukarıda açıklanan durumunu tespit etmesi halinde “yararlı işlerde” veya

Hollanda’ya Yapılan Çalışma Ziyareti Raporu, s.33, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

¹⁸⁶ a.g.e, s. 51.

¹⁸⁷ Peker, Oğuz, (2008), Kamu Hizmeti Yaptırımı ve 99 uncu Yıl Dönümü, Ankara: Denetimli Serbestlik Sorumlu Daire Başkanlığı, E-Dergi, s. 11.

¹⁸⁸ a.g.e, s. 11.

“kamu kurumunda” iki aydan dört aya kadar çalışmasına karar vermektedir. Çalışma sırasında kişiye, kamu kurumu tarafından belirlenen ücretin yarısı; kişinin kalacak yeri olmaması ve idare tarafından bu kişiye kalacak yer sağlanması halinde belirlenen ücretin üçte biri ödenmektedir.¹⁸⁹

Kişinin; mahkemece belirlenen işte çalışmaması veya bu tedbirin infazından sonra bir yıl içinde tekrar aynı konuma düşmesi halinde üç aydan bir yıla kadar sürgün tedbirine karar verilebilmektedir.¹⁹⁰

3.5.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE KAMU YARARINA ÇALIŞMA TEDBİRİ

3.5.2.1 1 HAZİRAN 2005 TARİHİNDEN ÖNCEKİ DÜZENLEMELER

a. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki Düzenlemeler

13 Mart 1926 tarihli ve 320 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 22 nci maddesinde hafif hapis yerine “çalıştırma” düzenlenmişti¹⁹¹. Doğrudan doğruya verilen hafif hapis ile hafif para cezasından çevrilen hafif hapsin çalıştırılmak suretiyle infazı arasında fark bulunmaktaydı. Anılan Kanunun 19 uncu maddesinin yedinci fıkrasına göre “para cezasından çevrilen hafif hapsin çalıştırılmak” suretiyle infazında iki günlük hizmet bir gün hafif hapis sayılıyordu. Ancak 22 nci maddeye göre hüküm olunan hafif hapse bir günlük hizmet bir gün hafif hapis olarak hesaplanıyordu.¹⁹²

Hafif hapsin, bu Kanunun 22 nci maddesinde gösterilen şekilde infazına hakim karar verebilmesi için Kanunda cezanın bu surette infaz olunacağına dair hüküm bulunması gerekiyordu. Kanunumuzun aslı eski İtalyan Ceza Kanununda

¹⁸⁹ a.g.e, s.12.

¹⁹⁰ a.g.e, s.12.

¹⁹¹ “Madde 22 - Kanunun tayin ettiği ahvalde hafif hapis cezası bazı imalathanelerde veya nafia ve belediye işlerinde kullanılmak suretiyle de icra ettirilebilir. Eğer mahkum cezanın icrası için hazır bulunmaz veya hizmetten kaçınırsa hafif hapis cezası alelülul mevkii mahsusunda ikmal ettirilir.” (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>, Erişim Tarihi: 05 Ekim 2011)

¹⁹² Gözübüyük, Abdullah Pulat, *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, Cilt: 1, Genişletilmiş Beşinci Baskı, No: 64, s. 263.

bu şekil infaz dilencilik ve sarhoşluk suçları için kabul edilmişti. Kanunumuza bu hükümler alınmamış olduğundan 22 nci maddenin Türk Ceza Kanununun özel bölümünde karşılığı bulunmamaktaydı.¹⁹³

b. Mülga 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanundaki Düzenlemeler

16 Temmuz 1965 tarihinden sonra kısa süreli hapis cezasına seçenек tedbirler, mülga 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; ağır hapis hariç, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, suçlunun kişiliğine, sair hallerine ve suçun işlenmesindeki özelliklerine göre mahkemece;

1. Kabahatlerde, beher gün karşılığı 5 ila 10 lira, cürümlerde 10 ila 30 lira hesabı ile para cezası,

2. Altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde İktisadi Devlet, Teşekküllerinde çalıştırmaya,

3. Aynen iade veya tazmine,

4. Altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etmeye,

5. Bir yılı geçmemek kaydıyla muayyen bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e,

6. Her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınmasına,

Hükmolunabiliyordu.

Kısa süreli hapis cezası, yukarıda belirtilen tedbirlerden altı ayı geçmemek üzere devlet, belediye hizmetlerinde, iktisadi devlet teşekküllerinde çalışmaya çevrilebiliyordu. Bu hüküm daha sonra yürürlükten kaldırılmıştır. Bu seçenек tedbir türüne paralel mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunun 22 maddesinde “Kanunun tayin ettiği ahvalde hafif hapis cezası bazı imalathanelerde veya nafa ve belediye işlerinde kullanmak suretiyle de icra edilebilir”, 19 uncu maddesinin sekizinci fıkrasında “Kendi isteği üzerine hükümlü para cezasından çevrilen hapis

¹⁹³ a.g.e., s.264.

yerine Devlet, iller veya belediyelerce tayin olunacak bayındırlık işlerinde çalıştırılabilir. Bu surette iki günlük hizmet bir gün hapis yerine geçer” hükümleri bulunmaktaydı. Bu tedbirlerin infaz şekli Meriyet Kanunun 7 nci maddesinde belirtilmişti. Bu madde gereğince mahkumların çalıştırılacağı hizmetleri savcı, ait olduğu dairelerle birlikte kararlaştırılmakta ve hükümlü, kendine gösterilen hizmeti ifa için belirli günde gelmekteydi. Gelmediği veya gelip de hizmetten kaçındığı takdirde, ilam hükmü hapis cezası şeklinde infaz ediliyordu.¹⁹⁴

Tablo 55 1948-1960 Yılları Arasında Çalışan Hükümlü Sayısı

Yıl	Çalışan Hükümlü Sayısı
1948	48
1949	59
1950	59
1951	67
1952	115
1953	75
1954	22
1955	14
1956	19
1957	14
1958	7
1959	23
1960	352

3.5.2.2 1 HAZİRAN 2005 TARİHİNDEN SONRAKİ DÜZENLEMELER

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda “kamuya yararlı bir işte çalışmaya” ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Yapılan bu düzenlemeler ile; kovuşturma aşamasında yapılan yargılama sonunda sonuç cezanın bir yılın altına düşmesi halinde mahkemece kısa süreli hapis cezası yerine “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” seçenek tedbirine karar verebilmekte, infaz aşamasında hükümlü mahkemece verilen iki yıl¹⁹⁵ veya daha

¹⁹⁴ Gölcüklü, Feyyaz, (1966), *Türk Ceza Sistemi (Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar)*, Ankara: Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 200-182, s. 105.

¹⁹⁵ Bu uygulama; 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

kısa süreli hapis cezasının yarısını iyi halle ceza infaz kurumunda geçirilmesi halinde geriye kalan yarısını “kamuya yararlı bir işte çalışma” ile tamamlayabilmektedir.

3.5.2.2.1 KOVUŞTURMA AŞAMASINDA KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİ

a. Kavram

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 50 inci maddesinde kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım veya tedbirler ile bunlar arasında “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” tedbiri düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasının (f) bendinde kısa süreli hapis cezasının “Mahkum olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya” çevrilebileceği düzenlenmiştir.

b. Kovuşturma aşamasında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma seçenek tedbirine karar verilebilmesinin koşulları

Mahkemece yargılama sonunda bu seçenek tedbirine karar verilebilmesi için üç koşulun gerçekleşmesi gerekmektedir.

aa. Yargılama sonunda kısa süreli hapis cezasına karar verilmelidir.

Mahkemece yapılan yargılama sonunda, bir yıl veya daha kısa süreli hapis cezasına karar verilmiş olmalıdır. Sonuç cezanın; bir yıldan uzun süreli olması, adli para cezası veya güvenlik tedbiri olması halinde bu ceza ve tedbirler “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” seçenek tedbirine çevrilemeyecektir.

bb. Hizmetler listesi mahkemeye gönderilmelidir.

Hizmetler listesi; denetimli serbestlik müdürlüğü veya büroca hazırlanan, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten kurumların, hükümlülerin hangi işlerde ne kadar süreyle çalıştırabileceklerine dair bilgilerin

bulunduğu, kurumlar listesindeki bilgiler doğrultusunda hazırlanan listedir.¹⁹⁶

Denetimli serbestlik müdürlüğü veya bürosu tarafından, her yılın Aralık ayının dördüncü haftasına kadar “hizmetler listesi” oluşturulmakta ve yargı çevresinde bulunan ceza mahkemelerine her yılın “Ocak ayı sonuna kadar” iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir.

cc. Mahkemece sanığa hizmetler listesinden uygun gördüğü hizmeti ve süresini hükümlüye önermelidir.

5275 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; mahkeme denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından kendisine gönderilen hizmetler listesinden uygun gördüğü hizmeti ve süresini sanığa önermeli ve bunu reddetme hakkının bulunduğunu hatırlatmalıdır.

Anayasa Mahkemesine; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde yer alan “...gönüllü olmak koşuluyla...” ibaresinin Anayasa’nın 2 nci ve 10 uncu maddelerine aykırılığı iddiasıyla yapılan iptal başvurusu sonucu Mahkemece; yasa koyucunun itiraz konusu ibareyi, kamu hizmeti yaptırımının hükümlünün de katılımını gerektiren bir yaptırım olmasını gözeterek, suçlunun topluma kazandırılmasını sağlamak için kamu yararı amacıyla öngördüğünü, cezanın kişiselleştirilmesine yönelik bu düzenlemenin Anayasal sınırlar içinde yasa koyucunun takdirinde olduğunu, yargılama sürecinde 5237 sayılı Yasa’nın 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin uygulanabilmesi ihtimali gözetilerek sanıktan kamuya yararlı bir işte çalışmaya gönüllü olup olmadığının sorulmasının sanığın mahkûm edileceği anlamını taşımadığını, kuralın uygulanmasından kaynaklanan bir zorunluluk olduğundan hâkimin tarafsızlığı ilkesine aykırı bir durum olmadığını belirterek başvurunun reddine karar vermiştir.¹⁹⁷

dd. Sanık mahkemece kendisine önerilen hizmeti kabul etmelidir.

¹⁹⁶ Kamer, (2007), a.g.e, s. 277.

¹⁹⁷ Anayasa Mahkemesi, (2011), 2009/18 Esas, 2010/65 Karar ve 11 Mayıs 2010 sayılı kararı, (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1665&content), Erişim Tarihi: 13 Ekim 2011).

Diğer seçenek tedbirlerden farklı olarak “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” seçenek tedbirine karar verilebilmesi için mahkemece önerilen hizmet ve süresinin sanık tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile bu seçenek tedbirine karar verebilmek için sanığın gönüllü olması gerekmektedir.¹⁹⁸

c. Çalışma süresinin hesaplanması

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirinin infaz süresi, saat hesabıyla belirlenmektedir. Bir gün dört saat olarak hesap edilmektedir. Hesaplama, mahkeme kararında yer alan gün sayısı dört saat ile çarpılarak toplam çalışma süresi belirlenmektedir.

Hükümlü; günde en az iki, en çok sekiz; haftada en az on, en çok kırk saat çalıştırılmaktadır. Tedbirin infazının tamamlanma süresi, mahkemece verilen toplam ceza süresinin iki katını geçmemektedir.

Örneğin mahkemece 10 ay kamu yararına çalışma tedbirine karar verilmesi halinde hükümlünün çalışması gereken toplam süre önce güne sonra saatte çevrilerek bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile hükümlünün çalışması gereken toplam süre $10 \times 30 \times 4 = 1200$ saattir.

Hükümlünün; işi, aile veya eğitim yaşamı gibi özellikler dikkate alınarak çalışma programı hazırlanmaktadır.

3.5.2.2.2 İNFAZ AŞAMASINDA KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİ

a. Kavram

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105 inci maddesinin dördüncü fıkrasında hapis cezasının bir bölümünün ceza infaz kurumunda yerine getirildikten sonra

¹⁹⁸ Yargıtay 2 Ceza Dairesinin 2009/32351 Esas, 2011/724 Karar ve 24 Ocak 2011 tarihli kararında; Sanığa, gönüllü olarak kamuya yararlı bir işte çalışmayı kabul edip etmediği sorulmadan, sanık hakkında 1 ay 15 gün süreyle gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilerek, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımları düzenleyen 5237 sayılı TCK’nun 50/1-f. maddesine aykırı davranılmasının bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

kalan bölümün “kamuya yararlı bir işte çalışarak” tamamlanabileceğine ilişkin hüküm getirilmişti.

Anılan maddenin dördüncü fıkrasında “İki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan, hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlde geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya yasal temsilcilerinin ya da Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına mahkemece karar verilebileceği” düzenlenmişti.

Ancak bu düzenleme, 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5 Nisan 2012 tarihli ve 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu uygulama yerine, Kanuna eklenen 105/A maddesi ile “denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı” getirilmiştir.

3.5.2.2.3 KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİNİN İNFAZI

Gerek kovuşturma aşamasının sonunda 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine, gerekse 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesine göre verilen “kamuya yararlı bir işte çalışma” tedbirinin veya infazının tamamlanması aynı usulde yapılmaktadır.

3.4.2.2.4 KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Mahkemelerce 2006 yılında infaz aşamasında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararı verilmemiş iken 2010 yılında bu sayı 294 adet bu tedbire karar verilmiştir.

Tablo 62 Yıllara Göre İnfaz Aşamasında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Kararı Sayısı¹⁹⁹

Yıl	Karar Sayısı
2006	0
2007	30
2008	90
2009	75
2010	294

3.6 KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA TEDBİRİ İLE İLGİLİ ANKET ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Uygulamada kamu yararına çalışmanın rehabilitasyona etkisi ile haklarında bu tedbirin uygulanmasına karar verilen hükümlülerin başta sosyo ekonomik durumlarını belirlemek üzere 34 sorudan oluşan anket hazırlanarak yedi ilde 88 hükümlüye uygulanmıştır.

Anket sonuçları, SPSS-10 istatistik programı ile değerlendirilmiştir.

Yirmi ayrı konuda yapılan değerlendirmede;

1. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “yaşları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için yedi “yaş” grubu hazırlanmıştır. Ankette; “15-17 yaş grubu” çocukları, “18-20 yaş grubu” gençleri ve “21-30, 31-40, 41-50, 51-60 ile 60 ve üzeri” yetişkinleri ifade etmektedir. Burada amaç, “yaş grubu” ile “kamu yararına çalışma tedbiri” arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin yaş grubunu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 1.1 inin 15-18, % 5.7 sinin 18-20, % 38.6 sinin 21-30, % 21.6 sinin 31-40, % 27.3 ünün 41-50, % 5.7 sinin 51-60 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Haklarında bu tedbire karar verilen kişiler arasında 60 yaş üstü kişi bulunmamaktadır.

¹⁹⁹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, (2011), denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen kararların sayısal dağılımı, (<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “21-30 yaş grubunun”, en az çocuk olarak nitelendirilen “15-17 yaş grubunun” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 63 Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Yaş Gruplarına” Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde
15-17	1	1.1
18-20	5	5.7
21-30	34	38.6
31-40	19	21.6
41-50	24	27.3
51-60	5	5.7
60 yaş üzeri	0	0
Toplam	88	100.0

Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “yaşları” ile ilgili ikinci değerlendirme bu tedbirin infazında sonra hükümlüde meydana gelen değişimdir. Diğer bir ifade ile bu tedbirin infazı ile yaş gruplarına göre rehabilitasyonun sonuçlarıdır.

Bu kapsamda; kamu yararına çalışma tedbirinin infazının tamamlanmasından sonra kişide meydana gelen değişiklikler incelendiğinde; 15-17 yaş grubundakilerde değişiklik olmadığı; 18-20 yaş grubundakilerden 1 inde değişiklik olmadığı, 1 inde öfke kontrolü olarak olumlu değişiklik olduğu; 21-30 yaş grubundakilerden 4 ünde değişiklik olmadığı, 2 sinde yorum yapılmadığı, 3 ünde öfke kontrolü olarak olumlu değişiklik olduğu, 3 ünde suça bakış açısının değişmesi olarak olumlu değişiklik olduğu, 9 unda hayatlarına düzen getirmesi olarak olumlu değişiklik olduğu ve 13 ünde diğer olumlu değişiklik olduğu; 31-40 yaş grubundakilerden 1 inde değişiklik olmadığı, 1 inde iyi iletişim kurma olarak olumlu değişiklik olduğu, 5 inde suça bakış açısının değişmesi olarak olumlu değişiklik olduğu, 1 inde hayatlarına düzen getirmesi olarak olumlu değişiklik olduğu ve 10 unda diğer olumlu değişiklik olduğu; 41-50 yaş grubundakilerden 5 inde değişiklik olmadığı, 3 ünde öfke kontrolü olarak olumlu değişiklik olduğu, 4 ünde suça bakış açısının değişmesi olarak olumlu değişiklik olduğu ve 12 sinde diğer olumlu değişiklik olduğu; 51-60 yaş grubundakilerden 1 inde yorum

yapılmadığı, 1 inde hayatlarına düzen getirmesi olarak olumlu değişiklik olduğu ve 3 ünde diğer olumlu değişiklikler olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 64 Kamu Yararına Çalışma Tedbirinin İnfazı Nedeniyle Hükümlüde Meydana Gelen Değişiklerin Yaş Grubuna Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Hükümlüde Meydana Gelen Değişikler							Toplam
	Değişiklik Yok	Yorum Yok	Öfke Kontrol	İyi İletişim Kurma	Suçta Bakış Açısının Değişmesi	Düzenli Hayat	Diğer Olumlu Değişiklikler	
15-17	1							1
18-20	1		1				3	5
21-30	4	2	3		3	9	13	34
31-40	1		1	1	5	1	10	19
41-50	5		3		4		12	24
51-60		1				1	3	5
	12	3	8	1	12	11	41	88

2. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “cinsiyetleri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Burada amaç, cinsiyet ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin “cinsiyet grubunu” sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 90.9 unun “erkek”, % 9.1 inin “kadın” olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “erkeklerin”, en az “kadınların” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 65 Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Cinsiyet Gruplarına” Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
----------	------	-------

Erkek	80	90.9
Kadın	8	9.1
Toplam	88	100.0

Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “cinsiyetleri” ile ilgili ikinci değerlendirme, bu cinsiyet grubuna göre bu tedbirin nerede infaz edildiğidir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerden “erkeklerin”; 27 si eğitim kurumlarında, 1 i müzede, 6 sı belediyelerde, 4 ü orman işletme müdürlüğünde, 3 ü sağlık kurumlarında ve 39 u diğer kurumlarda; “kadınların” 3 ü eğitim kurumlarında, 1 i sağlık kurumlarında ve 4 ü diğer kurumlarında çalışmaktadır.

Tablo 66 Cinsiyet ve Kamu Yararına Çalışma Tedbirinin İnfaz Edildiği Yerlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Çalışılan Yer						Toplam
	Eğitim Kurumları	Müzele r	Belediye ler	Orman İşletme Müdürl üğü	Sağlık Kuruml arı	Diğ er	
Erkek	27	1	6	4	3	39	80
Kadın	3				1	4	8
	30	1	6	4	4	43	88

3. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “eğitim durumları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için sekiz “eğitim” grubu hazırlanmıştır. Burada amaç, eğitim durumu ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin eğitim grubunu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 2.3 ünün okur yazar olmadığı, % 1.1 inin okur yazar, % 52.3 ünün ilkokul mezunu, % 25 inin ortaokul mezunu, % 15.9 unun lise mezunu, % 2.3 ünün üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Haklarında bu tedbire karar verilen kişiler arasında yüksek lisans ve doktora yapan kişi bulunmamaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla olarak “ilkokul mezunlarının”, en az “okuryazar” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 67 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Eğitim” Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	2	2.3
Okur-yazar	1	1.1
İlkokul mezunu	46	52.3
Ortaokul mezunu	22	25.0
Lise mezunu	14	15.9
Üniversite	2	2.3
Yüksek Lisans	0	0
Doktora	0	0
Toplam	87	98.9
Girilmemiş Veri Sayısı	1	1.1
	88	100.0

4. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “medeni durumları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için dört “medeni durum” grubu hazırlanmıştır. Burada amaç, medeni durum ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin “medeni durumlarını” sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 36.4 ü “bekar”, % 52.3 ünün “evli”, % 9.1 inin “boşanmış” ve % 1 “eşinin vefat ettiği” anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla olarak “evli” olanlar, en az “boşananlar” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 68 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Medeni” Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durumu	Sayı	Yüzde
Bekar	32	36.4
Evli	46	52.3
Boşanmış	8	9.1
Esi vefat etmiş	1	1.1

Toplam	87	98.9
Girilmemiş Veri Sayısı	1	1.1
	88	100.0

5. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “meslek durumları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için dört “mesleki durum” grubu hazırlanmıştır. Bu gruplar; kamu görevlisi, herhangi bir mesleki eğitimi tamamlamış, bu alanda belgesi olanlar ve kamuda çalışmayıp özel olarak çalışanlar “serbest vasıflı“, herhangi bir mesleki eğitimi tamamlamamış, bu alanda belgesi olmayan ve kamuda çalışmayıp özel olarak çalışanlar “serbest vasıfsız” ve herhangi bir işi olamayanlar “işsiz”lerdir. Burada amaç, mesleki durum ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin mesleki durumlarını sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 9.1 inin kamu görevlisi, % 70.5 inin serbest vasıfsız çalışan, % 3.4 ünün serbest vasıflı çalışan ve % 83 ünün işsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla olarak “işsiz”, en az “serbest vasıflı çalışan” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 69 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Meslek” Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek Durumu	Sayı	Yüzde
Kamu görevlisi	8	9.1
Serbest vasıfsız çalışan	62	70.5
Serbest vasıflı çalışan	3	3.4
İşsiz	73	83.0
Toplam	15	17.0
Girilmemiş Veri Sayısı	8	9.1
	88	100.0

6. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “şu anki iş durumları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için altı “şu anki iş durumları” grubu hazırlanmıştır. Burada amaç, iş durumu ile kamu yararına çalışma tedbirine arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile, mahkemelerce haklarında bu tedbire karar verilen kişilerin iş durumunu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 18.2 sinin çalışmadığı, % 5.7 sinin yarı zamanlı işte çalıştığı, % 42 sinin düzenli tam zamanlı işinin bulunduğu, % 3.4 ünün öğrenci, % 5.7 sinin emekli ve % 25 inin düzensiz işi olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “düzenli tam zamanlı işi olanların”, en az “öğrencilerin” bulunduğunu göstermektedir. Yine bu istatistiklerden; düzensiz işi olanlar ile çalışmayanların oranının % 43.2 olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 70 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Şu Anki İş” Durumlarına Göre Dağılımı

Şu Anki İş Durumu	Sayı	Yüzde
Çalışmıyor	16	18.2
Yarı zamanlı işte çalışıyor	5	5.7
Düzenli tam zamanlı işte çalışıyor	37	42.0
Öğrenci	3	3.4
Emekli	5	5.7
Düzensiz işte çalışıyor	22	25.0
Toplam	16	18.2
	88	100.0

7. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “şu ana kadar kaç işte çalıştıkları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “şu ana kadar kaç işte çalıştıkları” ile ilgili dört grup hazırlanmıştır. Burada amaç, değiştirilen çalışma yeri ile kamu yararına çalışma tedbirine arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile bu tedbirin geçmişte kaç iş yeri değiştirilenlere uygulandığını sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 7 sinin geçmişte hiçbir işte çalışmadığı, % 17 sinin bir işte çalıştığı, % 23.9 unun iki işte çalıştığı ve % 43.2 sinin üçten fazla işte çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “üçten fazla işte çalışanların”, en az “geçmişte herhangi bir işte çalışmayanların” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 71 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Şu Ana Kadar Çalıştıkları İş Sayısı” Durumlarına Göre Dağılımı

İş Sayısı	Sayı	Yüzde
0	7	8.0
1	15	17.0
2	21	23.9
3 ve daha fazla	38	43.2
Toplam	81	92.0
Girilmemiş Veri Sayısı	7	8.0
	88	100.0

8. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “ne çeşit işte çalıştıkları” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “ne tür işlerde çalıştıkları ile ilgili” iki grup hazırlanmıştır. Bunlar; düzensiz ve farklı işler ile mesleği ile ilgili işlerdir. Bu soru anketin altıncı sorusu ile bağlantı hazırlanmıştır. Burada amaç, “iş” ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 58 inin düzensiz farklı işlerde çalıştığı ve % 20.5 inin mesleği ile ilgili iş yaptığı anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “düzensiz farklı işlerde” çalışanlar, en az “mesleği ile ilgili iş yapanların” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 72 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İş Çeşidi ” Durumlarına Göre Dağılımı

Çalışılan İş Çeşidi	Sayı	Yüzde
Düzensiz Farklı İşlerde	51	58.0
Mesleği ile İlgili İşlerde	18	20.5
Toplam	69	78.4
Girilmemiş Veri Sayısı	19	21.6
	88	100.0

9. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “en son çalıştığı işyerindeki çalışma süresi” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “en son çalıştığı işyerindeki çalışma süresi” grubu hazırlanmıştır. Burada amaç, son işte çalışılan süre ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile; kişinin işinde ne kadar istikrarlı çalıştığını ayrıca bu tedbirin son işte ne kadar süre ile çalışanlara uygulandığını sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin en son çalıştıkları iş yerinde; % 3.4 ünün bir aydan az, % 13.6 sının bir ile 6 ay arası, % 13.6 sının 6 ay ile 1 yıl, % 40.9 unun 1 ile 5 yıl ve % 17 sinin 5 yıldan fazla süre ile çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla en son iş yerinde “1 ile 5 yıl süre ile” çalışanların, en az en son iş yerinde “1 aydan az süre ile” çalışanların bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 73 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “En Son Çalıştığı İşyerindeki Çalışma Süresi” Durumlarına Göre Dağılımı

Çalışılan İş Süresi	Sayı	Yüzde
1 aydan az	3	3.4
1-6 ay arası	12	13.6
6 ay-1 yıl arası	12	13.6
1-5 yıl arası	36	40.9
5 yıldan fazla	15	17.0
Toplam	78	88.6
Girilmemiş Veri Sayısı	10	11.4
	88	100.0

10. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “gelirleri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “gelir” grubu hazırlanmıştır. Burada amaç, gelir ile kamu yararına çalışma tedbiri arasındaki ilişkiyi bulabilmektir. Diğer bir ifade ile bu tedbirin uygulandığı kişilerin gelir durumu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 62.5 inin 0-1.000, % 23.9 unun 1.000-2.000, % 6.8 inin 2.000-4.000 lira arasında geliri olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “0-1.000 lira”, en az “2.000-4.000 lira geliri” bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 74 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Gelir” Durumlarına Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Sayı	Yüzde
0-1.000	55	62.5
1.000-2.000	21	23.9
2.000-4.000	6	6.8
4.000 den fazla	0	0
Toplam	82	93.2
Girilmemiş Veri Sayısı	6	6.8
	88	100.0

11. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “barınma yeri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “barınma yeri” ile ilgili iki ayrı grup hazırlanmıştır. Burada amaç, kamu yararına çalışma tedbirinin yerine getirilmesi ile rehabilitasyondan istenen sonucun alınabilmesi için sabit bir barınma yerinin olması gerektiğidir. Diğer bir ifade ile bu tedbirin uygulandığı kişilerin kaçının sabit bir barınma yerine sahip olduğu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 94.3 ünün barınma yerinin olduğu, % 3.4 ünün ise barınma yerinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla barınma yerinin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 75 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Barınma Yeri” Durumlarına Göre Dağılımı

Barınma Durumu	Sayı	Yüzde
Barınma Yeri Var	83	94.3
Barınma Yeri Yok	3	3.4
Toplam	86	97.7
Girilmemiş Veri Sayısı	2	2.3
	88	100.0

12. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “barınma yerinin kime ait olduğu” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “barınma yerinin kime ait olduğu kişi” ile ilgili beş grup hazırlanmıştır. Burada amaç, anketin onikinci sorusu ile bağlantılı olarak kişinin sürekli bir barınma yerinin olup olmadığıdır. Diğer bir ifade ile bu tedbirin uygulandığı kişilerin bulundukları barınma yerinin kime ait olduğu sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin kaldıkları yerin; % 29.5 inin kendisine, % 25 inin ailesine, % 2.3 ünün tanıdıklarına ve % 40.9 unun kiralayana ait olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “kiracı” olduklarını, en az “tanıdıklarına ait evde bulunduklarını” göstermektedir.

Tablo 76 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Barınma Yerinin Kime Ait Olduğuna” İlişkin Dağılım

Barınma Yerinin Ait Olduğu Kişi	Sayı	Yüzde
Kendisine	26	29.5
Eşine	0	0
Ailesine	22	25.0
Tanıdığına	2	2.3
Kiracı	36	40.9
Toplam	86	97.7

Girilmemiş Veri Sayısı	2	2.3
	88	100.0

13. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “bulundukları yerde suç işlenip işlenmediği” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “hükümlünün bulunduğu yerde suç işlenip işlenmediğine” ile ilgili iki ayrı grup hazırlanmıştır. Burada amaç, kamu yararına çalışma sadece hükümlünün belli bir yerde çalışması olmayıp, bu kişinin rehabilitasyonunun sağlanması ve tekrar suç işlenmesinin önlenmesidir. Bu amaçla “çevre” yeniden suç işlemede önemli bir etkidir. Bu kapsamda; bu tedbirin uygulandığı kişilerin bulundukları çevrede suç işlenip işlenmediği sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 22.7 sinin “bulunduğu çevrede suç işlendiği”, % 77.3 ünün “bulunduğu çevrede suç işlenmediği” anlaşılmaktadır.

Tablo 77 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Bulundukları Yerde Suç İşlenip İşlenmediğine” İlişkin Dağılım

Suç Verileri	Sayı	Yüzde
Bulundukları Çevrede Suç İşlenir	20	22.7
Bulundukları Çevrede Suç İşlenmez	68	77.3
Toplam	86	97.7
	88	100.0

14. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “suç işleme nedeni” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “suç işleme nedeni” ile ilgili grup hazırlanmıştır. Suç işleme nedeninin hükümlünün yeniden suç işleme ile ilgili riski konusunda önemli bir gösterge olması, ayrıca çalışılacak yerin belirlenmesinde dikkate alınması sebebiyle ankette bu konu araştırılmıştır. Diğer bir ifade ile bu tedbirin uygulandığı kişilerin neden suç işledikleri sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 5.7 sinin kendisini savunmak, % 4.5 inin kaza, % 11.4 ünün tahrik ve % 33 ünün anlık öfke nedeniyle suç işlediği anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “öfkesini kontrol edemeyenlerin”, en az “kaza ile suç işleyenlerin” bulunduklarını göstermektedir.

Tablo 78 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Suç İşleme Nedenine” İlişkin Dağılım

Suç İşleme Nedeni	Sayı	Yüzde
Kendini Savunmak	5	5.7
Kaza	4	4.5
Tahrik	10	11.4
Anlık öfke	29	33.0
Toplam	48	54.5
Girilmemiş Veri Sayısı	40	45.5
	88	100.0

15. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “işledikleri suç” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “suç” grubu hazırlanmıştır. Suç işleme nedeninin hükümlünün yeniden suç işleme ile ilgili riski konusunda önemli bir gösterge olması, ayrıca çalışılacak yerin belirlenmesinde dikkate alınması sebebiyle ankette bu konu araştırılmıştır. Diğer bir ifade ile bu tedbirin uygulandığı kişilerin işledikleri suç sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 15.9 unun hırsızlık, % 29.5 inin yaralama, % 3.4 ünün 6136 sayılı Kanuna muhalefet, % 2.3 ünün evrakta sahtecilik, % 10.2 sinin bandrolsüz CD satmak, % 4.5 inin imar kirliliğine neden olmak, % 10.2 sinin uyuşturucu madde kullanmak ve % 22.7 sinin diğer suçları işlediği anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “yaralama”, en az “evrakta sahtecilik” suçunu işleyenlerin bulunduklarını göstermektedir.

Tablo 79 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İşledikleri Suça” İlişkin Dağılım

İşledikleri Suç	Sayı	Yüzde
Hırsızlık	14	15.9
Yaralama	26	29.5
6136 Sayılı Kanuna Muhalefet	3	3.4
Evrakta Sahtecilik	2	2.3
Bandrolsüz CD Satmak	9	10.2
İmar Kirliliği	4	4.5
Uyuşturucu Madde Kullanmak	9	10.2
Diğer Suçlar	20	22.7
Toplam	87	98.9
Girilmemiş Veri Sayısı	1	1.1
	88	100.0

16. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “hüküm aldıkları mahkeme” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “mahkeme” grubu hazırlanmıştır. Amaç hangi mahkemelerce bu tedbire karar verildiğinin belirlenmesidir. Diğer bir ifade ile bu tedbirin karar veren mahkemelerin çeşidi sayısal olarak görebilmektir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar veren mahkemelerin; % 35.2 sinin sulh ceza mahkemesi, % 54.5 inin asliye ceza mahkemesi, % 1.1 inin ağır ceza mahkemesi, % 8 inin çocuk mahkemesi ve % 1.1 inin askeri mahkeme olduğu anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “asliye ceza mahkemesi”, en az “ağır ceza mahkemesi” ile “askeri mahkemenin” olduğunu göstermektedir.

Tablo 80 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Hüküm Aldıkları Mahkemeye” İlişkin Dağılım

Hüküm Veren Mahkeme	Sayı	Yüzde
Sulh Ceza Mahkemesi	31	35.2
Asliye Ceza Mahkemesi	48	54.5
Ağır Ceza Mahkemesi	1	1.1
Çocuk Mahkemesi	7	8.0
Askeri Mahkeme	1	1.1
Toplam	88	100.0

17. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “daha önce ceza infaz kurumuna girip girmediği” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “hükümlünün daha önce ceza infaz kurumuna girip girmediğine dair” iki grup hazırlanmıştır. Amaç hangi ankete katılan kişilerin daha önce ceza infaz kurumuna girip girmediğinin belirlenmesidir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar veren kişilerin; % 54.5 inin “daha önce ceza infaz kurumuna girdiği”, % 42 sinin “daha önce ceza infaz kurumuna girmediği” anlaşılmaktadır.

Tablo 81 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Daha Önce Ceza İnfaz Kurumuna Girip Girmediklerine” İlişkin Dağılım

Ceza İnfaz Kurumuna Girip Girmediği	Sayı	Yüzde
Ceza İnfaz Kurumuna Girenler	48	54.5
Ceza İnfaz Kurumuna Girmeyenler	37	42.0
Toplam	85	96.6
Girilmemiş Veri Sayısı	3	3.4
	88	100.0

18. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin işledikleri suçta “mağdur olup olmadığı” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “suçun mağduru olup olmadığına dair” iki grup hazırlanmıştır. Kamu yararına çalışma tedbirine karar veren kişilerin işledikleri suçların; % 33 ünün “mağduru olduğu”, % 25 inin “mağdurunun olmadığı” anlaşılmaktadır.

Tablo 82 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İşledikleri Suçta Mağdur Olup Olmadığına” İlişkin Dağılım

Suçun Mağdurunun Olup Olmadığı	Sayı	Yüzde
Suçun Mağduru Var	29	33.0
Suçun Mağduru Yok	22	25.0
Toplam	51	58.0
Girilmemiş Veri Sayısı	37	42.0
	88	100.0

19. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “mahkemelerce verilen kamu yararına çalışma tedbiri hakkında düşünceleri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için “hükümlünün hakkında verilen mahkeme kararının olumlu bulup bulmadığı” ile ilgili iki grup hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 85.2 sinin “haklarında verilen mahkeme kararının olumlu bulduğu”, % 13.6 sının “haklarında verilen mahkeme kararının olumsuz bulduğu” anlaşılmaktadır.

Tablo 83 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Mahkemelerce Verilen Kamu Yararına Çalışma Tedbiri Hakkında Düşüncelerine” İlişkin Dağılım

Karar Hakkında Düşünceler	Sayı	Yüzde
Mahkeme Kararı Hakkında Olumlu Düşünüyor	75	85.2
Mahkeme Kararı Hakkında Olumsuz Düşünüyor	12	13.6
Toplam	88	100.0

20. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “çalıştıkları işkolu” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için beş “kamu yararına çalışma tedbirinin yerine getirildiği işkolu” grubu hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 77.3 ünün temizlik iş kolunda, % 2.3 ü ağaçlandırma iş kolu, % 2.3 ü bakım ve onarım iş kolu, % 15.9 u genel hizmetler iş kolu ve % 2 si diğer işkollarında çalıştıkları anlaşılmıştır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişilerin; en fazla “temizlik işkolu”, en az “ağaçlandırma”, “bakım-onarım” ve “diğer işkolunda” bulunduklarını göstermektedir.

Tablo 84 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İşkoluna” İlişkin Dağılım

İş Kolu	Sayı	Yüzde
----------------	-------------	--------------

Temizlik İş Kolu	68	77.3
Ağaçlandırma İş Kolu	2	2.3
Bakım-Onarım İş Kolu	2	2.3
Genel Hizmetler İş Kolu	14	15.9
Diğer İş Kolları	2	2.3
Toplam	88	100.0

21. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “çalıştıkları yer” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için altı “kamu yararına çalışma tedbirinin infazı için çalışma yer” grubu hazırlanmıştır. “Diğer yerler” grubuna maliye, emniyet müdürlüğü gibi kamu kurum ve kuruluşları girmektedir.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 34.1 inin eğitim kurumlarında, % 1.1 inin müzelerde, % 6.8 inin belediyelerde, % 4.5 inin orman işletme müdürlüklerinde, % 4.5 inin sağlık kurumlarında ve % 48.9 unun diğer yerlerde çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişilerin; en fazla “eğitim kurumlarında”, en az “müzelerde” bulunduklarını göstermektedir.

Tablo 85 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları Yere” İlişkin Dağılım

Çalışılan Yer	Sayı	Yüzde
Eğitim Kurumları	30	34.1
Müzeler	1	1.1
Belediyeler	6	6.8
Orman İşletme Müdürlüğü	4	4.5
Sağlık Kurumları	4	4.5
Diğer Yerler	43	48.9
Toplam	88	100.0

22. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “çalıştıkları iş konusundaki düşünceleri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için iki “çalıştıkları iş konusundaki düşünceleri” grubu hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin yaptıkları işi; % 92 si olumlu, % 3.4 ü olumsuz ve % 2.3 ü yorumsuz olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “olumlu”, en az “yorumsuz” olarak değerlendirenlerin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 86 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “Çalıştıkları İş Konusundaki Düşünceleri” İlişkin Dağılım

İş Konusundaki Düşünceler	Sayı	Yüzde
Olumlu	81	92.0
Olumsuz	3	3.4
Yorum yok	2	2.3
Toplam	88	100.0

23. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin infazın tamamlanmasından sonra “çalıştıkları işyerinde gönüllü çalışıp çalışmayacakları konusundaki düşünceleri” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için iki “infazdan sonra çalışılan yerde gönüllü olarak çalışılıp çalışılmayacağına ilişkin” grup hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 15.9 unun infazdan sonra çalışılan yerde gönüllü olarak çalışacağı, % 84.1 inin infazdan sonra çalışılan yerde gönüllü olarak çalışmayacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 87 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerin “İnfazın Tamamlanmasından Sonra Çalıştıkları İşyerinde Gönüllü Çalışıp Çalışmayacakları Konusundaki Düşünceleri” İlişkin Dağılım

İnfazdan Sonra Gönüllü Çalışma	Sayı	Yüzde
Evet	14	15.9
Hayır	74	84.1
Toplam	88	100.0

24. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerde “meydana gelen değişiklikler” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için yedi “kamu yararına çalışma tedbirinin infazı nedeniyle kişide meydana gelen değişiklikler” grubu hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 13.6 sında değişiklik olmadığı, % 3.4 ünün yorum yapılmadığı, % 9.1 inin öfkesini kontrol edebildiği, % 1.1 inin iyi iletişim kurabildiği, % 13.6 sının suça bakış açısının değiştiği, % 12.5 inin hayatını düzenli hale getirdiği ve % 46 sının diğer olumlu değişiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile bu tedbire karar verilen kişilerden % 83 ünde olumlu değişiklik olmuş, % 13.6 sında değişiklik olmamıştır.

Tablo 88 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilerde “Meydana Gelen Değişikliklere” İlişkin Dağılım

Meydana Gelen Değişiklikler	Sayı	Yüzde
Değişiklik Olmamıştır	12	13.6
Yorum Yapılmamıştır	3	3.4
Öfke Kontrol Edilebilmektedir	8	9.1
İyi İletişim Kurulabilmektedir	1	1.1
Suçta Bakış Açısının Değişmiştir	12	13.6
Düzenli Hayat Gerçekleşmiştir	11	12.5
Diğer Olumlu Değişiklikler	41	46.6
Toplam	88	100.0

25. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “mevzuat” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için üç “kanun maddesi” grubu hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 59.1 i 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 maddesi kapsamında diğer bir ifade ile hapis cezasına seçenek olarak, % 37.5 i 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 105 inci maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında diğer bir ifade ile iki yıl ve daha kısa süreli hapis cezalarında ceza süresinin yarısını ceza infaz kurumunda iyi halle çekenlerin kalan süreyi kamu yararın bir işte çalışarak tamamlamaları ve % 3.4 ü 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun

231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (c) bendi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması halinde yükümlülük olarak karar verildiği anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 maddesi” kapsamında, en az “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (c) bendi kapsamında” verildiğini göstermektedir.

Tablo 89 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilere Mahkeme Kararının Dayandığı “Mevzuat” İlişkin Dağılım

Mevzuat	Sayı	Yüzde
Türk Ceza Kanunun 50	52	59.1
Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 105/4	33	37.5
Ceza Yargılaması Kanunun 231 8-c	3	3.4
Toplam	88	100.0

26. Mahkemelerce haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin “mahkemece verilen çalışma süresi” ile ilgili verilerin değerlendirilmesi;

Anket için altı “mahkemece verilen çalışma süresi” grubu hazırlanmıştır.

Kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişiler hakkında mahkemece; % 17 si 0-250 saat arası, % 19.3 ü 251-500 saat arası, % 28.4 ü 501-750 saat arası, % 8 i 751-1.000 saat arası, % 18.2 si 1.001- 1.250 saat arası ve % 9.1 i 1.251 saatten fazla çalışma cezası verildiği anlaşılmaktadır.

Bu istatistikler haklarında kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen ve ankete katılan kişiler arasında; en fazla “501-750 saat” arası, en az “751-1.000 saat” arasına hükümlü olanların bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 90 Mahkemelerce Haklarında Kamu Yararına Çalışma Tedbirine Karar Verilen Kişilere Mahkeme Kararının Dayandığı “Mahkemece Verilen Çalışma Süresine” İlişkin Dağılım

Mahkemelerce Verilen Çalışma Süresi	Sayı	Yüzde
0-250 saat arası	15	17.0
251-500 saat arası	17	19.3

501-750 saat arası	25	28.4
751-1.000 saat arası	7	8.0
1001-1.250 saat arası	16	18.2
1.251 saatten fazla	8	9.1
Toplam	88	100.0

SONUÇ

Çalışmanın başında ifade edildiği gibi ceza adalet sisteminin amacı; suç işleyen kişiyi cezalandırmak, rehabilitasyon aracılığı ile bu kişinin tekrar suç işlememesini sağlamak, topluma ve mağdura verilen zararı gidermektir.

Bu amaca ulaşmak için yargılama sonunda suç işlediği belirlenen kişiye en etkili ceza veya tedbir verilmelidir. Bu anlamda mahkemeler; hapis, tedbir, para cezası, hapis cezasının ertelenmesi gibi çok sayıda ceza hukuku araçlarına sahiptir. Önemli olan, “ceza adalet sisteminin amaçlarını” gerçekleştirecek aracı somut olayda uygulamaktır. Diğer bir ifade ile; önce kişinin suç işleme nedeni doğru belirlenmeli, sonra bu nedenin ortadan kaldırılması için en uygun ceza hukuku aracı uygulanmalıdır.

Bu anlamda denetimli serbestlik “ceza adalet sisteminin bütün amaçlarını” gerçekleştiren son derece etkili, son derece önemli bir ceza hukuku aracıdır. Denetimli serbestlik sistemi içinde “kamu yararına çalışma” tedbirinin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Yedi ilde haklarında mahkemelerce kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen seksensekiz hükümlü ile yapılan anket sonucunda;

1. Kamu yararına çalışma tedbirinin en etkin rehabilitasyon aracı olduğu varsayımı ile ilgili olarak haklarında mahkemelerce kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen hükümlülerin;

a. % 85.2 sinin kendileri hakkında verilen mahkeme kararı hakkında olumlu düşündüğü, % 13.6 sının olumsuz bir kanaate sahip olduğu,

b. % 92 sinin çalıştıkları iş konusunda olumlu düşündüğü, % 3.4 ünün olumsuz bir kanaate sahip olduğu,

c. % 82.9 unda öfkesini kontrol edebilmesi, başkaları ile iyi bir iletişim kurabilmesi, suça bakış açısının değişmesi, düzenli bir hayata sahip olması gibi olumlu değişiklikler meydana geldiği, % 13.6 sında değişiklik olmadığı,

d. % 96.6 sının kamu yararına çalışma tedbirinin infazını ihlal etmeden tamamladığı, % 1.1 inin kamu yararına çalışma tedbirinin infazını ihlal ettiği,

Tespit edilmiştir.

Hapis cezası yerine kamuya yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; haklarında mahkemece verilen bu tedbir kararı ile ilgili düşüncelerinin, çalıştıkları iş ile ilgili değerlendirmelerinin ayrıca çalışma sürecinde kendilerinde meydana gelen değişikliklerin olumlu olması ve bu tedbiri ihlal etmeden infazını tamamlamaları nedenleri ile rehabilitasyon açısından bu ceza hukuku aracının suç işleyen kişilerin rehabilitasyonunda etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mahkemelerce, “çocuklar” ve “yaşlılar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verilmediği varsayımı ile ilgili olarak; kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 1.1 inin 15-18, % 5.7 sinin 18-20, % 38.6 sinin 21-30, % 21.6 sinin 31-40, % 27.3 ünün 41-50, % 5.7 sinin 51-60 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Haklarında bu tedbire karar verilen kişiler arasında 60 yaş üstü kişi bulunmamaktadır.

Bu tedbirin çocuk ve yaşlılar için uygun olmadığı görülmektedir.

3. Mahkemelerce, genelde “erkekler” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verildiği varsayımı ile ilgili olarak; kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 90.9 unun “erkek”, % 9.1 inin “kadın” olduğu anlaşılmaktadır.

4. Mahkemelerce, genelde “serbest vasıfsız çalışanlar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verildiği varsayımı ile ilgili olarak; kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 9.1 inin kamu görevlisi, % 70.5 inin serbest vasıfsız çalışan, % 3.4 ünün serbest vasıflı çalışan ve % 83 ünün işsiz olduğu anlaşılmaktadır.

5. Mahkemelerce, genelde “düzenli tam zamanlı işi bulunanlar” hakkında kamu yararına çalışma tedbir kararı verildiği varsayımı ile ilgili olarak; kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen kişilerin; % 18.2 sinin çalışmadığı, % 5.7 sinin yarı zamanlı işte çalıştığı, % 42 sinin düzenli tam zamanlı işinin bulunduğu, % 3.4 ünün öğrenci, % 5.7 sinin emekli ve % 25 inin düzensiz işi olduğu anlaşılmaktadır.

6. Denetimli serbestlik sistemi ve kamu yararına çalışma tedbirinin şiddet içermeyen suçlarda etkili olduğu varsayımı ile ilgili olarak; haklarında mahkemelerce kamu yararına çalışma tedbirine karar verilen hükümlülerin % 29.5

i şiddet içeren yaralama suçunu % 69.4 ünün şiddet içermeyen hırsızlık, 6136 sayılı Kanuna muhalefet, evrakta sahtecilik, bandrolsüz CD satmak, imar kirliliğine neden olmak gibi suçları işledikleri belirlenmiştir.

Mahkemelerce şiddet içermeyen suçlarda sanıklar hakkında, hapis cezası yerine seçenek olarak kamu yararına çalışma tedbirine karar verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda yapılan analiz sonucu; kamu yararına çalışma tedbirinin Ülkemizde kısa zaman içinde kurumsallaştığını göstermektedir. Bu tedbirin uygulama alanının daha genişletilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Hükümlülerin rehabilitasyonuna uygun yerlerde çalışmaları için çok sayıda ve farklı çeşitlilikte “çalışma yerlerinin” temin edilmesi gerekmektedir. Bunun için tanıtım çalışmalarına önem verilmeli, kamu kurumları ile kamu yararına çalışan kuruluşlara bu sistemin önemi ve yararları anlatılmalıdır.

2. “Kamu yararına çalışma” topluma tanıtılmalı, bunun suç işleyen kişilerin ceza infaz kurumuna girmemelerine rağmen belirli kurallara uyarak cezalarını çalışarak yerine getirdiklerini, bu cezanın infazı ile üretken ve sorumluluk sahibi bir birey olduklarını, işledikleri suç nedeniyle topluma verdikleri zarar nedeniyle pişman olduklarının anlatılması ve toplumun bu yaptım ile ilgili desteğinin alınması gerekmektedir.

3. Hükümlülerin rehabilitasyonu ve suç nedeniyle topluma verilen zararın giderilmesi için çok önemli olan bu tedbirin uygulama alanı artırılmalıdır. Bu kapsamda;

a. 5237 sayılı Kanunun 51 maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yükümlülüklerle ilave olarak hapis cezasını ertelenmesi,

b. 5275 sayılı Kanunun 107 maddesinde belirtilen yükümlülüklerle ilave olarak koşullu salıverilme,

halinde “kamu yararına çalışma yükümlülüğüne” karar verilmedi.

4. 5237 sayılı Kanunun 50 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen kovuşturma aşamasında kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbir

olarak düzenlenen kamu çalışma tedbirindeki hükümlünün “gönüllü” olması koşulu kaldırılmalıdır.

5. İngiltere’de uygulanan “geliştirilmiş kamu yararına çalışma” tedbiri gibi Ülkemizde belirli bir mesleği ve becerisi olamayan hükümlüler için öncelikle yaşadıkları yerdeki istihdam olanakları ile kişinin durumu dikkate alınarak meslek eğitimi verilmeli daha sonra tedbirin infazı tamamlanmalıdır. İnfazın yerine getirilmesinden sonra kişiye koruma kurulları aracılığı ile eğitimini aldığı, çalışarak tecrübe kazandığı meslek ile ilgili iş bulunmalıdır.

6. 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununda “koruma kurullarının” görevleri arasında “ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak, diğer hükümlülere bu konuda yardımcı olmak” bulunmaktadır. Bu nedenle mevzuat değişikliği yapılarak denetimli serbestlik tedbirini tamamlayanlara da koruma kurullarınca yardım edilmesi sağlanmalıdır.

ANKET FORMU

Yer:

Tarih: / /

...

1. Yaş

15-17 ()

18-20 ()

21-30 ()

31-40 ()

41-50 ()

51-60 ()

60- ()

2. Cinsiyet

Erkek ()

Kadın ()

3. Doğum Yeriniz

4. Eğitim düzeyiniz?

Okur-yazar değil ()

Okur-yazar ()

İlkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise mezunu ()

Üniversite mezunu ()

Yüksek lisans ()

Doktora ()

5. Medeni Durumunuz

Bekar ()

Evli ()

Dul (boşanmış) ()

Dul (eşi vefat etmiş) ()

6. Mesleğiniz?

7. Şu anki veya en son işiniz?

Çalışmıyor ()

Yarı zamanlı iş ()

Düzenli tam zamanlı işi var ()

Öğrenci ()

Emekli ()

Düzensiz iş ()

8. Bugüne kadar kaç işte çalıştınız?

0 () 1 ()
2 () 3 ve üstü ()

9. Bugüne kadar ne tür işlerde çalıştınız?

10. En son çalıştığınız yerde ne kadar süre çalıştınız?

1 aydan az () 0- 6 ay ()
6 ay- 1 yıl () 1- 5 yıl ()
5 yıldan uzun ()

11. Aylık gelirinizi nasıl tanımlarsınız?

1.000 TL kadar() 1.000-2.000 ()
2.000-4.000 () 4.000 fazla ()

12. Sürekli ikamet ettiğiniz bir yer var mı?

Evet () Hayır ()

13. Yaşadığınız yer kime ait?

Kendime () Aileme ()
Eşime () Tanıdığa ()
Kiracıyım ()

14. Yaşadığınız yerde suç olayları sıklıkla yaşanır mıydı?

Evet () Hayır ()

15 Olay ne sebeple oldu?

Kendini Savunma() Kaza ()
Kıskançlık () Tahrik ()
Anlık öfke ()

16. Hüküm giydiğiniz suç nedir?

17. Kararı Veren Mahkeme Hangisi?

Sulh Ceza Mahkemesi () Asliye Ceza Mahkemesi ()

)

Ağır Ceza Mahkemesi () Çocuk Mahkemesi ()
)

18. Daha Önce Ceza infaz Kurumuna Girdiniz mi?

Evet () Hayır ()

19. Suç mağduru var mı?

Evet () Hayır ()

20. Size verilen cezayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

21. Hangi iş kolunda çalışıyorsunuz?

22. Hangi iş yerinde çalışıyorsunuz?

23. Çalıştığınız iş hakkındaki düşünceleriniz?

24. İnfaz tamamlandıktan sonra gönüllü olarak bu işyerinde çalışmak istermisiniz?

Evet () Hayır ()

25. Çalışma sırasında sizde ne gibi değişiklikler oldu?

26. Hangi mevzuat çalışma tedbirini infaz ediyorsunuz?

TCK 50 () CGTİHK 105/2 ()

27. Mahkemece Verilen Ceza Süresi ile Çalışılması Gereken Toplan Saat

28. Çalışma Tedbirinin İnfazına Başlama Tarihi

29. İnfaz Edilen Saat

30. Kalan Saat

31. Çalışma Tedbirinin İnfaz Durumu

Tamamlandı () Tamamlanamadı ()

32. İhlal Durumu

Var () Yok ()

33. İhlal Var ise Sonuç

Hapis () Başka Tedbir ()

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, (2011), *Kamu Hizmeti Cezasının Tarihçesi, Denetimli Serbestlik Bülteni*, Ekim, Sayı: 3, s. 3.

Bacanlı, Mehmet Rıfat, (2007), Ceza Muhakemesinde Mağdurun Korunması, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 5.

Brand, Sam, Price, Richard, (2000), The Economic And Social Costs Of Crime, Economics and Resource Analysis Research, Development and Statistics Directorate Home Office, Home Office Research Study 217, s. 7.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, (2007), *Kamu Hizmeti Yaptırımı Personel El Kitabı*, Ankara, s. 9.

Dönmez, Sulhi, Erman, Sahir, (1986), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, İstanbul: Beta yayınevi, Cilt: 2, s. 461.

Gökçen, Ahmet, (1987), Tazminat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 53-59.

Gölcüklü, Feyyaz, (1966), *Türk Ceza Sistemi (Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar)*, Ankara: Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 200-182, s. 105.

Gözübüyük, Abdullah Pulat, (1970), *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, Cilt:1, No: 64, s. 263.

Güngör, Şener/ Kınacı, Ali, (2001), *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar*, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 37.

Hacıoğlu, B. Caner, (2005), “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı 1-2, s. 171.

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/393/687.pdf?show> (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2011)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Probation> (Erişim Tarihi: 2 şubat 2011).

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-10-058 (Erişim Tarihi: 2 Ekim 2011).

http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2006_X_2_3.pdf (Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2011).

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=denetimli%20serbestlik> (Erişim Tarihi: 26 Kasım 2011).

<http://sbe.dpu.edu.tr/17/44-68.pdf> (Erişim Tarihi: 28 Kasım 2011)

<http://tez2.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2011).

<http://tez2.yok.gov.tr/tezjic/tez.htm> (Erişim Tarihi: 17 Mart 2011).

http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=103103_ef64eafbcc3fc4380a751262f0eff07b&? (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2011).

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/publications/statistics-and-data/prisons-and-probation/oms-quartlery.htm> (Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2011).

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/hors217.pdf> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2011).

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.justice.gov.uk/publications/statistics-and-data/prisons-and-probation/oms-quartlery.htm> (Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2011).

<http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6785> (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2011).

http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2009/ceza/ceza12.pdf (Erişim Tarihi: 8 Aralık 2011).

http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/ERDEM.PDF (Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2011).

http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1665&content= (Erişim Tarihi 13Ekim 2011).

<http://www.communities.gov.uk/documents/localgovernment/pdf/625341.pdf> (Erişim Tarihi: 14 Ekim 2011).

<http://www.courts.phila.gov/pdf/site/appd-faq.pdf> (Erişim Tarihi: 2 şubat 2011).

<http://www.cte.adalet.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10 Aralık 2011).

http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/ingiltere_04_110206.pdf (Erişim Tarihi: 8 Kasım 2011).

<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/.../235672.pdf> (Erişim Tarihi: 3 Aralık 2011).

<http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/makaleler/kureselbakisdergisi.pdf>, s.4 (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

<http://www.education.gov.uk/consultations/downloadableDocs/Reducing%20Re-Offending.pdf> (Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

<http://www.education.gov.uk/consultations/downloadableDocs/Reducing%20Re-Offending.pdf>, s.14 (Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

http://www.gos.gov.uk/497296/docs/219643/431872/468960/SEU_Report.pdf (Erişim Tarihi: 8 Eylöl 2011).

<http://www.guardian.co.uk/society/2007/may/02/crime.penal> (Erişim Tarihi: 9 Eylöl 2011).

<http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=492> (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2011).

<http://www.humanlawjustice.gov.tr/Uploads%5CMizanpaj%5C204.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2011).

http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11267&Mevzuat_Iliski=0&source_XmlSearch=denetimli_serbestlik (Erişim Tarihi: 07 Eylöl 2011).

<http://www.nyc.gov/html/prob/html/about/history.shtml> (Erişim Tarihi: 4 Eylöl 2011).

http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0708/hc_02/0203/0203.pdf, s.19 (Erişim Tarihi: 1 Ekim 2011).

http://www.policyexchange.org.uk/images/publications/pdfs/Fitting_the_Crime_-_Nov__10.pdf (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

http://www.probationassociation.co.uk/media/3766/a_20century_20of_20cutting_20crime_201907_20__202007.pdf, (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2011).

http://www.ukdpc.org.uk/resources/RDURR_Full_Report.pdf, s.7 (Erişim Tarihi: 13 Aralık 2011).

<http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/40.%20say%C4%B1/tamam.X02-VEHB%C4%B0%20KADR%C4%B0%20KAMER.Ceza%20Tevkifevleri%20Daire%20Ba%C5%9Fkan%C4%B1.maka%E2%80%A6.pdf> (Erişim Tarihi: 4 Aralık 2011).

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=937 (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2011).

İçli, Tölin, (1999), *Kriminoloji*, Ankara: Semih Ofset Matbaası, s. 17.

Justice, (2011), *Offender Management Caseload Statistics 2010 Tables*

Kalmthout, Anton M. Van, Durnescu, Iona, (2008), *Probation in Europe*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, s. 261.

Kamer, Vehbi Kadri, (2007) *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 177-178.

Kamer, Vehbi Kadri, (2009), *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 219.

Kamer, Vehbi Kadri, (2008), “Ülkemizde ve Mukayeseli Hukukta Mağdura Yardım”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 77 (Temmuz-Ağustos), s. 251.

Kamer, Vehbi Kadri, (2011), “İngiltere’de 2009 yılında Ceza Mahkemelerince Verilen Kararların Değerlendirilmesi”, *Adalet Dergisi*, Ankara, s. 17-22.

Kurt, Gülşah, (2011), Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Tedbirler, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Mutz, Juergen, (2007), 3-4 Mart 2007 tarihinde Ankara Hakimevinde yapılan “Denetimli Serbestlik Altındaki Çocuklara Yönelik Çalışmalar ve Müdahale Programları Konferansı”, Açılış Konuşması, yayımlanmamıştır,

Okuyucu, Güneş, (2003), Türk Hukukunda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Hukuku) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 66-67

Önder, Ayhan, (1992), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, 2. Bası, İstanbul, s. 603.

Peker, Oğuz, (2008), “Kamu Hizmeti Yaptırımı ve 99 uncu Yıl Dönümü”, Ankara: Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı E-Dergi, s. 11.

Smith, D, (2001), *Probation and Training*, British Journal of Social Work, ss. 2–641.

Şahin, Abdullah Cemal, (2007), Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarıyla, Mücadelede Halkla İlişkiler ve Bir Model Önerisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 8.

Şahin, Neşe, (2008), “Ülkemizde KırkDört Yıl Önce Yapılan Bir Konferansta Denetimli Serbestlik Tartışıldı”, Ankara: Denetimli Serbestlik Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı E-Dergisi, s. 39-40.

Tırtır, Mustafa, (2007), *Kişiye Özgü Tedbir*, Ankara: Güncel Hukuk Dergisi, s. 13.

Uruşak, Uğur, (1992), Suç Mağdurunun Korunması, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 2.

Yıldırım, Esen, (2008), Uyuşturucu Kullanımının Sosyolojik Boyutu Uyuşturucuya Yönelik Talep Azaltımı, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, s.4.

Yurseven, Sevda Sevimli, (2008), 30.12.2005-15.06.2007 Tarihleri Arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde İşlem Gören Dosyaların Retrospektif İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 9-10.